

Lató

2021. július
XXXII. évfolyam
7. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

CODĂU ANNAMÁRIA

DEMÉNY PÉTER

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

LÁNG ZSOLT

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

LÁNG ORSOLYA:

Ellenálló (Vers) ■ 5

CSABAI LÁSZLÓ:

Megjöttek a legények (Elbeszélés) ■ 8

ESZTERÓ ISTVÁN:

Parfümök kikötőjében; Harangszó előtt (Versek) ■ 17

OLÁH PÉTER:

Pormacska; Hegyező; A pénztárca (Novellák) ■ 20

VASAS TAMÁS:

kapaszkodva a hasfájásba; egyetlen mozdulatlan hinta látványa
(Versek) ■ 26

VERÉB LÁSZLÓ:

Kids will be skeletons (Novella) ■ 28

KÓSZÓ ÁDÁM:

Jelek (Novella) ■ 36

HORVÁTH FLORENCIA:

Ami hozzád; El; Belül; Harpagon áriája (Versek) ■ 40

POMÁZI ADÉL:

Egyéjszakás kaland (Kisregény; 2. rész) ■ 43

KÉZDI IMOLA:

Miniállűrök (Versciklus) ■ 66

MATEI CĂLINESCU:

Egy másféle napló – Kilépés az időből (Demény Péter
fordítása) ■ 72

BÁNKI ÉVA:

Majdnem (Vers) ■ 80

DOKUMENTUM

LŐCSEI PÉTER:

Jékely-mozaikok (A költő átdolgozott írásaiból,
elhagyott verseiből) ■ 82

SÉTATÉR

NOVÁK ÉVA:

Utcák, terek, aspektusok ■ 94

KLIKKREC

CODĂU ANNAMÁRIA – DEMÉNY PÉTER:

Szavak a kilépéshez (Halász Rita: *Mély levegő*) ■ 103

LÁNG ZSOLT – TAMÁS DÉNES:

A rinocérosz trappolása (Schein Gábor: *Ó, rinocérosz*) ■ 106

TALÁLT VERS

DANTE ALIGHIERI:

Cino da Pistoiahoz (Jékely Zoltán fordítása) ■ 110

NÉVJEGY

KOVÁCS ANDRÁS FERENC ■ 111

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek /
szemle / Látó-repertórium

Láng Orsolya

ELLENÁLLÓ

Gobbi Hildának

ahogy bézs zakóban, frissen festett hajjal
közelepsz két ifjú rendeződ között
a hátráló kamera megörökíti
elfogódottsággal tagolt lépteid
súlyos érszűkületed van és szívbajod
de felhajtod a konyakot, amit
a színhallgatók élőlánca kínál
megtörik neked a kőkemény magyar
zsömlét, amelybe duhaj-csibészes
mozdulattal beléharapsz
a sört már nem fogadod el a mára
nemzetikereszténnyé avanzsált színésztől
ne marhászkodjatok, nevetsz

harminchárom éve vagy halott

életed utolsó dokumentumában
találgatod: talán csak az a hézag
hogy idén később bújtak ki a krókuszok
nem akarod a közelgő halálra
fogni rosszkedved telét
talán csak ez a hézag, s hogy nem parkol
fehér Zastavád a ház előtt
vajon ha élnél, volna-e egymáshoz
ennyi közünk, mint így, hogy értelek
azért nem fordítottad az íróasztalod
az ablak felé, hogy gyakrabban felállj
mozogni kell: elvben egyetértünk
de a tettek mezeje a te területed

nézd, utálnád, itt most mi van
az újjáépített habzsolja önmagát
ahogyan a párhuzamos utcát az újépítésű
ingatlanok: minden üveg, beton
sehol egy stukkó, személyes vonás
ez a vadkapitalizmus és a szabadpiac
itt már nem lennének nexusaid
(nekem sincsenek, ezért szólítalak bátran)
„ez nem az én ügyem”, ahogy zsidó barátnőd
mondta a holokausztra – ez nem a te ügyed
ellentétes lennél az ország érdekével
pedig nincs háború és nincs ellenállás
a sarkon tábla „Nagy Imre sokszor megpihent”
a szobrát meg szépen odébb taszajtották

eljátszik mindent, a világ jó színész

tudtál valamit, amikor megjegyezted
sokatmondó, ha egy ország három
nemzetit bont le, míg egyet sem épít
a nemlétezőre hagyta mindened
így emléktábla sincs a házadon
egy nő jön állára tolt maszkkal (nem színész)
pórázt tartó kezében kis csomag
nejlonstanciclibe gyűjtött kutyaszar
a mopsz megbámul, ahogy ablakod
alatt pöfékelek – felszáll a füst
(„Harmonia” rendszerváltás óta nincs)
te a dombon odaát (ami nem az Ararat
vagyis kedvenc konyakod nevét viseli)
egy pont vagy, amelyből kinő a fű

ha volnál, nem kéne kérdezni, mi lesz

ne marhaskodjatok, felelnéd nevetve
amíg zakódon lazán rántanál
a nyakadban himbálózó láncon
világvallások szimbólumai

ide-oda perzselsz, mint egy gömbvillám
be sem fejezve taglejtéseket
gomolyogsz tovább fájós lábakon
kézről kézre, szájról szájra adnak
te meg fogadod az áldozatokat
lejátssza színpadról az egész gálaestet
az a két perc, amíg a nézőtérre érsz
ahol elnémulva leülsz a sötétben
s csak azt látni, hogy szép fejed kigyúl

MEGJÖTTEK A LEGÉNYEK

Németh Vince százados libatollal kezdi ingerelni a fürdőkádban megkötözve fekvő mezőladányi tanácselnököt. Kiss Józsefnek az a bűne, hogy a szegényebb egyéni parasztoknak elengedte a malomvámot. Amivel persze veszélybe sodorta a városi munkások kenyérellátását. A tolltól prüszköl Kiss, ami élvezettel jár általában, ám neki csak fájdalommal, mivel egész teste sajog az órák óta a homlokára csöpögő víz miatt. A tanácselnök hörög, szájaszéle bugyborékol. Németh kifeszíti egy kalapácsnyéllel a száját, de nem tud benyúlni a torkába a tollal. Gombostűt próbál szűrni Kiss karjába, de síkos a test, megcsúszik rajta a tű. A Bálint-féle veréstechnikai útmutató szerint a talpkorbácsolás is bármikor bevethető, de Kiss süllyesztett helyzetben van, a százados nemcsak a delikvens testét, hanem a kád peremét is megütlegelné.

– Gyere, Sanyi, tépd le a körmeit! – dönt végül Németh, mert a töprengés elvette a kedvét az egészszól. Rágyújt. Griván Sándor hadnagy pedig kiveszi a szerszámos ládából a csípőfogót. Próbálná elkapni a tanácselnök tenyerét, de, bár karja testhez van szorítva, az csapkod.

– Várjál, segítek – mondja a százados, és cigarettáját a szája szélében hagyva, megragadja a vallatott jobb tenyerét, majd szinte törésig kihajtja a mutatóujját. Griván közelít a fogóval.

– Csinálgad már, az isten áldjon meg! – morogja Németh a késlekedő beosztottjának. Akinek kezéből kiesik az eszköz. Németh hatalmasat üt a tanácselnök állára, mielőtt az felismerhetné, mi történt. A beosztottját pedig kirángatja magával az irodába.

– Mi a fene van veled, cimbora?

– Hirtelen el... elgyengültem.

– Láttam.

Griván szemében megjelenik egy könnycsepp.

– Te siratsz egy hazaárulót?

– Ennek Kiss Józsefhez nincs köze.

– Hát akkor kihez van?

- Veronhoz. Már megint elköltözött.
- Mondtam, hogy az a nő kikészít téged. Mondtam!

Griván Sanyi a városmajori pártiskolában találkozott Siska Veronnal.

Teát és szalámis szendvicset kapnak ebédre. Mindkettő szenzáció. Mert a tea korábban csak leforrázott hársfalevél volt, szalámit pedig legfeljebb a belvárosi Ungár delikátesz kirakatában láttak. Legalábbis a szeminárium munkás- és parasztszármazású résztvevői. Az előadó, Veron, aki négy évet illegalitásban Pesten töltött, nyilván kóstolta is. És most egy fogpiszkálóval mégis leszedi zsemléjéről a Pick csemegét. Többen is nyúlnak érte. A fiatal nő elhúzza a száját ezen a mohóságon. Sanyi a többiek helyett pirul. Ami tetszik Veronnak. Mint ahogy a széles vállú, barna, de nem cserzett arcú Sanyi is:

– Hogy tetszett az előadásom, Griván elvtárs? Tudtad követni?

– Igen. Mindent érthetően magyarázott... tál. És nem adtál körmöst a kérdezőnek.

– Így ment nálatok?

– Így. Az elemiben. Aki nem kérdez: körmös, mert alszik. Aki kérdez: körmös, mert ostoba.

– Hol volt ez a nagyszerű iskola?

– Kozárszkibokorban. Négy évfolyam egy teremben. Hatvan kölyök.

– Én a Széchenyi utcára jártam. Az volt az egyetlen állami iskola Nyárligeten a múlt rendszerben. Nem panaszkodhatok a tanárookra. Persze nem forradalmárokodtak.

– Miért szeded le a szalámit a zsemléről? Utálod?

– Nem. De hát az embernek szilárd ideológiai alapra kell helyeznie az életét.

– És neked mi ez az ideológiai alap?

– Mi más lenne, mint amit nektek is oktatok: a marxizmus.

– A marxisták nem esznek szalámit?

A marxizmus célja a termelőerők társadalmi tulajdonba vételével az egész dolgozó társadalom felszabadítása. De ez csak egy külső felszabadítás. Ez még kevés. Az individuumnak is fel kell szabadulni.

– Indi... Indiának?

– *Individuumnak.* Az egyes embernek. Lelkileg. Erkölcsileg. De tényleg köze van Indiához, mert a táplálkozási alapelveket onnan vettük át. Nézd, ahogy egy tőkésnek bűn a proletárok gyötrelme árán jól éreznie magát, úgy egy munkásembernek bűn az állatok halála és szenvedése árán elérni a jól-

lakottságot. Ezért mi, a nyárliget-érkerti ahamsza-marxisták nem eszünk húst. És hisszük, hogy ez a jövő útja. Bár manapság még sokaknak elképzelhetetlen.

– Na, nekem nem, mert a bokortanyai szegények eddig sem ettek húst. Csak puliszkát, lapcsánkát, sztrapacskit, krumplilángost meg szalonnát. Én még most is ezeket szeretem a legjobban.

– Örömmel hallom! – és a nő elégedetten, reménységgel néz a férfira.
– Bár a szalonna is hús.

– És akkor mit használtok zsírozónak?

– Napraforgóolajat.

– Az is nagyon jó. Főleg a frissen préselt. Egy kis só meg paprika bele, és lehet mártogatni a kenyér farával. Elélnék azon életem végéig. Csak legyen mindig! Meg egy kis hagyma hozzá.

– A hagyma a legegészségesebb táplálék. Meg a káposzta és a cékla. Az orosz parasztok ezekből készítették a csót. És minden éhínséget átvészelték, amit a cárok meg a pópák hoztak rájuk. Sanyi, maradj itt a szeminárium után! Szívesen beszélgetnék még veled a... a... sok mindenről.

Sanyi és Veron késő délutánig beszélgetnek. A lány elmondja magáról: apja postatiszt volt a régi rendszerben, most pedig ő a körzeti postavezető. Anyja mindig csak a háztartást felügyelte. Régebben cselédet tartottak. Most már bejárónőt. Veron öccse, Vince egyetemista.

– Nem volt könnyű benyomni az orvosira, hisz nem vagyunk munkásszármazásúak. Az én háború alatti ténykedésem mentette meg a család re-
noméját.

– Hogyan lettél polgárcsemeteként kommunista?

– Éppen azért. Világforradalmat tervezgetni izgalmas. Lehet vele boszszantani az elkényelmesedett szülőket. A nyárligeti prolik nem lázadtak Horthy alatt. Rögtön az utcán találták volna magukat. És ez még a jobbik eset! És ahogy a pesti szocdemek behódoltak Bethlennek, a helyi szocdemek behódoltak Bencsi Jónásnak, a mi színésznői skalpokat és kisvasútrészvényeket gyűjtögető polgármesterünknek. Az viszont a szocdemek javára írható, hogy remek könyvtárat gyűjtöttek össze. Gimnazistaként elolvastam a Csehov-összest. Üvöltöttem a megaláztatástól! Pedig nem is engem aláztak meg, hanem az elbeszélések parasztjait, munkásait. Aztán elkezdtem Marxot olvasni, és már tudtam, mit kell tenni. És egyre jobban tudom, pedig még nem értem a végére.

– Amit te ma Marxról mondtál, az világos volt, de ha tőle olvasok valamit... az nekem kínai.

– Marxot sokan nem értik. Még többen félreértik. És így zsákutcába jutnak. Mint a reformisták, a revizionisták meg az opportunisták. Lasalle, Bernstein és a brit szakszervezetisek: fujj! Mi, nyárligeti kontemplatív marxisták tudjuk, minőségi tea és füstölő nélkül nem lehet Marxhoz közeledni – és a nő irodája egyik rejtett zugából egy fémdobozkát vesz elő. Tartalmát megszagoltatja a férfival. Az ebédszünetben feltálat tea ehhez képest rántott leves volt. Veron teát főz. És meggyújt egy füstölőt, ami valójában egy méhviasz szertartási gyertya. Simogatóan fűszeres ennek is az illata.

– Nyisd ki ezt a könyvet taláalomra! – utasítja a nő, és a *Gazdasági-filozófiai kéziratokat* adja Griván Sándor kezébe. – Úgy. És most olvasd fel az első mondatot, ami a szemedbe ötlük.

– Hát... aszongya... „A munkás beleteszi az értékét a tárgyba; de az immár nem az övé, hanem a tárgyé.” Hm. A tárgy lenne a kapitalista?

– Túl gyorsan akartad megfejteni. Kortyolgasd szépen a teádat, és közben gondold azt, hogy egy munkás vagy, és mondjuk... ládákat készítesz.

– Készítettem én, de mennyit! Szegeztem hajnaltól napestig.

– Képzeld el, hogy készítesz naponta... ezer ládát. Akkordban.

– Nálunk úgy mondták: „átajjában”.

– Képzeld el! Nézd magad, ahogy dolgozol!

Sanyi elképzeli. És még élvezi is kellemes környezetben, kívülről látni önmagát. És élvezi, hogy már nem ebből kell megélnie, hanem az ÁVH megbecsült tagjaként kapott fizetéséből. De mikor a képzelt önmaga a ládát szegelő ujjának körmére üt a kalapács fokával, valóságosan érzi a fájdalmat.

– Mi az, ami álló nap fogva tart? – kérdi hirtelen Veron.

– A sok láda.

– A láda. Az a tárgy! Marad a láda mellett erőd és időd feleséget szerezni?

– Dehogyan marad! És ki állna szóba egy ládagyárral?

– Mit látsz egész nap?

– Ládát.

– És ha befejezed a munkát?

– Még akkor is azt látom.

– Ki tudsz tanulni a ládagyártás mellett valami szép szakmát?

– Nem. Csak azt, hogyan lehet még több ládát csinálni.

– Úgy bizony! Még többet! Mert a láda is élőlény. És ahogy az ember meg az egér is szaporodni vágyik, a láda is azt akarja, hogy minél több le-

– Ne félj, természetesen nem a tolsztojiánus anarcho-pacifizmusból ki-
növő idealista anarcho-naturizmusra gondolok. A mi meztelenség-felfogá-
sunk szilárd eszmei alapon álló anyag- és testelvűség.

– Aha. És lehet nekem hozzád... *úgy* közeledni.

– Lehet-e? Ha édesanyád a krumplis tésztát eléd teszi az asztalra, meg-
kérdesz tőle, hogy ehetsz-e belőle?

– Nem. Hiszen... kitétte... fel van tálalva az étel.

– Én is feltálaltam magam. Neked.

Az életet akkor lehet élvezni, ha van egy kapaszkodó. Az uradalmi cse-
lédekben a decemberi disznóvágás tartotta a lelket. Hogy majd az illetmé-
nyes földcskén felhizlalt jószágocskából dugig befalnak. Az iparoslegé-
nyekben a vasárnapi mise utáni kupleráj-látogatás. A tanárokbán a nyári
szünet. A katonákban a frontszabadság. Griván Sanyiban Siska Veron. Ha
már nem bírta nézni a kifosztott (így már nem is valódi) kulákok jajgatását,
öngyilkossággal fenyegetődzését a bokortanyákon, a reakciónak minősített
(valójában csak meggondolatlanul pofázó) hivatalnokok és pedagógusok
imádkozását és bevizelését a fogdában, a házkutatást elszenvedő munkás-
emberek olajban pirított kenyér vacsoráját, csak Veronra gondolt, és rö-
gön megnyugodott. És új erővel látott hozzá építeni a népi demokráciát.

Veron hihetetlen szerencse volt Sanyi számára. Az pedig, hogy meg-
kéri a kezét, s az igent mond, még hihetlenebb. Látta ezt Veron, ezért ő
kérte meg Sanyi kezét.

Csak polgári esküvőt tartottak. A lagzit az ÁVH kálmánházi laktanyá-
jának étkezőjében rendezték. Nászútra Ózdra mentek, megnézték a világ-
szenzáció vasművet meg a munkásbalettot és a munkásszínházat. Aztán fel-
vonatoztak a fővárosba, ahol Veron vállalta az idegenvezető szerepét.

Csakhogy minden frontszabadság, nyári szünet, kuplerájozás véget ért
egyszer. És a disznócska sódarja, kolbásza is rendre elfogyott áprilisra. (Pe-
dig a húsvétot főképp illene sonkával vagy legalább füstölt oldalassal kö-
szönteni.)

Sanyi boldogsága sem tartott örökké.

A hadnagy fél órával hamarabb jött haza az államvédelemtől.

Már az előszobában megérzi az idegenszagot. Ami kapadohányból ered.
A Munkás cigarettát hívja így a nyárligeti nép. Sanyi nem dohányzik, Veron
pedig csakis minőségi Tihanyt szív. (Ami a dolgozóknak megfizethetetlen:
6,40 forint.) A meztelen Veron a nagyszoba torontáli szőnyegén hasal. Egy

kopasz izomkolosszussal a hátán. A nő, ahogy meglátja férjét, dühösen int neki, hogy távozzon.

Sanyi egy óra múlva tér az otthonába.

– Tükörtojás jó lesz? Szereztem hozzá füstölt nyelvet – fogadja a konyhában Veron, amitől megszólalni sem bír a férj, pedig elhatározta, hogy vagy sírni és könnyöroggni vagy ordibálni vagy ölni fog. Vagy mindet egyszerre.

Mivel választ nem kap a feleség, elkezd feltörni a tojásokat. A keverésben megáll.

– Jól van, elismerem, az én hibámból történt a mai...

– Hát nem is én léptem félre!

– Féltrelépni? Micsoda ócska, megkövesedett felfogás! Azzal hibáztam, hogy nem magyaráztam el neked idejében: a marxizmus pozitív életszemlélete, hedonizmusa, a testi örömszerzés és örömadás szabadsága természetesen jelenti a házassági monogámia elvetését, a komplex párkapcsolatokat. Mi, nyárligeti Noyes-Oneida-Marxisták még nem léptünk színpadra, de eljön az idő, amikor a népi demokrácia tudatformáló hatása következtében fogékonyak lesznek már elveinkre a néptömegek. Mi addig is gyakoroljuk...

– Tehát a továbbiakban is szándékszol félrelépni?

– Párhuzamos kapcsolatot kezdeményezni, igen.

– Nem tűröm!

– Nem vagyok az uralmad alatt, ezért nem korlátozhatsz. Ha nem bírod ezt a szabad életet megérteni, elválhatunk. Mibe sem kerül! Nem Isten, hanem csak az anyakönyvvezető előtt keltünk egybe – jelenti ki Veron, de Sanyi szenvedő arcát látva megenyhül. – Na, nem kell ezt olyan tragikusan felfogni. Neked is lehetnek nőcskéid. Te is szabad vagy. Majd rájössz, milyen jó a változatosság.

– De nekem csak te kellesz!

– Akkor legyél hozzám hűséges. Nem tiltom meg. És ne félj, majdnem biztos, hogy nem foglak elhagyni. Havonta egyszer-kétszer meglátogatok egy férfiismerőst a lakásán, vagy itt fogadom őt, évente egy-két hétre elköltözöm valakihez, vagy elmegyek valakivel nyaralni: ennyi az egész. A múlt rendszerben is csináltak ilyet az emberek, csak titkolták. Ez volt az a kettős morál. Én nem vagyok hajlandó hazugságban élni.

– Jobban vagy már? – kérdi Németh Vince Griván Sanyitól az ÁVH megyei központjával szemben lévő Barátság söröző asztalánál. Griván a negyedik sörnél tart. Ez még kevés. Vagy már nagyon is sok.

– Nem tudom, hogy vagyok. Egyszer sírni szeretnék, egyszer meg nevetni magamon. Hogy hihettem egy ilyen ribancnak!. A házasságomnak vége. Ez biztos.

– Az is valami. Ha ezt már tudod. Elkezdhetsz másik nőt keresni.

– Minden nőtől megundorodtam.

– Ne ess túlzásba!

– Elment a bátorságom.

– Majd összeszeded magad.

– És hol lakjak? A szüleimhez nem mehetek vissza szégyenszemre.

– Kiveszel egy albérleti szobát.

– De... egyedül felébredni... Már úgy megszoktam, hogy... Veron... hogy az a kurva... hogy mellettem van...

– Ide figyelj, cimbor! Nem vagy te egyedül. Az ÁVH is egy család. Mi szeretünk és becsülünk téged. Törődünk veled, vigyázunk rád.

– Család, család, de nem olyan, mint az igazi!

– Még olyanabb! Gondold csak el, mi mindenben mentünk mi már át együtt. Mennyit dolgozunk, még úgy is, hogy a nép nem értékeli kellően, amit a népi demokráciáért teszünk. Pedig nekünk köszönheti az ország, hogy a városiaknak van mit enni, hogy a nagy építkezéseken van elég munkaerő, hogy a határon éber őrcök állnak! Légy büszke magadra! És az egész szervezetre! A családotra! Az igazi családotra.

Griván Sanyi hallgat. Bólogat. Fejét csóválja. Megint bólogat. Két ruhot rendel. Koccintanak.

– Te Sanyi, megmondom én, mi a baj: túl jó dolguk van már a nőknek! Időnként el kéne őket verni, mint a kulákokat. Hozassam be Veront? Szűcs főtörzs jól ellátná a baját.

– Veron rájönne, hogy az én kezem van a dologban. Megutálna végleg.

– De legalább szenvedne ő is.

– Nem kell Szűcs főtörzs!

– Rendben. Én csak jót akartam.

– Tudom. És köszönöm. Na, jó, még meggondolom.

– Ez a beszéd! Te Sanyi, neked olyan jó hangod van, gyújts már rá egy nótára!

A hadnagy tiltakozik, aztán halkán mégis énekelni kezd:

„Kis angyalom, mér' nem szeretsz engemet?

Mér' nem írtál egy elváló levelet?

Dobtad volna udvarom közepére,

Tudtam volna, mi lakik a szívedbe'...”

A százados bekapcsolódik. És tényleg olyan hangsúllyal énekelnek, mint a búsuló juhászlegény a csárdában a Szent Mihály-napi behajtás után, ha a számadó már megint megrövidítette a pásztorbérrel. De hát hogyan énekelnének így, ha egy időben mindketten a Kállay-uradalom bojtárjai voltak. Még a régi rendszerben.

Ám az ember olyan, hogy búbánatból nem tud megélni. Kell vidámság is. Ezért Németh Vince rákezd a szervezet (nem hivatalos) indulójára:

„Ajtó, ablak nyitva-tárva,
Kislány a babáját várja.
Megjöttek, há', de megjöttek
Az ávéhás legények.”

A következő strófát Griván Sanyi énekli, már jobb kedvvel:

„Kálmánházi laktanyában
Óriási zengeráj van.
Rákezdtek, há' de rákezdtek
Az ávéhás legények.”

Megint Németh százados következik:

„Órnagy elvtárs csodacsatár
Mindig a hálóba talál.
Játszanak, há' de játszanak
Az ávéhás legények.”

Ezután az következne, hogy:

„Harmincholdas zsíros kulák
Nem rejtheti el a lovát.
Meglelik, há' de meglelik
Az ávéhás legények.”

De ez most ünneprontás lenne, ezért inkább újra azt fújják, most már ketten:

„Ajtó, ablak nyitva-tárva,
Kislány a babáját várja...”

Eszteró István

PARFÜMÖK KIKÖTŐJÉBEN

Időszámításunk előtti kor illat-
tégelyéből árad annyi év
után is az egyiptomi, görög,
római hol nem volt szépeket
belengő varázs, Kleopátra
olívaolajban zöld, sárga, barna
színt idéző mirha, kardamom,
fahéj keverékéből álló
parfümje száll időkikötőkből,
amerre rejtélyes hieroglif-
hullám s múltcsiszoló feledés
nesztelen örvénye morajlik.
Ó, én kurta lét trónusán port
törlő királynőm, ki előtt eléggé
meg se hajoltam, ifjúság
vázája leheli ajkad aromáját,
köldököd izgató illatszeréhez
nem kellett ámbrabél, cibet-
macska, pézsmaszarvas mirigy-
váladéka, kamilla, jázmin,
tubarózsa lelkét se kirabolnom,
elég volt beszipantani
hófödte csúcsokat citáló
mellbimbóid kényes légkörét,
nőszírom, vaníliafüvel, szerecsendió se érne nyomába,
pazar plázák kerámiáira
balzsamozott csók illúziója,
míg felidézhetem szélem
flörtölő hajad daktilusait
szabályt rekkentő hagymás-
pörkölt, palacsinta cezúráival,

az ájult ünnepek izzadtság-
szagán túl magányunkat
egymásba fűző illatrevüt,
mely tudja százféle mosoly,
csöndbehallgatás kémiaját
a nulla vegyértékű elszakadás
szakadékának képletéig,
rothadó remény édeskés bűzét
is a *per fumum* = füst által
születő parfüm kikötőjében.

HARANGSZÓ ELŐTT

Feltehetően Isten is ott kucorgott
óvodáskorában a semmi homokozójában,
galaxist kavart, fekete lyukakat ásott,
napocsát gyúrt, bolygót hegyekkel,
völgyekkel, önképére homokból Ádámot
és Évát szalmatetős színbe, s amikor
déli harangszóra hazafutott, hogy
felhőelőkével elköltse ambróziából,
nektárból álló mennyei ebédjét,
az elgömbült téren termett a homoki
vipera (*Vipera ammodytes*) tiszta-
lelkűség ellen hergelni a hangyányi
páriákat, akik elrágcsálták a bonzaj
almafát virágostul, gyökerestül, s szét-
szóródtak a hálátlanság homoktengerén,
mire gömbült szájjal pityergett egy
verset, de megemberesedvén már
csak tépdesi Lófej-ködtől a Szeneszsák
csillagködíg gubancolódó szakállát,
s belső háborúi mintájára univerzális
számítógépén újra- meg újraprogramozza
a tökéletesnek tűnő tökéletlent

Homok antecessortól Homok sapiensig,
testvérgyilkos Káinoktól elgázosító
auschwitzi latrokig, kőpattintótól
Champs Élysées kirakatait betörőig,
kerékfeltalálótól a béke Nobel-
békedíjas kerékkötőjéig egymásnak
feszítve dulakodó indulatokat,
s most azon töpreng, alkalmas-e
a legfőbb lény funkciójára, ha humán
hangyabolyon kísérletezve az örökké-
valóság delelőjén túl hiába próbál
önmagával dűlőre jutni, korokat
elbaltázó nyeletlenség, firmamentumot
feladó letargia hogyan egyeztethető
össze a teremtéssel, tücskök-bogarak
oltalmazására kódolt bolygóközi
világpályafutással... Nem vár már
siralomvölgyi önmegtagadást, hálaadó
hosszannázást sem, ama másodperc
töredékét sóvárogja vissza, mikor
harangszó előtt véletlenül tető alá hozta
a semmi homokozójában a kígyó-
mentes, össze nem rondított lelkivilágot...

PORMACSKA

A radiátor fölött apró ananászok lebegnek. Biztos jelent valamit, de nem tudom, hogy jót vagy rosszat. Reménykedem, hogy jót, mert ezek a sárga, kócos hajú gyümölcsök nem okozhatnak rosszat. Nem gonoszak, inkább édesek, nem szomjaznak vérre. Mégis megrémít ez a lebegés, mert a kolibriktól is félek, hogy miért nem repülnek egyenesen, az nem rémít meg, az normális, de ez az egy helyben tartózkodás rémületes, mintha egy rájuk szabott kalitkában volnának, és azért mozognának így. Hallok egy hangot, ami a kaputelefonok csengéséhez hasonlít, és várok.

A barátnőmtől kaptam születésnapomra ezt a takarót, tetszik, kényelmes, puha, de most szűk, és belém ragad. Mi van akkor, ha ez egy előre megfontolt terv, amit kieszeltek ellenem, hogy ne tudjak kikelni az ágyból, mégis lássam ezeket az ananászokat, mert az fontos, de nem érinthetem meg őket, nem léphetek közel sem hozzájuk. Egyre hangosabb ez a csengés, és valaminek történnie kell, mert nem tudok mit kezdeni a helyzettel. Mellettem van ugyan a telefon, de nem tudom, mit mondanék a rendőröknek. Azt azért én sem hiszem el, hogy a radiátorom fogságban tart, és fellette ananászok lebegnek, és jöjjenek gyorsan, mert csak ők segíthetnek, hiába szeretném így, nem tudnak, ők is csak emberek, nem szuperhősök. A barátnőmet sem jó ötlet felhívni, mert nem akarom elijeszteni magamtól, mert azt fogja hinni, hogy megőrültem, és ne foglalkozzam vele többé, mert nem akar többet hallani arról, hogy napok óta futnak struccok az ereimben.

Már nem csengett, zúgott, és az ananászok idegesen forogtak. Nem beszéltek, pedig kíváncsi lettem volna rá, hogy mit mondanak, mert tudom, hogy intelligensek, hogy nem hülyék, biztos lett volna tanácsuk, hogy mit kellene jobban vagy rosszabbul csinálnom. Ehelyett leesett a radiátor a helyéről, és eltűntek, nem forogtak tovább, nem is lebegtek. Fel tudtam kelni, már nem ragadt rám a takaró. Nem voltak a földön, tényleg eltűntek, csak a radiátor kattogott, mintha oda bújtak volna vissza. Felemeltem, és megpróbáltam duruzsolni a belsejébe, hátha attól előjönnek. Barna, rozsdás darabok potyogtak ki belőle, de seholy ananász, és abban a pillanatban azt éreztem, hogy még a boltokból is eltűntek, hogy többet nem találkozom velük.

Nem mertem felhúzni a fűtést, féltem, hogy szivárogni fog a gáz, és kórházba kerülök, mert nem akarom még egyszer azt a zöld színű délutánt meg a fehér lepedőket meg a műtő klórszagát, köszönöm, nekem elég volt, amikor vakbéllel műtöttek. Felhívtam egy szerelőt, hogy jöjjön, mert gond van. Alig találta meg a házat, időközben átnevezték az egész utcát, és neki még a régi cím volt meg, de valahogy nem is akarta megérteni, hogy miért mondok újat, szerintem azt hitte, hogy ilyet nem csinál az önkormányzat, és megőrültem.

Megnézte a radiátort, mondta, hogy jó döntés volt, nem használni a kazánt, mert mások észre sem veszik, hogy leesik, és előfordul, hogy baj lesz belőle, hogy a hajuk kéken világít, mint a gázláng. Azt is elmesélte, hogy több helyen történt ilyesmi, hogy ez természetes, ha megrozsdásodik, akkor le fog esni egy idő után, mert nem marad tartós, szilárd. Ne aggódjak, csak pár nap, és újra lesz radiátor, fűtés, addig meg tessék alaposan felöltözni, mert sajnos hiába szeretné, nem tud gyorsabban ideérni a Kínából rendelt fűtőtest.

Hallgattam. Nem lett volna értelme vitatkozni vele, hogy te barom, nem esik csak úgy le, még ha elrozsdásodik is, akkor sem, és neki ne magyarázza, látta, és nem tud mit kezdeni az életével, hogy ananászok voltak a szobájában, de nem csináltak semmit, csak tönkretették a fűtését, és nem szóltak egy árva szót sem, szóval menjen innen, és ne rendelgesse, valami raktárból szedje elő, hozza ide rögtön, mert nem szeretem a hideget, mert nekem meleg kell, és nedvesség.

Elment, a kamrába rohantam, hogy egyek valamit, leginkább lekvárt, mert azt idegesen is lehet. Próbáltam megnyugodni, hogy ne a legrosszabb hangulatomban találkozzam vele, és ne érezze azt, hogy követelni akarok tőle, hogy nem fogadom el a nemet, ha egy pár napig nála akarok meghúzódni. Az előszobában felvettem a cipőmet, a tükörben láttam a csápjaimat, nagyon ferdén álltak, gyorsan megigazítottam, majd az ajtó alatt elhagytam a házat.

HEGYEZŐ

Nem értettem Annát, hogy miért nézi ennyire hegyezőjének a tartóját. Sokáig abban a hitben voltam, hogy nem szereti hallgatni Eszti nénit, még akkor sem, ha ilyenkor mindenki néma, mert Eszti néni órái érdekesek, és

azokat senki nem szokta unni. Anna a nagy kivétel, aki a menzán még a krumplifőzeléket is megeszi, és az udvaron leveleket gyűjt, hogy legyen a könyvében mit préselni. Azt beszélnek róla, hogy sosem a járdán megy, hanem az úttesten, hiába mondják neki az idős nénik, hogy gyere ide, kislányom, itt szabad közlekedni, ő nem figyel, mert ő nem az a lány, aki hagyja magát vezetni.

Nem szeretem a főcit, mert nem érdekel, mert mi sosem megyünk nyaralni, és anyukám szerint nem is fogunk, akkor meg minek nézzem a képeket, meg hallgassam a Géza bácsit. Anna körmeit nézem ilyenkor, hogy mennyire más formájuk van, mint az enyéimnek, hogy mennyire erősebben fogja a ceruzát is, amikor ír, ennek ellenére nagyon szépen ír és rajzol. A szünetben nem lehet kettesben maradni vele, kizavar, mert egyedül szeretne lenni, hogy ezt mi nem érthetjük, de az apukája érti, hogy ő mi lesz, hogy miért kell játék helyett gyakorolnia. A múltkor az ablakból meglestem, hogy mit csinál. Rajzolt, és olyan szép vonalai voltak, hogy én olyat biztos nem tudnék csinálni. Egyedül az volt furcsa, hogy nem fogja kontyba a haját, hanem hagyja kibontakozni. A rajztanárunknak pedig mindig fel van kötve kontyba a haja, pedig Juci néni is nagyon szépen fest, és neki volt kiállítás is a művelődési házban.

A mai napig emlékszem a nagy szemeire és arra a szorult figyelemre, ahogy néz. Nem nagyon tudta hova tenni, hogy útközben eszem, és a betonra ejtem a szalámit, hogy ne csak én lakjak jól, hanem a madarak is. Nem mert megszólítani, amikor ettem, pedig nem egyszer sétáltam mellette sulit után. Lehet, attól félt, hogy félrenyelek, mert zavarban leszek, és nem akart kellemetlenséget okozni nekem. Nem ismert, mert nem tudta, hogy engem nem lehet zavarba hozni. Nem bírtam volna elviselni ezt a szótlanságot közöttünk, ha nem vett volna fel a földről szemetet. Ő ebben is másféle volt, nála ez evidens, fel sem merült, hogy másoknak az anyukája azt tanította, nem szabad felvenni semmit a földről. A kezeit néztem, de nem láttam, hogy piszkos volna. Nekem biztos egyből a körmöm alá menne, és idegesítene a tenyeremre tapadt sár.

Anna a hegyező tartóját nézi, még akkor is, mikor kikapjuk a dolgozatot. Nem tudom, őt miért nem izgatja a jegy, hogyan tudja ennyire félvállról venni, de persze, ő nyugodt lehet, nem kell megnéznie, mert biztos egy újabb ötös, azt meg minek figyelni, hogy mennyire kerek formája van, vagy pedig ronda alakja, mert minden tanár máshogy írja. Bíztam a Jézuskában, mert ismer engem, tudja, mindennél jobban szeretném, hogyha láthatnám,

mi van ebben a hegyezőben, és tényleg szétfeszített az izgalom, hogy hamarosan belenézhetek, mert a Jézuska nem hazudik, betartja az ígéretét.

Kicsúszott a kezéből, annyira szorította, hogy az ujjbegyére tapadt izzadságtól nem bírta tovább fogni. A tartóban mini delfinek voltak, amelyek egy sokszínű háttér mögött úsztak. Tényleg nem lehetett levenni a szemed róluk, teljesen érthetővé vált, hogy miért figyelni ennyire a hegyezőjét, hogy mitől vált ennyire mániákussá Anna, hogy márpedig ő festő lesz, még akkor is, ha kuruzslásnak tekinti a nagyapja.

Emlékszem, csak feküdtem az ágyon, bámultam a csillárt, és szemembe süttött a lámpafény, de nem zavart, mert rájöttem, hogy szeretem Annát, hogy vele akarok lenni, és figyelni a tartóban a delfineket, vigyázni, hogy ne essen bajuk, hogy csak ússzanak abban a sokszínű háttérben, és ne nőjenek föl. Aznap annyira meg voltam zavarodva, hogy samponnal fürödtem. Egy hétig nem tudtam eldönteni, hogy a sampon éget-e még mindig, vagy tényleg szerelmes vagyok.

A PÉNZTÁRCA

Nem akarom a következő hónapot, mert túl sok feladatom lesz a cégben, és nem lesz időm semmire, még rád sem, magyarázom a barátnőmnek. Tényleg nem lehetséges, hogy kidobjuk az időt? Tehetnénk a szelektívbe is, nem szűnne meg teljesen, hanem újra feldolgoznánk, és ha nagyon megunnánk, hogy egy kimerevített pillanatban élünk, akkor még vissza lehetne csinálni. Csak képzelj el, hogy apró homokszemcsékben pislogna az idő, hát nem lenne jó? Neked se kellene dolgoznod, itthon lennénk, és azt tennénk, amit szeretnénk. Úgy csinál, mint aki már gondolt erre, de tudom, hogy ilyenkor nem érti, ezért csak pislog és hümmög, majd megkér, hogy hagyjam azt a kutyát, jöjtek már, mert be akarja csukni az ajtót, fázik.

Éhes vagyok, de tűzforró a leves, hiába mondtam neki, hogy jó az már, nem érdekelte, szerinte én túl hidegre melegítem. Kavargatom a húslevest, nézem, hogyan ül le a tányér szélére a répa. Ez a répa akarok lenni, csak úszni ebben a levesben, és nem foglalkozni mással, majd, ha már nem esik jól a forró víz, és zavar, hogy nem bújhatok el a tésztában, akkor csak kiülni a tányér szélére, és figyelni a sodrást, nézni a felszínen az olajfoltokat, a zöldfelszínt. Nem gondolni arra, hogy holnapra mit kell még megcsinálnom, hogy sosem lesz vége, hogy egy elfelejtett teendő örökre a bőrömről, mert

így működik. Egyetlen hiba, kíméletlen tud lenni, és nem ezen a széken ücsörgök majd, hanem az aluljáró poshadt szagában.

Idegésít, de nem merem mondani neki, hogy azért szeretem hidegen a húslevest, mert akkor nem szürcsöl, tud normálisan enni. Egyszerűen nem bírom elviselni, inkább a spájzban eszem, zárt ajtók mögött, csak ne halljam őt. Egyre jobban apámra hasonlítok, nem gondoltam volna soha. Tanuljunk meg csendben enni, még akkor is, ha forró a leves.

Minden rendben?, kérdezi, és a szemében cérnametélt úszik. Igen, persze, válaszolom, és látom, hogy már két napja ott van az a tejesdoboz a konyhapulton. Rákérdezek, hogy szerinte az a mizos doboz már fotoszintetizál? Kivirult, te is látod? Csak nevet, és leeszi a kék blúzát. Ma sem veszi a célzásom, és szerintem holnap sem fogja. Nem lepődnék meg azon sem, ha félév múlva lábat növesztene a doboz, és elsétálna a kukáig nagy duzzogva, ő nem ilyen halált képzelt, ti beteg állatok, üvölné nekünk, majd a szelektív többi műanyag palackja mellé feküdne.

Felteszi a kotyogást, begyűjtja a gázrózsát. Hallom, ahogy a csövekben folyik a víz. Apámra gondolok, ő mondja mindig nevetve, csoda, hogy áll még a házatok. Amikor építettük, több levest ettünk, mint amennyit dolgoztunk. Elképzelem, ahogy a téglák belsejében leves van, és hallom a vizet, ahogy csobog. Talán most lubickol benne egy delfin, és élelem után kutat. Ezt a lubickoló hangot éjjel is hallom, lehet, hogy nem szoktak aludni, még az is lehet, hogy figyelnek. Már bánom, hogy kifúrtam két lyukat a falon, és nem akasztottunk végül oda semmit. Azon nézhetnek minket.

Egyszer összezsugorodnék, és bemásznék a téglába megnézni, hogy tényleg így van-e. Még az is lehet, hogy valami emlős van a falak mögött, és szuszog, és nem bír megmaradni a fenekén, és forgolódik, és menne tovább, de nem tud, mert ide van bezárva már vagy két éve. Lehet, hogy ez a ház gyomra valaminek. Jó hallani, ahogy kotyog a kávé, legalább felébredek, nem töprengek hülyeségeken.

A barátnőm szeretné megbeszélni velem a havi költségvetésünket, mert ha holnap kapunk fizetést, át kell gondolnunk, hogy mire költjük, és hol tudunk spórolni. Szeretem ezeket az estéket, ilyenkor tele vagyunk remény-nyel, hogy a következő hónap máshogy fog telni, hogy nem fogunk felesleges dolgokat vásárolni, és nem hozunk haza csak úgy előre meg beszélt tányért, bögrét, könyvet, bólogató kutyát. Nem találja a pénztárcát, mondom neki, hogy ott van a hálószobában. Eltűnik, egyszer csak azt hal-lom, hogy menjek, mert baj van.

Felpattanok a székről, berohanok a szobába. Látom, hogy egy polip tapadt a hajába. Felkiáltok, megvagy. A hólyagszemei mögött pénz csillog. Ő szokott csörögni, ha egyedül vagyok otthon, de most vége van, nem fogja többet ellopni a pénzünket. Azt hitte, nem fogjuk észrevenni, azt gondolta, nem tudom, hogy az ő nyálkája tapad a pénztárcához. Ráfáztál, hozom az ásót. Várj egy másodpercet, szerelmem, hozom, addig nyugodj meg, ne csinálj semmit, tényleg csak egy pillanat.

Ne mozogj! Ne sírj, mindjárt elintézem. Suhintok, és ahogy földre kerül a polip, elkezdem ütni. Beleremeg az ablak, a szőnyeg is besüpped. Kiadom magamból a hónapokat, amikor nem volt elég pénzünk, és nem ettünk annyit, és nem ihattam kávét, mert drága. Itt van előttem, aki tehet róla, addig csapkodom, amíg nem látom a különbséget a szőnyeg és közöttte.

Befejeztem. Megsimogatja az arcom, és bocsánatot kér, nem akart rám ijeszteni, tényleg csak egy galamb volt, szégyelli magát, hogy felnőtt léte-re fél tőlük, tényleg nem akarta, hogy ideges legyek és kiabáljak. Semmi baj nincs, megölelem, és tényleg nem hiszem el, hogy nem ugyanazt látjuk, pedig ott a szőnyegen nem galamb fekszik, hanem egy polip, aki már régóta elköltötte a hónapjainkat.

A konyhában ülünk, megiszom a maradék kávét. Figyelek rá, arról beszél, mit kell befizetni, fürkészem a lapon a költségvetést. Nem találok hibát, rendben lesz így. Arra gondolok, hogy itt az idő, a falinaptárt nézem, felállok, leakasztom a szögről. Megkérdézem a barátnőmet, hogy kidobhatom-e a szelektívbe vagy sem. Pislog és hümmög, nem emlékszik a délutáni beszélgetésünkre. Azt csinálsz, amit szeretnél, mondja, és elmegy fürdeni.

A hálószobánkba mentem, és a kifúrt lyukba tettem egy tiplit, csavart, majd ráakasztottam a naptárt. Nem akarok több polippal találkozni, inkább a naptár napjait lopja el, abból úgyis sok van, nem fogjuk észrevenni.

Arra riadok fel éjjel, hogy leesett a naptár, kiesett a falból a tipli, egy szemmet látok a lyukban, és nem merek felkelni, megnézni, mi az, arra gondolok, hogy most kéne halottá válnom, ahogy tanították nekem az iskolában önvédelemórán, de nem megy, mert nem tudok megnyugodni. Kecsesen kímászik a néma delfin a lyukból. Jött ellopni engem, az álmaimmal együtt, de én nem tudok másra koncentrálni, csak arra, hogy ezt nem lehet megmagyarázni a barátnőmnek, és nem is tudom majd, mert hamarosan víz leszek, betömöm a lyukat.

KAPASZKODVA A HASFÁJÁSBA

a régi házunkban sosem féltem éjjelente létrát állítani az erkélyre,
– ez az erkély kötötte össze a bátyám szobáját az enyémmel –
ha esetleg a hold menekülőre fogná onnan a sötétből,
onnan a csillagok fullasztó tömegéből,
hogyan legyen min lemásznia
a szabadba, és legyen
honnán leugrania
a kertbe.

és onnan nem vettem észre az utcán sompolygó pestist,
– pedig ott volt –
vak voltam követni a sánta, vörös kutyák botladozó lépteit,
– pedig ott haladtak el –
a fülem érzéketlen volt az elhaló ciripelés befogadására.

a régi házunkban idegen voltam az elengedés gondolatának,
a lépcsőkorlát rácsai között nem tudott megrágni a hajnalfaló,
a ködös délutánokat majszoló feledés, ott el tudtam
ücsörögni, folyton várva az ismétlődő ünnepek
semmijét, azt a szelíd bágyadtságot
az asztalnál, a kanalak csillanását
a leoltott lámpa
alatt.

EGYETLEN MOZDULATLAN HINTA LÁTVÁNYA

ahogy látom magam –

átkelni a járdákon,
vagy olykor villát szűrni egy szelet húsba,
nyújtózni a kínai éttermek teraszán;

úgy látlak –

integetni az induló villamosról,
meglazítani a melltartód pántját,
felszaladni az egyetem lépcsőjén
szürke csizmában;

elveszítem a hitem a közelgő
holnapokban.

érezem és látom,

a céltalan lakótelepi séták alatt

már nem hozhat nyugalmat
egyetlen mozdulatlan hinta
látványa sem.

Veréb László

KIDS WILL BE SKELETONS

Sebőnek a Váli utca 4-be, vacsora mellé

Feuer bei kaputtem Atomkraftwerk – olvasom az egyszerűsített német hírekben, és teljesen hidegen hagy. Más megvilágításba került a világ, kitágult a veszélyérzetem, ha tud az ilyesmi olyat, és nyilván tud, hiszen beszűkülni már beszűkült, ez kétségtelen. Rettegés fog el a boltokban.

A vonatkozó sorozat címe *Csernobil*, és mindenki hallhatott róla. Aki mégsem, az egyáltalán nem hall semmiről, vagy a szervesen önmegsemmisítést választotta, és virtuálisan nem létezik. Az exem mondta róluk (rólam), kezdeti randifázisaink egyik pontjáról talán kissé meggondolatlanul elrugaszkodva: csöves pszichopáták. Ezután muszáj volt regisztrálnom arccal a fészre, de nekik, nekünk mondom, történetünk mára olyan politikai jelentőséggel bír, mint egy rosszul kiszervezett diaszpóra.

Jómagam nemrég fejeztem be a *Csernobilt*, de az is lehet, hogy már hónapokkal ezelőtt. Bezavar a tény, hogy kis híján egyszerre kezdtük el apámmal és az exemmel, és miközben az utóbbi elhagyott, apámékat már nem látogathattam meg a járvány fokozott terjedésében. Egymagamban tudtam csak végezni Csernobillal, és mivel eközben kint az utcán is emberek haltak meg, ízléstelenül apokaliptikusan éreztem magam.

Egyedül meg minden olyan, amilyen a karantén aznapi természete. Összefolyik benne az idő a vírussal, és ez a fajta kavargás egyáltalán nem segít egy mániás depressziósnak. Most épp egy down szakaszban vagyok, ám momentán még van egy kis erőm, tudok beszélni, már úgy értem, hogy effektíve tudok, ebben a pillanatban, esetleg percekben, akár még órákban is képes vagyok kommunikálni más emberekkel. Máskor viszont vakcinális hiánycikk az artikuláció, nem tudom azt kapkodva legyártani hirtelen átértékelte gyáraimban, sokkal kifizetődőbb olcsó maszkot húzva kussban maradnom egy sötét sarokban.

Elsőként beteszem Jakobtól a *Dominiont*, ami halk háttérzenének tűnhet, rutinos, kora esti érfelvágáshoz, különösen egy bizonyos szubkultúra számára, ám ennél jóval bonyolultabb a helyzet. Terjedelmétől függetlenül,

a *Dominion*ban (ami egymagában egy EP-albumot is képez) minden fontos szempont egyszerre érvényesül. Megvan benne Isten, Haza, Család, vagyis számunkra, légbőlkapott apakomplexusos posztkommunistáknak, az elengedhetetlen ihaj-csuhaj. Ezenkívül a *Dominion* zeneileg körkörösén építkezik, végtelenbe hajló dallamíveivel és effektjeivel olyan, mint egy gyógyértelemben vett fémes spirál, mely a zene előrehaladtával egyre távolabban feszegeti kognitív határainkat. Ugyanakkor mindvégig megmarad benne az a szerény tagoltság, posztjellegzetes hangszerelés és líraiság, amelyet nem győzők szeretni ebben a műfajban. A címnél többletmondóbb szimbolikát érzésem szerint nehéz lenne alkotni, és tagadom, legalábbis vitatom, hogy egysíkú volna a hangulata. A harmadik tétel reményteljesen, izgalmasan indul, és végig az is marad, egészen a katarziséig. A lezárás is világos, fényes hangzással operál, ködoszlatta kifehérített beton. Ez tehát egy. Ez a zene apámhoz kell.

Miután felhívom apámat, a héten már harmadjára, egyből érzem, hogy nincs jó passzban, és hogy totál az idegeire megyek. Hisz miért volnának máshogy, mint hétfő vagy szerda délelőtt, nyilván pontosan ugyanúgy vannak. Persze, nem így ad hangot ingerültségének, atyaiban, de az élelmes gyermek nem arra figyel, mit mond a szülő, sokkal inkább arra, mit tiltanak a szavak.

A sajtóverzió szerint tehát jól vannak, a kertben napoznak a kutyával, idilli vidéki matiné, békeidőben sem tennének mást, hát még most. Viszont nem merik kivinni a dögöt a falon túlra, mert Luther alapjáraton is félsős állat, a vírus pedig a veszethez hasonló tüneteket produkál a legtöbb kutyánál. Igazán nem kell közizagzgatási képzelőerő ahhoz, hogy kitaláljuk, mit kezd a hatóság a gyanús egyedekkel. Megmaradnak tehát szépen a saját zónájuk határain belül, a bihari negyvennégyes sorszámúban. Felénk már heti kontroll van, állítja apám szinte hencegve, és én máris magam előtt látom, ahogy kidülleszti őszbehajló szőrös mellét, rálép a szalonnasütő peremére, harsányan, félköríves mozdulattal üdvözli a szomszédot, aki ritkán köszön vissza, akkor is csupán felemagyari, vicinális kötelességből, ilyenkor apám büszkén sertézi a szakállát. Náluk már átvizsgálják embert és állatot, folytatja, házhoz jönnek szűrni szkafanderben, meg minden. Tisztára marslakónak érzi magát. Na, ez van.

Ebből a beszélgetésből is érthető, hogy apám nem az az ember, aki szeret más emberekkel társalogni. Kiváltképpen nem azzal a fiával, akibe több reményt fektetve, nehezebben térül meg az akarata. Ez természetesen egyáltalán nem az én hibám, és ha anyám vagy az exeim közül bárki közbeszól-

na, még mindig belengethetek nekik egy jól irányzott „kettőn áll a vásárt”. Ennyi már méltán ragadt rám terapeutikus utaztatásaim során.

A kötelező egészségügyi körök után rátérek a tulajdonképpeni tárgyra, ami, bár meglehet, ugyanúgy ürügyet képez egy szélesebb, igazából az öngyilkossággal folytatott beláthatatlan dialógusban. Mit szól az ukrán hírekhez, „éés... úgy-amúgy” (gyűlöli Csintalant, innen az enerváló nyelvi csavar), mit szól a *Csernobil* végéhez? Erre apám azt válaszolja, hogy nem hallott az ukránokról, de jobb is, mert a nyelvtörvény óta nem ember az ukrán, a *Csernobilt* pedig nem értette. Mire én, hogy miért nem, erre ő, hogy azért, ezt az azértot meg én nem értem, és így tovább. Végül kiderül, hogy nem tette át a befejező részt a pendrive-ra. Erre azért lett volna szükség, mert nincs otthon okostévéjük, csak „bedugós”. És én még mindent lelkiismeretesen letöltöttem neki, most már biztosan tudom: hónapokkal korábban. Tedd át az utolsó részt is, javasolom, igazából a kellesténél jobban ordítom, tesóm majd segít, ha nem megy. Erre azt mondja, hogy nem, az sem fog menni, ő sem jöhet be, a kapun keresztül osztja az ételt is. Mert-hogy ő vásárol be nekik, a kisfiuk.

Vagyis az öcsém. A lelkiismeret-furdalást keltő hatásszünetet kihasználva bővebben is elmagyarázza, mint oldják meg, hogy ők maguk ne menjenek sehová, miközben a *Dominion* öt és hat perc között átlép a második tételbe, amit én csak „sejtelmesnek” nevezek.

Apám szó szerint veszi a lakhelyelhagyási tilalmat, anyám pedig apám szavát. Mindketten példás kisnyugdijasok, csapatnyi sovinizmussal, egy túlélő nemzet gerincét alkotják, ahogy most kinéz, a jövő Magyarországot. Illedelmesen végighallgatom, és mivel őszintén aggódom értük, majdnem szakadatlanul oda is figyelek. Miután befejezte monológját, melyet mint általában, most is, egy viktoriánus ódával zár, amit, ha nem volna ténylegesen őszinte vallomás, még akár visszhang-propagandának, mintegy társadalmi automatizmusnak is tekinthetnők, már csak hallgatunk. Érzem, már nagyon menni akar, és így már én is. De nem tesszük le. Percek, de tőlem akár órák is eltelhetnek így. Majd hirtelen, ám nem váratlanul, mint aki ezt a beszélgetést is megnyerte, újra emlékeztet rá, hol születtem: „ez (az) nem a bűnös város...” Anyámnak elfelejti átadni a telefont.

Mintha valaki nagyon messze fentről elengedett volna egy mikrofont, nagyot puffanok, ám kizárólag a magam számára, ripacs-színpadiasan, ékes példányául elmúlófélben tévelygő későharmincas generációknak. Ugyanakkor meglepődöm, hogy a beszélgetés után továbbra is életben vagyok, sőt, választásom is van a hogyantovábbra. Nemcsak kommunikáció-, de dön-

tésképes is vagyok. Ez magamhoz és hivatalosan diagnosztizált állapotomra nézve is rendkívüli, már-már szétvet a vitalitás, holott, a legtöbb szakmai skálán minimum nyolcvanszázalékpontos értéket érek el szeveritásban, ami igazán figyelemreméltó. A következő pillanatban már azt fontolgatom, hogy ráírok Virágra, ugyan árulná már el, mikor óhajtja eltakarítani a redvász faszba a maradék két dobozát.

Ha nem ismerném, vagy legalábbis nem gondolnám azt, hogy ismerem, biztosra venném, hogy szórakozik velem. De az „ex” kitételrel párhuzamosan már elengedhetetlen feladat az ismerős társ ismeretlen ellenségként való mumifikálása, hiszen nem is annyira kendőzetlenül, csak egy bűdös kurvát szeretnék kapni, mire mindennel végeztem.

Bemutatnám akkor az exemet: (felelősségteljes + jó csaj – benne van a korban) + (gyereket akart + én nem) * (félrekúrt³) = bűdös kurva dobozokkal.

Egy pillanatra az is megfordul a fejemben, hogy akár az új, egyébiránt feltehetően lepattanó faszijának a nevét is megemlíthetném, ha még emlékeznek rá egyáltalán, és egy harmadik személyt bevonva nyithatnék szabad utat a bennem forrongó elkeseredésnek. Vagyis kommentelő lehetnék egy magam számára képzelt kommunikációs térben, és kontrollálatlan megjegyzésekkel árasztathatnám el a virtualitás rám eső részét, választ nem várva, természetesen. Ez az a pont, ami megelőzi a beszámíthatatlanságot, nem melleleg a point of no returnt, ha elfogadjuk az idő mint a mozgás számának létezését, mely definíció szerint mindig van egy pont egy másik pont előtt. Persze ezt nem muszáj megtennünk, sőt. A *Csernobil* talán második részének végén egy ilyen ponton kerestek önként jelentkezőket a halálra, hogy megmentsenek több százmillió embert. Végül hárman jelentkeztek. Én biztos nem lettem volna közöttük.

Miközben játszom a duli-fulit, még mindig kizárólag a magam számára, megbotlom az egyik dobozban, és elesem. A padlón, a mai nap folyamán először, elcsordul a nyálam, végigfolyik a nyakamon, a már amúgy is foltos pólóm felé, amit iszonyatosan nehéz, már-már lehetetlen átvennem. Nincs mit tenni, egy klisé lettem, mert ez is a gyógyszer mellékhatása. Koordinációs problémáim vannak, átbukok dolgokon, levállalom az ajtófélfát, késnek a reflexeim satöbbi. A jó hír, hogy alig vagy egyáltalán nem érzek fájdalmat. Úgy általánosságban mondhatom, ha álltamban üt be a krach, vagy ahogy mi, szakavatottak hívjuk: a „váltás”, egyértelműen veszélyesebb a helyzet. És különösen megalázó, ha társaságban éri az embert. Igaz, miért érné társaságban.

Az eséstől kezdek lenyugodni, ami jót tesz. Természetesen gyáva emberként elégséges önigazolással jár. Nem írok rá Virágra, nem hívom fel, nem kezdeményezek, hagyom a magánéletemet tovább folyni, a maga, tehát tőlem és másoktól független medrében, hadd csordogáljon kedvére, kész, passz. Nemsokára azonban jön a felocsúdás, a reményvesztett önkontrollal vegyes vágyódás. A *Dominion*ban tizenöt és fél percnél felcseng a harmadik, „reményteljes” tétel.

Bőgni kezdek, mint akinek ezt is receptre írták fel, előkeresek néhány régi közös fotót, ahol még mindeneket átható, rózsaszív tiszavirág-állapotban lebegtünk, mi, akik akkor bárki mások is lehettünk volna, felcserélhető, önhitt fogyasztóidioták, és amely képeken (mostanra ekkorkára szublimálódott az esszencia) Virág szexi pózokat vág be, nota bene pucsít, miáltal kényszeredett önkielégítésbe kezdhettek a túlélésért, mint az a kamionsofőr, akit huszonevesen lestünk meg haverokkal Baden-Baden mellett egy autópálya parkolójában. Napokig röhögtünk szerencsétlenül. Csakhogy ez sem jön össze, mert a gyógyszer súlyos libidómegvonással jár a kezdeti „rászoktatási” szakaszban. Magyarul és gyakorlatilag, nem áll fel egy ideje, bármit és bárkit is tesznek le élém.

Akkor ma mégis másképp lesz, törjük meg a monotóniát, csak szépen bátran. „Szia...”, kezdeném, de ennél tovább nem jutok, na nem technikai okokból, inkább mert teljesen abszurd minden megszólítás a mi helyzetünkben. Jóllehet, nem így terveztem a merevedést, most mégis konformkatonán állapotban várom a csodát, ami nem fog eljönni, de nem is ez a lényeg. Nem az eljövétel, maga a várakozás a fontos, a tisztességes próbálkozás színjátéka. És mint minden színjáték, a valóságban ez is érvénytelen, bármennyire is igaz.

Vagyis nem történik semmi. Túl vagyunk a zúzáson, a katarzison, a *Dominion* a lecsengés felé tart, itt már csak rezonál a maradék effekt. Érzésem szerint erre semmi szükség, önkényes húzása-nyújtása a dolgoknak. Nem is várom meg, hogy befejeződjék, mert hirtelen felhív anyám, akivel apám önkényes mulasztása okán ma még nem beszélhettem, és aki már biztosan nagyon aggódik.

Anyám úgy szeret, mint egy elefántszívű unikornis a valaha volt leghoszszabb mesében. Ehhez a beszélgetéshez tökéletes választás lesz Rachel's-től a *Water from the Same Source*, a maga finom-patetikus zongorajátékával, gyönyörded (bár természetesen a műfaji sztenderdnek megfelelően nem túl bonyolult) vonós hangszerelésével, ironikus kakofóniájával, ez a dal lesz a mai második. Számomra arra mutat rá, hogy anya tényleg csak egy van, aki

nem ereszt, mindenkor vigyáz énréám, belőle jöttem, és hiába megyek kedvem szerint másba, ő minden körülmények között ott marad velem, mint szex után a lefolyó. Attól függően, hogy meddig fogunk beszélni, engedem az albumot tovafutni, mert a *Systems / Layers* úgy, ahogy van, jól sikerült.

Anyám kezdetben percekig szidja apámat, mert az nem figyel rá, nem érdeklí őt más, csak a kutya és a barkácsolás. A vírus sem számít, Viktor úgylégy legyőz mindeneket. Szokásos prológusaink egyik változata, alatta türelmesen hümmögök, mintegy átlapozom, azt is pontosan tudom, meddig tart, úgyhogy csinállok gyorsan egy erős feketét. Aztán nagyot nézek.

Virág megkereste, elköszönt tőle. Mégis mondjam már meg, én mégis (anyám hajlamos az irritáló szóismétlésekre) miért nem köszönök el az ő szüleitől? Ő nagyon szerette Virágot (igaz, anyám minden exemet nagyon szerette), és biztos benne, hogy Virág már gyereket akart (jó, igazából ezt is Virág mondta neki). Én mégis miért nem akarok még mindig gyereket? Nem válaszolok egyből. Mégis, fiam, hogy lesz így gyereked?? Értem, anyu, a kérdést, felesleges megismételned.

Kudarcosabbnál kudarcosabb élettapasztalataim során megtanultam, hogy ha egyenesen akarsz hazudni egy nőnek, azt őszintén kell csinálni. És mivel minden eddigi fontosabb kapcsolatomban állítólag anyám apám általi elnyomásának tudattalan kompenzációja folytán ment tönkre, most nem akarom felesleges köröknek kitenni édesanyámat. Ezért megvallom neki, hogy fogalmam sincs, illetve egészen pontosan azt mondom neki, hogy azt hiszem: sehogy.

Hallom, ahogy egyből zokogni kezd a vonal túloldalán, amitől szakadozni kezd a net, egyúttal engem mitológikus félelem fog el. Mindazonáltal az a határozott érzésem támad, hogy már-már túlon túl hamar kezdte a sírást, és a hideg futkos a hátamon a gondolattól, hogy meg se várta a válaszomat, mintha csak erre készült volna, és eleve: csak azért hívott volna fel, hogy sírhasson. Meg nem született unokakérdés ide vagy oda. Így ahelyett, hogy megnyugtattám, mint szorgos, kötelességtudó kisdede, bal agyféltekém viharos tengerén most sorban második pszichoterapeutám intelmei felé veszem az irányt, aki ugyan betegesen nőgyűlölő, de rámutatott a tetten érhető tényre, hogy anyám tipikusan sírással operál, ha az elengedés folyamatát kívánja lassítani. Kásás Ernő szerint olyanok a manipulatív nők, mint az a szakadék, amelybe bele is néznek.

Ernő nőgyűlölete igazán méltatlan a pillanathoz, de mivel édesanyám tovább zokog, tulajdonképpen ráérek. Úgyhogy ezzel a szakadékérzéssel aztán szembeállítom Gyarmati Kleó szakértelmét, a harmadik és eddigi utol-

só terapeutámét, aki szerint lényegében mindenről apám tehet, és rajta keresztül nagyapám, miáltal ott vagyok, ahol a part szakad. Kleó ugyan, mint minden kortárs, harmadik (vagy negyedik?) generációs feminista, politikai céljaitól vezérelve szükségszerűen pozitívista, ugyanakkor meglepően sötéten látja a monogámiát, és az azzal kéz a kézben járó, újjászülető család intézményét. Szerinte az effajta folyamatoknak csakis egy azonos kimenetele és állandó jellemzője lehet, legyen az formáját tekintve fizikai, pszichológia (verbális) vagy spirituális (nonverbális) – ezt az utolsó kategóriát én igazán nem tudom mire vélni, na mindegy. Továbbá Kleó szerint a családon belüli erőszak olyan, mint a szívárvány. Mindenki megbámulja, esetleg le is fényképezi, de lényegében nem tehet ellene vagy érte semmi egyebet.

Ennek a szembeállításnak számomra persze semmi értelme, mert akárkinék is van igaza, én mindenképp rosszul járok. A kettő között pedig nem lehet az igazság, még ha természetesen pontosan ott is van, mert az ember egyszerűen nem hajlandó helyesen gondolkodni, bármit is jelentsen az.

Miközben édesanyám már a szipogás felé tart, tehát tulajdonképpen túl vagyok kötelmeim nehezen, arra a végkövetkeztetésre jutok, hogy mennyivel egyszerűbb lett volna minden, ha az első pszichoterapeutám egyben az utolsó is. Egy pályakezdő férfiről beszélek, aki legalább joggal nem tudott semmit. Mert ami nekem az egész kócerájából lejött, mondanom sem kell, egy rahedli pénzért, az anyyi, hogy Kleó férfigyűlölete méltó párja Ernő nőgyűlöletének a rivális oldalon, ettől eltekintve azonban mindketten inkompetensek, lévén nem képesek segíteni másokon. A legokosabb, amit tehetek (most is ezt teszem), hogy elképzelem őket egy továbbképző szakmai konferencia tetszőleges mosdójában, mint basznak, akár a bagzó nyulak.

Pszichomókusok, helyesbíték félhangosan. Tessék? Semmi. Ne sírj, anyu, kérlelem, kissé már bágyadtan, rutinból, érzem, fogynak a szavak. Vitalitásom, akár egy újabb hatalmas jégtábla valahol messze északon (vagy délen?), már a múlté, miközben megszólal az emlékeztető, hogy vegyem be a gyógyszert. Most mennem kell, mindjárt visszahívlak, ha tudlak. Addig is nyugodj meg. Szereetlekeek...

Filmszakadás. Valamikor kora este felé ébredhetek fel, arccal a konyhaasztalon, mellettem éles kések, nem probléma. Érthetetlen módon mégsem vagyok szuicid. Azonkívül valamennyire regenerálódtam. Újdonsült energiafoszlányaimat elégetve azonnal felhívom Virágot, de csak miután beraktam a Pearl Jamtól a *Nothingman*t, ami igazából nem számít bele a mai top háromba, hisz nem terveztem be előre. Az ilyesmire, ha másra mára nem is, elengedhetetlenül ügyelek, és mialatt kicsöng a telefon, már arra

gondolok, hogy rosszul választottam, igazából a *Rocket mant* kellett volna beraknom Elton John előadásában, hiszen én vagyok az, aki kezdeményez.

Már késő, felvette. Én vagyok, kezdem. Tudom, kezdi. Te figyelj, mi a szarnak hívogatod anyámat, mégis mit akarsz tőlem? Semmit. Te mi a szarrért hívtál, és te mi a szart akarsz tőlem?? Semmit. Helyben vagyunk. A kurva anyád! Baszd meg! Téged basszon meg az a rohadt fasz!

Azzal lecsapom. Én csaptam le, tehát én nyertem. Bátran harcoltam, hisz felhívtam, és Virág elesett. Nem fog visszahívni, minek is hívna. Jó, lehet, hogy vissza fog hívni, de csak azért, hogy ő is lecsaphassa. Ördögös dramaturgia, végtelen pingpong-randira hívna korhadtt szíveink elzáródott csücskeibe. De nekem is volt gyerekszobám, nem leszek partner ebben.

A nap fennmaradó részét, és könnyen meglehet, az elkövetkező napokat is némán, étlen-szomjan fogom eltölteni a négy, egyre jobban rám szűkülő, koszlott fal között, külön kiélvezve kiteljesedő inszomniámat és az egyre ritkuló tudatos ébrenlét pillanatait övező pánikrohamokat, hogy végül, közvetlenül a fulladásos halál rémétől elmenekülve, kimerészkedjem az utcára.

Odakint a szabadban újra rá fogok keresni az ukrán hírekre (nincs menekvés, jelenleg már mintegy kisleföldnyi területen ég az erdő, közvetlenül a volt csernobili erőmű környezetében), a hatósági előírásokat akkurátusan betartva maszkot húzok, minimum másfél méterre elhúzódva minden emberi és állati létezésről, várva várt vírusomat elkerülendő.

Bármikor is történjen ez, meg fogom hallgatni a mai top három utolsó tagját, egy Mogwai klasszikust. Tudom, érzem, ergo meglehet, megtettem egy fontos lépést a gyógyulás felé. Készen állok egy újabb mániás szakaszra, hogy tovább építhessem minden idők legjobb száz posztrock számának saját elemzését, mely az én vitathatatlan hagyatékom egy kétes érdemű utókor számára.

JELEK

Talán egy jel, gondolta magában, hogy ez a nő pont hozzá került. Mit került, ez a nő választotta magának a pszichológust, pedig annyi másikat is választhatott volna, persze férfiből kevesebb van, ez tény, szóval, ha az ivarszerv szempont volt, akkor rögvest szűkül a merítés, mintha a kárászokat kivennéd a fizető horgásztóból, és az a pár szem tükörponty úszkálna pusztán benne. És persze hogy szempont volt, ha nem is tudatosan, de tudattalanul bizonyára. Mert nem lehet úgy tenni, mintha nem volna semmi ambivalencia a nő apjához fűződő viszonyulásában, ami egyébként nem kerül aztán szóba az első jó néhány hónapban.

Nem kerül szóba, mert ez a nő munkahelyi problémákkal küszködik, legalábbis ezzel jelentkezett be telefonon, hogy képtelenség elviselni a főnökét, aki egy zsarnok, egyszerűen elszívja az ember elől a levegőt. Olyan, mint egy zsarnok, mondta a nő, és a pszichológusnak azon nyomban felcsillant a szeme, s ha az utat nem is, a végét látta már.

Mert ilyenek ezek az apák, hogy zsarnokoskodnak, vagy persze lehetnek másmilyenek is, például tutyimutyik, akiknek minden mindegy. A legtöbb gyerek ilyen apára vágyik, mikor találkozik egy ilyen apával, leszámítva persze azokat, akiknek pont ilyen jutott. Mert az ilyen apukák, és ne beszéljünk tovább általánosságban, szóval ennek a pszichológusnak az apja látszólag laza és engedékeny volt, bizonyosnak tűnt, hogy nem ordibál az anyával otthon, amitől a gyerek, aki éppenséggel lehetne a kliens szerepét játszó nő is, szóval amitől a gyerek a szobájában retteg.

Rettegett a paplan alatt, a küszöb feletti résen fények szűrődtek be a szobájába, meg persze zajok a konyha felől. Apa haragja hallatszott, olyan volt, mint a mennydörgés, amitől szintén félt ez a kicsi lány. Az anyját féltette, hogy mi van, ha továbbmegy az apja, s a tettek mezejére téved. A legszörnyűbbre gondolt, mely az anya halálát jelentette volna. Hogy addig üti őt, amíg ki nem száll belőle a lélek. Dühös volt az apjára, gyűlölte őt ezekért az estékért. Gyűlölte őt azért, amit az anyjával művelt, mert ő így látta, hogy az apja teszi olyanná az anyját, amilyen. Okot keresett és okozatot, nem gondolt semmiféle kölcsönhatásra, hogy egymást tették olyanná, amilyenek. Hogy az anya minden felelősséget elhárított magától, minden döntést az apára bízott, mit bízott?!, terhelte, ahogy szeretnéd, mondta bájosan, vagy ha

keményebb volt a helyzet, hogy te vagy a férfi. És az apának így nemcsak a maga életének súlyát kellett cipelnie, hanem a feleség és a gyerekekét, ott csücsült a vállán az egész család, vitte őket mindenhová, vagy ők vitték például a sírba. A szíve, mondta az orvos, egyszerűen felrobbant. Pedig nem történt más, csak elfáradt, de nem a test, hanem a lélek, ebben a sok cipekedésben. Összenyomta őt az a rengeteg súly, amit magára vett, amely visszaadásához sohasem volt elég erős.

Talán egy jel, gondolta a pszichológus, miután elköszöntenek. S elgondolkozott, mi volna etikus, hogy volna-e ilyen út egyáltalán, mégsem lehet ennyire igazságtalan az univerzum, hogy az orra előtt elhúzza a mézesmadzagot, és neki ezt nyállal a szájában kell végignéznie tétlenül. Átadná egy másik szakembernek, gondolta, hogyha ekképpen egymáséi lehetnének. Ő csupán engedelmeskedni szeretett volna a jelnek. Az meg sem fordult a fejében, hogy ez a jel nem pusztán azt az egy kimenetelt jelezhetné előre, amit ő kívánt, sőt, tulajdonképpen értelmezhetné volna ellenkezőképpen is – ahogyan majd a jövőben, ami akkor volt jövő, most jelennek mondanánk, értelmezi is majd –, hogy pont az a jel ebben a helyzetben, hogy így, ebben a formában sodródtak össze. Hogy nem egy bevásárlóközpontban nyúltak egyszerre az utolsó doboz csirkeszárnyért, vagy épp egy online társskeresőn – amit egyébként mindketten aktívan használtak – találták szimpatikusnak egymást, hanem pont a rendelő falai között.

Az átértelmezés folyamata akkor kezdődött, mikor ezen a bizonyos online társskeresőn egy másik nővel, akit ő inkább lánynak hív, mégiscsak tizenkét év van köztük, szóval mikor ezen a társskeresőn összeakadt egy fiatal lánnyal. Ő húsz volt, a pszichológus harminckettő. Találkoztak párszor, a Duna-parton sétáltak, vagy teaházakba mentek, melyek csurig tele voltak a lányhoz hasonló korú bölcsészhallgatókkal. A férfi nem rajongott a teakért, ám talán a vonzalom – vagy épp az életének alakulása felett érzett kétségbeesés – okán mégiscsak úgy tett, mintha. Alakul valami, mondta a lány egy teaházás randevú után a legjobb barátnőjének, alakul valami, mondhatta volna ugyanezt a pszichológus is, már ha lett volna kinek, mert az ő fejében is alakulni kezdtek, mely következményeképp változott meg benne az apjával ambivalens viszonyt ápoló női klienséhez tartozó jel tartalma. Elmúlt a bárcsak, és a helyére az így van jól költözött.

Hiszen az ember már csak ilyen, hogy kedvére formálja saját életének értelmezését. Mert minden mozzanat lehet jel, vagy válhat jellé, hogyha akként tekintünk rá. Például egy otthagyt borosüveg a nappaliban, amit ennek a fiatal lánynak az apja ivott ki még bőven azelőtt, hogy ez a fiatal

lány megszületett volna. Vagy nem is, ez nem ennek a lánynak az apja, hanem egy másiké, akivel ez a pszichológus még korábban randizott egy akkoriban divatos társkereső oldalról. Mert még a társkereső alkalmazások is kimennek a divatból, hogy a helyüket elfoglalja egy pontosan ugyanolyan következő. Szóval ez az üveg ehhez a már elfeledett lányhoz, illetve annak apjához tartozott, akin már a házasság előtt látszottak a kezdődő alkoholizmus jelei, melyeket a nő – aki még nem szülte meg azt a lányt, akivel tizenkilenc év múlva ez a pszichológus találkozik – egyszerűen figyelmen kívül hagyott. Észrevette, majd becsukta a szemét. Pedig lehetséges, hogy pont ez az otffelejtt üveg volt a leendő férj segélykiáltása, mint a tinédzserlányokon a falcolás után maradt heg, ami éppen kikandikál a pulóver ujja alól.

Ilyen hegek rendszerint kikandikáltak a fiatal lány legjobb barátnőjének pulcsija alól is. Persze mindenki látta, de csak úgy, mint az említett nő, senki sem beszélt róla, legalábbis vele nem, a háta mögött – ahogyan ez szokás nemcsak a tinédzserek, hanem a felnőttek körében is – természetesen igen. Együtt lamentáltak azon, hogy mi volna a teendő, majd senki nem csinált semmit. A kollektív felelősség élménye az egyéni felelősség szőnyeg alá söprését hozta magával.

Egyedül érezte magát a barátnő, ahogyan egyedül érezte magát a fiatalkorában szintén falcoló kliens, aki előbb így, majd később úgy volt jel a pszichológus számára, és egyedül érezte magát az alkoholista apa – szintén hegekkel átszótt – lánya is. Jobb később, mint soha, összehozhatnának egy támogató csoportot. Helye volna itt még a pszichológus anyjának is, mert bár az ő apja – csakúgy, mint később a férje – egy jámbor ember volt, és nem csinált semmi olyasmit, amit a fiatal lány barátnőjének apja művelt a lányával, nem, semmi olyasmit, tulajdonképpen az ő apja helyettesíthető lett volna egy iszákos krumplival. Mert ilyenek ezek a tutyimutyi apák, hogy a szomszéd gyerekének egy álom, hogy engedi a lányát a bőrkanapén chipset enni meg csokit ebéd előtt, s elsőre nem látszik az árnyoldal, a szükséges határok hiánya, melyek a gyerek egészséges fejlődését segítenék. Az ilyen apánál nincsenek keretek, ahogyan nincs védelmező ölelés sem. S ha visszatérünk a pszichológus anyjához, pusztán egy borszagú Buddha-szobor volt az ő apja, akitől ugyan egy szem pofont, de mást, például az említett ölelést vagy atyai rajongást szintúgy nem kapott, amikor azoknak – legalábbis az ölelésnek és a rajongásnak – ott lett volna az ideje. Talán az ekkor keletkezett űrt próbálta kivágni magából a kés pengéjével aztán.

Ahogy az alma magházát a fiatal lány, aki éppen gyümölcssalátát készít a pszichológus lakásán. Elvágta az ujját, egy jel, gondolhatná, hogy rossz helyen van, de nem erre gondol, hanem hogy béna. Mert az ő története ilyen, hogy ő a család bénája. Aki széthagy, leejt, összetör. Kapkodik. S ha az ember ezt gondolja magáról, akkor ez minden hasonló apróságban bizonyítást is nyer. Azt nem veszi észre, mikor nem hagy szét, nem ejt le, nem tör össze, nem kapkodik. Ez alap, mondaná erre az apja, ahogyan ezt a szigorú apák folytonosan összeráncolt szemöldökkel mondani szokták.

A pszichológus egy kliens rajzát nézegeti közben, nem a történetet indító nőét, bár az is ott lapul valahol a fiók alján. Ez egy másik klientól való, de teljesen lényegtelen, mert bár a tekintetének irányából valóban azt lehetnének, hogy a képet vizsgálja, igazándiból a saját életét pörgeti maga előtt, a maga fordulópontjaival, a jelekkel, melyek pont ebbe az irányba sodorták. Végtelenül meghatódik ezen a mesészerű képen, melyben úgy látszik, mintha minden eddigi életesemény közös célja az lett volna, hogy elérkezzen ehhez, a fürdőszobában sebtapaszt kereső lányhoz. Meghatódik, és nem gondol arra, hogy lehet másképp, hogy ez idáig is mennyi minden került átértelmezésre az ő életében. Nem néz előre, s nem lát tisztán visszafelé, a jelen pillanatának rabja lett. Szerelmes vagy, fiam, mondja az anyja a vasárnapi ebédnél, azzal a melegséget árasztó gúnnyal, ahogyan ezt az anyák mondani szokták.

AMI HOZZÁD

Fáradt vagyok a királyok csendjéhez. Magamba gyűjtöm minden félelmem, egy idő után nincsen hová. Bánattá vakolódik bennem a szél, most indulok haza, egy otthonnak vélt helyről. Elképzelni, de legalább emlékezni mindig könnyebb, sokszor annyi, amennyit még éppen elhiszek. Próbálok betokosodni, roszognak alattam a porszemek. Húst kell enni ilyenkor, azt mondják, nyers cafatjai hűtik a sebeket. Valahol van egy pályaudvar, ahonnét mindig ellenkező irányba indul el a vonat, nehezebb napokon kalauz vagyok rajta. Jegykezeléseimmel válok önmagam kárára, mégis félek kiugrani, az egysíkúságra érnék. Tudom, hogy a hüvelyen át kell kihúzkodni a szerveket, olyan magasra nyúlni, míg egyedül a gége marad. Képtelen vagyok elfutni, a gyilkos orvosok nem ölnek meg, csak nyomorékká tesznek. Jó lenne kipihenni. Amit szeretnék, nem mondhatom ki hangosan, meghallják azt is, ha magamban. Egy utazás előtti átvilágítás alkalmával vettem észre, a tükörben nem én vagyok.

EL

A legrosszabb pillanatokban elindul a távolodás. Valakik viharmezőkben fürdetik csontjaik, valakik az évszakok közt meghúzzák a határt. Általában kinevet, akitől kérdezni szoktam, nehéz komolyan venni azt, aki bohócnak született. Futok egy idegen táj felé, amit majd évekkal

később felidézni fogok. A szavak
kényelme, egy szoba lehetőségei,
ez a délután, amit majd megjegyez
valaki.

A legrosszabb pillanatban indul el
a távolodás, mozdulnak egymás
felé a sosem látott síkok. Én nem
fogok itt maradni, nem marad
senki itt, ahol én vagyok.

BELÜL

Alakul bennem egy mocsokfolyam,
próbál kijutni. A gát én vagyok, én
vagyok a gát. Úgy kéne megszabadulni
mindentől, ami felesleges, mint
óriáskígyók. Ha valakibe belefér ennyi
toldás, eméssze meg, amennyit képes.
Kifordultak a növények, jelentés csak a
nyálkás levelek alatt lakik. Az erezet
és a viaszréteg között még elfér egy
korty levegő. A fürdők fehérségében
úszom, úszom bennük, a víz én vagyok.
Ki kell nyitni a rétegek közti burkot,
mielőtt megköt, mielőtt megtelik.
Hamvassá olvadnak belőlem a sziklák,
duzzad a folyam, medréből ki akar lépni.
Ez nem honvágy, ez vasárnap este,
ilyenkor gyűl össze a pára.

HARPAGON ÁRIÁJA

Ha felemelkedik egy kéz, az a mozdulatok
halála. A nyitottság nem lehet áldás,
most a nappalokról beszél, aki ásít.
Meg kell jelenni időben, olvadt párizsi kockákkal
tömött zsebbel utazni az értelem felé.
Nem engedem el az égő gyufát, jobb, ha
egyedül tartom meg a lángot.
Az ember szavai fátyolos vizek, nem
tűrnek tükröződést, csak folytonos morgást.
Kacsázni annyi, mint kiválasztani a követ,
ami sosem érhet majd talajt. Saját szájába harap,
aki a hitetlenséget elhiszi. Menekülésem
áldozatai bizonytalan súlyaim. Aki először indul
el, mindig az késik.

Pomázi Adél

EGYÉJSZAKÁS KALAND

(Folytatás előző lapszámunkból)

Kétéjszakás kaland, avagy a romlás virágai

Lassan csitulni kezdett bennem a fájdalom. Kezdttem hinni, hogy van élet Félix után. Sőt, egyik este, mikor Maja hason fekvé házit ír az ágyamon, én meg vele szemben laptopon szörfölök, egyszerre szívből jövő, hangos határa fakadtam. Mit nevensz, mama? Átnéztem a társkereső által nekem javasolt partnerek listáját. Na, kibe botlottam? Félixbe! Mint új tagot ajánlották fel, 113 pontos egyezést jelezve személyiségünkben. (40 felett már jelzik a hasonlóságot.) Félix a társkeresőn? Mért?! Én zárt életformát élek, suliba viszem a lányomat, kiautózom a város szélére vásárolni. Nehéz bepaszizni ezen a távon. De ő jár a világban! Utazás, bulik, kávéház, mozi, színház, edzőterem, egyetemi büfé. Ellenállhatatlan bájával bárkit megkaphat. Mégis ott kötött ki, ahol én: egy társkeresőn. Egy héttel utánam.

Futólag számot vetek azzal, hogy talán azért van ott, amiért én. Menekülünk egymás elől, ugyanarra: előre. Előre, sohase hátra, de jó, hogy nem vagyok árva.

Tanulmányozom az adatlapját, amelyen „Péter” művésznéven szerepel, és napokig olvasgatom, amit magáról ír. *Péter így jellemezné magát:* Sokáig a felszínen siklottam, most a mélybe szállnék inkább. Akkor az út volt a cél, most, azt hiszem, megérkeztem. Viszont egyedül vagyok. Ez menet közben nem tűnt fel... *Ezt keresi Péter a párkapcsolatban:* Izgalmat és nyugalmat. *Péter szenvedélye:* Szenvédélyesen keresem a megszokottban az újat, és az újban a megszokottat. *Amiről Péter soha nem tudna lemondani:* A választás lehetősége. *Amin Péter mindig tud nevetni:* Saját hülyeségein. A másokén. *Ami Péter számára különösen fontos:* őszinteség, bizalom, szeretet. *Az alábbi dolgokért a leghálásabb Péter az életben:* kíváncsiság, szeretet, egészség. *Ha Péter kívánhatna valamit, azt szeretné, hogy:*...valóban 48 éves legyek, és maradjak is. Nem vagyok sokkal több, viszont folyamatosan.

Igaz, amit írt. Nem volt a szavaiban semmi, amit ne tudtam volna. Mégis, összefoglalva, hideg keretek közé szorítva... mikor abbahagytam a nevetést, sírni tudtam volna gyarló szerelmem magányán. Sírás helyett inkább leszerveztem néhány randevút. Találkoztam egy magas, ősz, vidéki orvossal, aki mellett megfáztam többórás beszélgetésünk alatt a Duna-parton ücsörögve. Nem tűnt jó ómennek: egy doki gyógyítson, ne betegítsen! Utána egy férfinak mindössze annyit engedtem meg, hogy visszakísérjen a kocsimhoz. Indifferensek voltunk. A harmadik elmesélte előző szerelmét. Mikor a Barbi nevű fodrászlány mellét írta le részletesen, elbúcsúztam.

Negyedik randimon viszont találkoztam valakivel, aki meglepett. Nem hasonlított a többiekre. Első ránézésre, ahogy megláttam a cukrászda ajtajában ácsorogni, azt hittem, hogy gyorsan felhörpintem a kávémat, és továbbálllok. De végül teát kértem, amit a zsúfoltság miatt lassan hoztak ki, lassan hűlt, és mire szürcsölni tudtam, azon kaptam magam, hogy nem sietek: végig akarom hallgatni ezt a férfit.

Átlagos, tojásdad, kissé zárt, merev arcából kíváncsi kék szemek nézettek, figyelmesen, felém hajolva. Inge alatt, aminél átlagosabbat elképzelni sem lehet, feszes, kisportolt test. Középmagas, 55 éves, pár éve egyedül van. Kulturált, jómódú, visszafogott és figyelmes. A hangja szürke, mint az inge. Hároméves korától egyedül neveli a fiát. Nem nehezelt az anyára, aki egész Hongkongig menekült a család elől. Megérti őt, neki is megvan a maga sorsa. Dániel eladta jól menő cégét, és olyan rosszul fizetett munkát vállalt, ami lehetővé tette, hogy közel legyen hozzá egész nap. Eladott végül egy házat és egyik lakását is, hogy fia magániskolába járhasson, különórákra, jó éttermekbe menüzni, mert főzni nem tud. Feltett egy lapra mindent. Anyja, apja volt a fiának, aki tizennégy éves. Boldog kiskamasz, nem lázad. Néha megkéri az apját, hogy masszírozza meg a vállát, máskor meg, hogy kevésbé figyeljen rá.

Dániel úgy nézett rám a kék szemével, annyi csodálattal, hogy két óra a szemét nézve és az életét hallgatva, elsuhant. Elmondta, hogy szeretne valamikor velem vacsorázni, ha nem találom tolakodónak. Igent mondok, igaz, a bizonytalan jövőbe helyezve. A sors azonban úgy hozta, hogy pár óra múlva lemondta valaki a következő randit, így facér voltam, a babysittert pedig már kifizettem. Ekkor hívott Dániel. Szó szót követett, és két órával a délutáni randevünk után már a város legjobb éttermében ültünk. Eljátszottam a kedvéért kedves játékomat: este egész másképp néztem ki, mint délután. Feszes, fekete ceruzaruha volt rajtam a cukrászdában, kócos hajjal. Estére feltűztem a hajam, régies, áttört ezüst fülbevalót viseltem,

földig érő színes ruhával, melynek dekoltázsa magára vonja a férfitekinteket. Chanel parfümömet kegyelemdöfésnek szántam.

Rengeteget dumáltunk a vacsoraasztalnál irodalomról, zenékről. Mindent olvasott, többet, mint én, mindenféle zenét ismert. Kiderült, hogy jó dobos volt, dalokat is írt az együttesének. Rajongva nézett rám, bármit mondtam. Elkönnyesedett a szeme, ahogy hallgatott: sokat cipelsz, ugye? A keserédes szót használtam valamire, azután kérdezte. Azt válaszoltam, hogy az ilyesmi szerintem alkat kérdése.

– Én is hajlok a melankóliára.

– Én a Dráma Királynőségre hajlok.

Azt mondja, nem hitte volna, hogy akad nő, akivel irodalomról és Debussyről beszélgethet. Szerelmet sugároz rám. Ha nem ettem volna egy falat fokhagymát a velős pirítóshoz, azt hiszem, szájon csókolom az asztal felett. Így az arcára cuppantok egyet, és megcsókolom a kezét, ahogy a férfiak szokták a nőket. Úgy sóhajtozik, hogy attól tartok, mindjárt megkéri a kezem.

Másnap telefonon említi csak, mellékesen, hogy amikor hazaért, leiratkozott a randioldalról. Neki azután, mondja, hogy találkoztunk, már mind egy! Ha nem lesz köztünk semmi, akkor sem kell más. Ne értsem félre, ez nem kötelez engem semmire. Ő már attól boldog, hogy megismert. Hát ilyen az, amikor egy férfi akar egy nőt. Szombat délután találkoztunk, vasárnap virradóra kizárt mindenki mást, és *kedd délelőttre* szabit vett ki, hogy sajátos időbeosztásomhoz igazodva, délelőtt randizhassunk, négy nap alatt immár harmadszor.

Az élet nagy mókamester: Félix ekkor írt rám FB-on. Szó szót követett, és megbeszéltük, hogy *kedd este* nálam találkozunk. Egyébként a bérlőm nélkül, aki az alagsorban lakik, mert válik, és kellett neki egy zug, ahol meghúzza magát, míg kialakul az új élete, és mert én is válok, s a konyhapénzt pótolnom kellett, kiadtam a szuterént, ahol berendeztem egy kis lakást, külön bejárattal, ami a garázskapu. Szóval a bérlőm nélkül ez a randi nem jöhetett volna létre!

Gyuszi stratégiai elemző, profilozó, akit San Moritzban hat éven át arra tréningeztek (gyógyszergyártó cég), hogy hogyan kell valakit rávenni arra, hogy azt tegye, amit mi akarunk, ha sem motiválni, sem büntetni nem tudjuk. Épp izzót cserélt nálam, amikor jött Félix üzenete, egy fotó az alkonyodó Dunáról, lemenő nap fénye a vízen. Aláírás: – Már a Dunán, kicsit Szentendre fölött. Itt Gyuszi diktálni kezdett, és én engedelmesen írtam.

– Akkor szóljál, ha a Pápa utca 25 C előtt állsz! Addig hagyjál békén!

- A címet tudom. ☺
- Akkor már csak az időpontot nem tudjuk, ugye Félix?
- Azt kisütjük, Rose! Holnap este például?
- Tökéletes.
- A küszöbön bokázok!

Ezután cigi és bor mellett, a garázs sarkában berendezett kényelmes dohányzósarokban, kedvenc kockás bőrkanapémon ülve, Gyszi profilozta Félixet. Ismerte már a történeteimből, látott sírni miatta, illetve találkoztak futólag a ház kapujában. Azóta fújnak egymásra. Megkért füsteregetés közben, hogy fogalmazzuk meg, mit akarok ettől a férfitől. Felhívta a figyelmemet, hogy olyasvalaki után sóhajtozom, akiben nem bízom.

Pillanatemberék között dolgozik, de az irodalom vonzza, ami ennek épp az ellentéte. Így tud egyensúlyban maradni. El kell választani az igényeit a reflexeitől. Az igényeit kell kielégíteni, de csak a reflexeivel lehet dolgozni. Kérdezd meg tőle: hazajöttél, vagy csak látogatóba? Aratni jöttél-e vagy vetni? Mondd ezt: mindenre alkalmas vagy, de nem csináltál semmit. Velem megcsinálhatsz mindent! Számít egy kis ellenállásra. Hoz virágot, csokit és bort. Tud változni, akar változni, de elodázza, mert nincs bátorsága változni! Vagyis bátorságot kell neki adni. Nem adhatod oda magad, csak ha válaszol a feltett kérdésre!

- Azért csókolózhatok vele?
- Nem bízom benned! Ha elkezded, nem fogsz tudni leállni.
- Nem ismersz.
- Napraforgó vagy! Nem tudsz ellenállni!
- A napraforgó elhervad – legyintek.
- Ó, nekem egy napraforgó maga a csoda... én kovamoszat vagyok. De a kovamoszat évezredek alatt sziklát épít.
- Igen. Te szikla vagy. Ő meg egy drogbáró!
- Drogbáró?
- Ühüm. Droggá vált bennem.

Megdöbbenetek a szavai. Azt a benyomást kelti, hogy jobban ismeri Félixet, mint én, pedig csak egy pillanatra látta. Nem voltam benne biztos, hogy bármit is abszolválni tudok az instrukciói közül. Viszont volt egy napom, hogy takarítás közben gondolkozzam. Illetve fél napom, mert a nap első felében randevúm volt. Szerettem volna lemondani Dánielt, de Gyszi nem engedte: nem kell a gyakorlás neked?! – kiabált rám. Mekkora cinikus ez a Gyszi! De csináltam, amit mondott.

Kedd délelőtt Dániellel kellemesen telt az idő. Együtt reggeliztünk egy cukrászdában, majd leautóztunk egy közeli kis tóhoz, üldögéltünk a partján, néztük a menekülő kacsákat, aztán csokolózni kezdtünk a fűbe dőlve. Éreztem a nap melegét a hajamon, jólesően melegített a csók, a simogatás. Egy-két perc múlva azonban indultunk tovább, és, mint akinek nem számít ez az egész, rövidesen hazahozattam magam. Előtte beugrottunk a varrónőmhöz, hogy elhozzam az új Srí Lanka-i selyempizsamát, amelynek be kellett venni a derekából és rövidebbre az ujját. Dániel felajánlotta, hogy ha még nem készült el, beugrik érte, és elhozza.

– Az olyan lenne, mintha a férjem volnál. Szeretnék figyelmeztetni, hogy házas vagyok!

Praktikusan tényleg, de ami az érzelmeket illeti, a férjemet töröltem. Összefutottam ugyanis Annával, és megkérdeztem tőle, hogy van az uram?

– Meg van örülve! Egyik reggel az irodában halotti gyertyát égetett. Ijedten kérdezem, hogy ki halt meg? Azt mondta, gyászolom a házasságomat. Ma van a feleségem születésnapja, és nem kell neki az ajándékom.

Borzongva húzom össze magamon a kardigánt, viszolygok, és félelemmel tölt el a születésnapom alkalmából meggyújtott halotti gyertya. Másnap vettem egy vastag, rózsaszínűt, hogy sokáig égjen, és kifejezetten az életért, a szerelemért gyújtottam meg, amolyan védőként, a halotti gyertyával szemben. Azóta is ég, pedig a kislányom letörte a kanócát. Babrált vele, és a kezében maradt, amit rossz ómennek vettem, kiabáltam vele, ahogy csak ijedtében tud az ember. Másnap lenyestem a feleslegessé vált viaszt, és égettem a gyertyát tovább. Maja azt mondta, hogy így szebb.

Ezen az október hatodikán is egész délután ég a gyertya, teszkek-veszek a lakásban, takarítok, friss ágyneműt húzok, szőnyeget porolok, és várok. Félttem, hogy lemondja. De Gyuszi megnyugtatóan, hogy nem fogja. Neki elhiszem, hogy Félix jön. Félixnek nem.

„19.00. A küszöbön fogok bokázni.”

Ebben maradtunk hétfőn, ehhez képest rám ír kedd este hatkor, hogy „nagy baj, ha nyolcra megyek? Ki kéne szaladnom apámhoz Verőcére”... „Tedd a kezed a szívedre. Lesz az tíz is, mire itt vagy.” Erre felhívott és lefegyverző modorban biztosított, hogy kilencre ide fog érni. Hát jó. Ha telefonált, az azt jelenti, hogy jön. Tétován azért motoz bennem, hogy ez is a játék része. Megbízhatatlannak mutatkozik, nehogy bízzak benne. Tisztelességgel beismerem magamnak, hogy hulla vagyok a fél napi suvickolástól, és jól jön, ha kumhatok kicsit, ami a szundikálás szinonimája. Kedvenc, németajkú szomszédom, Kati néni mondta mindig így falun, gyerekkorom-

ban, huncut mosollyal: délután kumtunk kicsit. Szóval arra készültem, hogy kumjak, amikor újra megszólalt a telefon, és közeli barátnőm szinte mentegőzve kérdezi a vonalban:

– Te Rose, itt van nálam közös exfőnökünk, a Péter. Megjelent váratlanul, és ragaszkodik hozzá, hogy hívjalak fel, mert ő kijönne hozzád látogatóba!

– Hát, kilencig ráérek! Félix kábé akkor érkezik.

Ennyiben maradunk, és ők becsengetnek háromnegyed nyolckor nevetgélve, piákkal a kezükben, party-hangulatban. Péter felvihog: Annyira tudtam, hogy nem sima toalettben leszel! Fogadni mertem volna! De kurva jól nézel ki, mondhatnám úgy is, hogy gyönyörű vagy!

A konyhában már szól a zene, hangosabban, mint beszélgetéshez kéne, ám elég hangosan ahhoz, hogy énekelni lehessen. Égnek a gyertyák, kényelem és ragyogó szemű házigazda vár a barátaimra. Percek alatt felpörögnek az események. Volt főnököm, Péter világeletében szexisnek és kellemesnek talált. Ezt néhanap, mögöttes szándék nélkül, hol az IVECO konyhájában hozzám közel állva, hol kétszemélyes vacsoraasztal mellett el is ragozta, bensőséges hangon, a részletekben jól elmerülve...

Igazi széptevő. Élvezi a női energiát maga körül. Ő még érti azt a kihalófélben lévő műfajt, amit hívhatunk úgy, hogy széptevés a széptevésért, l'art pour l'art. Cseh Tamáson és Jose Valedmoron kívül nem ismertem senkit, aki mestere volna. Tudni kell, hogy az életöröm nem mindig cselekvés. A szemlélődő alámerülés, pici mozdulatokkal, szinte ugyanazt az örömet nyújthatja, mint a vad éjszakák.

Péter tehát ritka kincs, jó barát alapanyag. Barátném mélyebben megihlette... Jó volt nekik pár hónapig, szállodákban pezsgőzve, évekkal ez előtt. Érzem a játékukat a levegőben, tele vagyok én is elektromossággal, hisz Félixet várom. Megiszom két ír kávé, nem kevés Baylisszel. Bort a kettő között. A beszélgetés, naná, a szexre terelődik. Úgy teszek, mintha nem tudnék a viszonyukról. Kitárgyalunk mindent: házasságainkat, házasságtöréseinket, szeretőinket, a szeretői viszonyok típusait, a nők típusait, hogy ki mennyiből él, valahogy ez is szóba kerül az életformák kivesésésénél. Csontószinte mindenki, miért ne. Gyakorlatilag pénzről és pináról folyik a szó, a két nagybetűs „P”-ről, ami a világot mozgatja.

Közben lassan gomolyog ereimben a pia, a harmadik nagy „P”.

Egyre kevesebbet beszélek, és egyre inkább énekelni, táncolni, érinteni van kedvem. Mindenki énekelgeti amúgy a dalokat, amelyeket a szpíker jó minőségben szolgáltat „kedvenc” Spotify-listámról, amivel barátaim elége-

dettek, és a háziasszony jó ízlését dicséri Péter, zenéről zenére. Szó esik közben a vendégről, akit várok. Péter megkérdezi.

– A pasidat várod?! Szép tőled, hogy így is fogadtál minket! Most komolyan mondom!

– Nem a pasim. Egy barát.

– Rose! Hallottam a telefonban, ahogy a nevét kimondtad, az a hangsúly nekem elég! Kamuzhatunk, de minek? Randid lesz, mi meg betolakodtunk! De cserébe lelépünk, ha itt az ideje.

Barátnőm pisilni megy, mikor válaszolnom kell.

– Péter! A táncnak van itt az ideje.

Épp eleget ittam ahhoz, hogy szexisnek találjam ezt az őszülő, merevnek látszó kujont. Rásimulok, mindössze egy másodpercre. Péter hmmm hangokat hallat.

– Inkább igyunk – indítványozom, és elengedem sóhajtozó táncpartnerem, visszaszédülve székembe. Mire Betti belép a konyhába, ugyanazt látja, mint amikor kiment: ülünk és mosolygunk.

Kellemesen szédülök a bortól, a tánctól, a játéktól.

– Betti, megtáncoltattam Pétert! Szuperül táncol!

– Azt én nagyon jól tudom! – feleli kétértelműen a barátnőm, amitől röhögni, hahotázni kezdünk mindhárman. Nyihogunk, nem tudjuk abbahagyni, mintha a világ legjobb poénját hallottuk volna.

Ekkor szólal meg a csengő. Ránézek az órára: 9.03. A második időpontot legalább tartotta, állapítom meg magamban nem kis csodálkozással. Sötét van kinn. Úgy áll a kapumban, mint aki partyra jött: hatalmas üveg proccóval a kezében, jégzacsokban van, naná! Benzinkútnál vette.

Miután tisztáztam, hogy ártatlan vagyok mindabban, ami körülöttem történik, csatlakozunk a barátaimhoz a konyhában, hirtelen zsúfolt lett a plusz egy széktől, amit Félix a nappaliból hozott magának. Úgy viselkedik, mint aki otthon van. Klassz, mert annyira becsíptem, hogy képtelen lennék házigazdát játszani. Mondjuk, nem is kell. Átveszi a szerepet. Ő lesz a bulibáró abban a pillanatban, ahogy beteszi lábát a konyhába. Viszi a szót, harsányan nevet, fesztelenül beszélget, őszinte kíváncsisággal kérdegeti a barátaimat mindenféléről.

Nézem oldalról, olvadozva. Szememmel integetek a barátnémnak, hogy na, most már értesz, ugye? Ért. Annyira, hogy látom rajta, simán hazavinné ő is. Becsületére legyen mondva, bár láthatóan beolvadt a kiscsákótól, ami azt illeti, még Péter is, végig nekem segít, támogat abban, hogy ne legyek túl ciki szédelgős állapotommal. Szóba jön a bérlőm, mesélem, hogy

olyan hangosan szexelt a csájával, hogy szólnom kellett, mert altatás alatt is azt hallgattuk két szinttel feljebb. Azt ragozom, hogy a csaja volt hangos, nem ő, de nem csoda egy ilyen pasival.

– Mért, milyen? – kérdi Betti.

– Ekkora a válla! – mesélem, és kábé két métert mutatok hadonászva.

Félix éhes, rakok ki neki serranói sonkát, rukkolát, abonettet, sajttal töltött paprikát, olajban. De csak sonkát eszik, kevés abonettel. A többiek nem éhesek, én sem. Egy újabb pohár bor után nincs kedvem máshoz, mint szerelmeskedni ezzel a csikos pólós, kapucnis pulcsis gyönyörű férfival... Indítványozom, hogy táncoljunk. Félix odalép a konyhaszekrényhez, poharat vesz ki magának, miközben én exfőnökömmel ringatózom, úgy húsz centire tőle. Kapatosan megszólalok: Ez nem az én pasim, ez a tied.

Félixhez sodródok, készségesen átvesz. Jaj, nagyon tudja a dolgát! Gyengéden ölel, kilépünk a konyhából a sötét előszobába, és a folyosón lassan, alig mozdulva táncolni kezdünk, valami mézédés kábulatban. Annyira jó... Ringatózunk. Nagyon finoman csinálja. Őrjítő és andalító egyszerre. Megcsókol... Neee! Bevillan, hogy Gyuszi mégis jól mért fel.

A barátaim ekkor lépnek ki a folyosóra, hogy angolosan távozzanak. A kulcsokat is kezelik, rendezik, pedig három ajtó van. Ketten maradtunk. Már a ruhát hámozza le rólam. Küzdök, hogy megállítsam. Nem lehet, hogy egyszerűen csak levetkőztet! Mi lesz a stratégiával?!

Már a kanapén, a szoba félhomályában izgatom a mellbimbóját boldogan, elmerülve benne. A bor kábulatának és vágyaimnak engedve végre.

Két-három órán keresztül teljes flow-ban szeretkezünk. Lebegés, merülés, kótyagos vágy... Nincs más, csak a teste, amivel babrálhatok végre, gátlások nélkül, és a lelke, amit kristálytisztán érzek. A köztünk lévő határok elolvadnak. Részecskéink, a test és a lélek porcikái összegabalyodnak. Egyesülésükből hő születik: forró mindkettőnk teste. Időnként elpihenünk, összebújva. Olyan nagyon közel van.

Amikor nem történik semmi, és amikor minden megtörténik, az szinte ugyanolyan. Körbevesz minket egy láthatatlan burok, amiben elkeverednek a vágyaink, az érzéseink, a mindent szabad közelségében. Bár nem szabad mindent. Bebújni a műtétem miatt még nem szabad.

– Nem lehet. Műtöttek. Nem beszéltünk.

– Az igaz – mondja engedékenyen.

– Minden mást lehet – teszem hozzá.

Érezni rajta a megkönnyebbülést. Újra elmerül bennem. Szabadjára engedi az ösztöneit, kéjesen birtokba vesz. Kúszok-mászok rajta én is, most

épp a lábszárát csókolgatom... de hogy kerültem ide? Hű, de szép itt is. Ilyen differenciált gondolatokra vagyok képes.

Elmondja közben, hogy hirtelen ivott meg egy üveg bort, és szédül. Azt magyarázza, hogy a konyhában végig olyan voltam, mint egy ikon. Háromszor mondja el. Ikon. Milyen egy ikon?! Részeg ikon. Megint összebújunk. A vállán pihenek, majd nem elaludva. De felkelt egy váratlan, szenvedélyes csókkal. Hangosan felnyögök. Albinoni *Adagio*ja szól közben, Hausertől. Mestermű. Felismeri félig, én hozzáteszem a másik felét.

Kimegyünk a konyhába, iszunk pár korty bort, sodor egy füves cigit, de nem érzem a hatását, pedig szeretném. Ó bágyadtan, lelazulva nézeget, hátradőlve a karosszékben, lábát hosszan előrenyújtva. A szája szegletén megbújó mosoly most élvezet, kéjes. Simogatja nagy testű kandúromat, aki az asztalra ugorva közel megy hozzá, hogy bizalmasan megszaglássza. Mohó állatok, hasonlítanak. Mezítelen teste tökéletes az éjszaka halovány, sejtelmes fényeiben. Minden porcikája mélységes elégedettséget sugároz. A füst, amit lassan eregetünk, beburkol mindent, kavarog körülöttünk a félhomályban. Az ópiumszívó álma, lám, valóra vált. Kéjes bódulat az arcán, jó nézni. A fű hatása? Nem, az enyém. De hol a sonka? Hová lett a sonka?! Sonka, sonka...

Imádtam azt a filmet. Mintha magamat láttam volna a vásznon. Egyenetlenül lekopott körömlakkjával, lázadó lényével Penélope Cruz engem formáz meglehetősen pontossággal... Elsős egyetemista voltam, ketten ültünk a délutáni moziban, egy férfi srégen előttem, meg én.

Felizgatott a film, és az energiáimat arra használtam, hogy felizgassam ezt az idegent, aki előttem ült, érintés nélküli energiaátvitellel. Eldöntöm, hogy meg fog érinteni! Előre dőlök, és kezemet az előttem lévő szék háttámlájára lóगतom, így a férfi mellé kerülnek összekulcsolva pihenő, ártatlannak tűnő virgácsaim. A film vége felé egyszer csak megfogta és meghittén megszorította a kezem. Utána döbbenten, hangosan szabadkozott, hogy nem érti, mi történt vele, soha életében nem tett még ilyet, higgyem el! Kétségbeesett és zavart, de én nagylelkűen biztosítom arról, hogy hiszek neki, és nem haragszom. Nyilván a film az oka az egésznek!

Épp csak bevillan a mozi sötétje, ahogy ülünk ott ketten, azzal az idegennel... Sonka, sonka...

A macskák nem eheték meg a csomagolással együtt! Ezen mélézünk kicsit, majd felveszi húsz évvel ezelőtti szeretőm selyemköntösét, ami jól áll rajta. Mi más illene hozzá, mint egy selyemköntös? Olyan benne, mint az a férfi a festményen, akit kitéptem magamnak egy színházi magazinból ti-

zenőt éve. Nem. Bassza meg, szebb! Lefotózom gyorsan. Ahogy a nyári gyümölcsöt tesszük el üvegben télire...

Visszamegyünk a kanapéra, betakarózunk, és két órát alszom teljes öntudatlanságban a vállán. Felmegyünk az emeleti hálóba, és ott folytatjuk a szunyókálást, mert rendszeren aludni már nem tudunk többé. Reggel nyolc lehet, amikor lehunyt szemmel értem nyúl, és ott folytatjuk a szerelmeskedést, ahol abbahagytuk. Mielőtt szájon csókol, fél másodpercig hezitál, hogy mi lesz a fogmosással. Csak mozdulattal válaszolok: semmi, finom vagy, mint a manna, reggel is. Nem tudtam, hogy van ilyen.

Órákon át, bor nélkül ugyanúgy veszünk el egymásban, mint az éjjeli szédületben. Valami önkéntelen mondat is kigördül belőlem. Minden porcikádat imádom. Megállunk közben pihenni néha, összebújva. Vállán a fejem, régóta. Annyira rég, és annyira élvezem a közelséget, a feloldódást, azt, ahogy határok nélkül keveredik teste-lelke az enyémmel, hogy szinte lelki ismeret-furdalásom támad, amiért visszaélek válla kényelmével.

Tizenegy körül felkelünk. Végül is nappal van. Kávézunk a konyhában, egy órán át. Végig dumálunk, kicsit jövünk-megyünk a lakásban.

Felavatom az új selyempizsamám, és ő pont úgy reagál, ahogy szeretném. Csattogok le a lépcsőn, és már utánam jövet mondja, hogy keleti hercegnő vagyok ebben a piros pizsamámban, szexis és édes.

– Azt hittem, kislányos.

– Az is. De hercegnős inkább.

– Faradiba? Valaki hozzá hasonlított egyszer.

– Anyám nagy kedvence volt! Leveleztek is. Van egy közös fotónk: szállnak le a férjével a repülőről, mi lent várjuk őket. Apám kezét fog, én meg nézem, kelekótya kölyök, elfordulva a repcsit, amivel jöttek.

Grimaszol, hogy milyen kelekótya kölyök volt. Mutatja, hogy fordult el az eseményektől, hogy repcsit nézzen. Élénk majompofa! Gyakorta el is játsza, amit mond, gesztikulálva beszél, színház minden mondata. Vérbeli előadó, a hatása részben ez: messze szórakoztatóbb egy átlagembernél. Zsenije megmutatkozik a miniatűr színházban, amit magában hord.

– Milyen a mamád?!

– Jó kérdés. Van egy terapeutám, aki más szemmel nézi a dolgokat, mint az eddigiek. Eddig mindenki a „távolban lévő apát” okolta mindenért. De szerinte anyám a hunyó. A 70-es években egyedül maradt egy gyerekkel... Akkor az szégyen volt! Áldozatot kellett hoznia értem nap mint nap. Emlekszem, kaptam apámtól egy kisautót, cipeltem mindenhová, ő meg adott egy kokszit, mikor elhagytam és kihisztiztem, hogy menjünk vissza érte...

– Nehéz egyedülálló mamának lenni...

– De az ember változik! – mondja hevesen, nem is tudom, mire. – Csak trauma kell hozzá – teszi hozzá hirtelen halkán, mint aki rég fontolgatja már, hogy milyen trauma menthetné meg.

– Kimondtad! Az ember nem akar folyton áldozatot hozni... nap nap után húzod az igát, apa és anya vagy egyben... így tényleg nehéz elviselni a vasárnapi apa iránti rajongást! Egy hete a hegyezője miatt kiabáltam Majával... nem fért be a tolltartójába, mert gömb alakú. Az apja vette neki. Próbáltam betenni vagy ötször! Sehogy se ment, végül összevesztünk, sírt, én meg rángattam a táskáját, és kiabáltam, hogy a francba azzal a kurva hegyezővel! Apád vehet csak ilyet!

– Ez ugyanaz! – mondja csodálkozva. Tudom, és meg vagyok döbbenve. Átsuhan, hogy talán csak azért találkoztunk, hogy közletről kelljen végignéznem, milyen életre szóló sérülést okozhatok a gyermekemnek... Csúf lecke az élettől az életről?

– Hogy van a mamád?

– Jól! Imádja a macskát, akit vittem neki. Először nem akarta. Most csak a macskával van elfoglalva! Komolyan mondom, úgy érzem, zavarok, ha ott vagyok nála. A macska átvette a helyem! Nem csodálkoznék, ha egyszer csak Félixkének szólítaná.

Basszus, ez féltékeny a macskára!

Selyemköntösben lobog lassan a lakásban. Megáll a teraszablaknál, nézi a kertet hosszan. Mellé állok.

– Nagyon szép a kerted.

– Rendezetlen.

– Pont az tetszik benne. Vadregényes.

Ismeri a költőfiút, akié a köntös volt. Ezen elviccelődünk, mesélem neki, olyan volt a srác, hogy lement tejért, majd visszajött egy perzsabundával, amit útközben túrt nekem. Csodálkozik, más a fiú imidzse. De nem erre reagál.

– Majd ha találkozunk, megmondom neki, hogy hordom a köntösét. Néha.

– Néha – ismétlem halkán. Elengedi a füle mellett, hogy nem engedtem el a fülem mellett azt, amit el kellett volna. Öltözni kezd, amihez vetkőznie kell, és én a seggét dicsérem. Á, fokhagymagerezd, válaszol, inkább rólad kéne beszélni.

– Vannak szép formájú nők, de neked finom a bőröd. És szép a feneked! Nagyon jó megfogni. Ügyes vagy!

– Rég nem beszélt a bőröm finomságáról senki.

– Pedig lehetne! Neked van, nekem meg fontos!

Közben felveszi és nézi az asztalon hagyott telefonját. A fia anyja írt, mentegetőzik, hogy nem szokott, csak most úgy van, papírok, pénzek, és mennek hétvégén a birtokra együtt, lehet, hogy megveszi neki. Új birtok vásárlását tervezi közben, a régit meg részint azért akarja a fia anyjának megvenni, mert cserébe az anya lakása a fiáé lenne. Vagyis megússza, hogy a fiának lakást vegyen. Mutogatja telefonon az új, vidéki ház képeit. Lekoppant, reménytelenül rossz állapotú, de azt mondja, tízmillióból megcsináltatja. Nyaraltatja majd ott a barátait, Bélákat például. Néz rám, mint aki elismerést vár. De mást kap.

– Ki ez a nő a képeken?

– A fiam anyja.

– És miért van rajta minden képen? Miért vele néztél házat?!

– Van pasija! Lent vannak a birtokon, és én ezt megengedtem! De van egy új pasi... Azzal meg horgászik! Most nem tudom, mi lesz a két pasijával... persze ez nem az én dolgom.

Hát nem! De úgy fest, mégis. Lassan kirajzolódik, hogy ő a főnök. Állítja, hogy nincs szex. De az mindegy. Sőt, ha vágyik rá, csak rosszabb.

Előző este négyesben egy fiúról beszélgettünk, aki elhagyta a családját, gyerekestül, mert szerelmes lett. Most visszautal a beszélgetésnek erre a részére.

– Én nem azért hagytam el őket, mert beleszerettem másba! Magamba...

Helyben vagyunk. Igyekszem úgy tenni, mint aki nem jött még rá arra, hogy idén a második nárcisztikus férfiba szeret bele. Nehéz beismerni. Mit mond ez el rólam? A nárcisztikusok nem szexelnek a legfőbb energiaforrásukkal. Ezzel is uralják őt, és önmagukat. Mónika az egyetlen, akit nem csal meg, vagyis ő a királynő. Mindenki más átmenet, személyzet hozzá képest. Faramuci, hogy épp őt hívja cselédnek. Pedig öreg napjaira tartogatja, tutujgatja, ő a tartaléknő, hogy biztosítsa a családias végnapokat magának. Arra az esetre, ha mással nem jönne össze a románc. Ami esélyes, ha így folytatja. Ugyanúgy, ahogy az apja el akarta venni újra az anyját. Abból se lett semmi. Visszafelé nem lehet megoldani a dolgokat! *Beszéljünk másról.*

– Hogy aludtál?

– Nem jól! Tegnapelőtt se aludtam, fáradt vagyok.

Elharapja a mondat végét. Sőt, kijavítja.

– Nem aludtam jól tegnapelőtt sem.

Ékes elszólás. Tegnapelőtt mással aludt. Akinek jó a formája (mint nekem), de nem olyan selymes a bőre. Pluszinfo: egy napot hagy ki két nő között. Miss Marple-nak igaza van, csak hagyni kell az embereket beszélni, és mindent elmondanak szépen maguktól, úgy, hogy észre sem veszik. *Beszéljünk inkább másról.*

– Melyik ház tetszik jobban? – kérdezem.

– Tudod, van a biliárdban egy pozíció, egyik barátom előszeretettel használja a nőire, amikor az összes golyót odaállítod a lyuk elé, de nem gurítod be. Kivársz. Előbb-utóbb persze be kell gurítani! – mondja hirtelen tempóval Félix, mint aki átérzi a biliárdozó nehéz sorsát.

A házakról szól, amit mond, arról, hogy kivár a választással. Lebegtet, szokásához híven. De én lefagyok. *Ilyen kurva pontosan még nem hívott senki biliárdgolyónak a biliárdasztalán! Beszéljünk másról.*

– Állj meg ott a piros kenyérpíró előtt! Lefotózzlak a piros pizsamádban.

Elfordítom az arcom, kissé szégyenlősen, nevetve, így ér a kattogás. A legjobbat gyorsan átküldi, gondolom, azért, mert később megfedkezne róla. Rólam. Nem értem, ennyi intő jel ellenére mért vagyok mégis boldog. Vagyis értem. A szeretkezés kristálytisztá drogként kering az ereimben. Feltöltött fénnel. Világítok. Egy másik bolygóról csillagnak látszom.

Sok elszólása ellenére a reggel békés. Összefon minket még az érintések harmóniája. De van-e harmónia számunkra az ágyon kívül? A nyakába bújok, mint aki tudja, hogy fedezékbe kell vonulnia. Könnyek a torkomban.

– Félix, hazajöttél, vagy látogatóba?

– Tudod, az úgy van, hogy az ember először látogatóba jön, aztán kialakul. Az ilyesmit érlelni kell, mint a jó sonkát...

– Akkor ne gyere többet!

– Ezt ne csináld!

– Ne találkozzunk többet! Ismerjük egymást! Innét ez egy döntés kérdése!

– Döntés! És mi van, ha rosszul döntünk?!

– Semmi! Továbbmegyünk!... Én nem leszek az egyik biliárdgolyód, akit néha begurítasz!

– Ezt nagyon sajnálom, hogy mondtam, én nem így használtam!

Kis híján szípotogva mondja, látszik, hogy tényleg sajnálja.

– Mindent vagy semmit, Félix!

– Akkor legyen az, hogy menjünk el vacsorázni, és beszélgessünk erről!

– Figyelj! Nem bánom ezt az éjszakát! Akkor sem, ha nem látlak többet!

– De látni fogsz!... Veszem a cipőm... – teszi hozzá lehajtott fejjel, halkán.

- Vedd csak fel a nyúlcipőd!
- Az ajtóban áll.
- Tényleg nem bánom. Az ilyen éjszakákért érdemes élni – halkulok el én is.
- Pedig be se dugtuk – válaszol csendesen.

Pizsamában kikísérem. Fényes délben szájon csókol a kapuban. Meg is jegyzi, hogy a szomszédok bámulnak, ilyet még úgyse láttak. Mosolyogva válunk el, mint akikre, ki tudja, mi minden vár még. Amilyen hülye vagyok, képes vagyok integetni neki, mikor elhajt. Pedig várnom kell, míg megfordul az utca végén. Ő is integet, majd kiesik az autóból. Boldog vagyok. Öt-hat órát szeretkezünk fél nap alatt. Elgurult koronám ez az éjszaka, visszatette a fejemre. *De jaj, azok a másnapok.* A rossz mondatok, az elszólások, a hirtelen elrántott telefon fotónézegetés közben, másnapra aktiválódnak az elmémben. Tisztul belőlem a drog. Lassan érkezik le bennem, hogy egy vagyok a táncrendjében. Gyakorlatilag el is mondta. Ultimátumot adtam, vagyis nem látom többet. És?! Ez után az éjszaka után mehet, isten hírével! Ha lúd, legyen kövér! Kap egy szép kis levelet.

Jaj Félix, megijedtem én ettől a felelősségtől, vagy amit annak vélek. Hogy te mész a birtokra hétvégén (a fiaddal?) az így-vagy-úgy feleségeddel, és keresitek ott egymást, és közben én ezt rongálom, pusztá kíváncsi játékból, még ha szenvedély szélén táncol is. Ezt nem lehet.

Még októberben... ☺

Másképp ugyanez: „Mit kapaszkodom én itt a fagyasztott narancsos kacsámba meg holmi halott nagymamámba?” Félix és Rose c. filmben, Felix magáról mondja, mikor már tudja mondani (cuki film).

Ugyanez barátként: házat veszel Neki, hogy megoldd az életét! Házat nézel Vele, hogy megosszad vele a sajátodat! Bevásárolod magad a jövőjébe, életfogytiglan, biztosítod magad számára a közelségét, amit annyira azért nem élvezel. Minden fotódon ott van! Engedélyezed meg nem engedélyezed a pasijait! Reggel az üzeneteivel ébredsz! Vedd el feleségül, vagy engedd el! Hagyd, hogy a pasijai oldják meg a jövőjét, mert Neki, nekik ez jó! Mit fontoskodszt körülötte, és milyen státuszban: apád három boldogtalan nője közül, Ő Neked melyik?! Nem kell kifizetned a hibáid vele szemben! Ha mégis, tedd úgy, hogy a fiatalok mellett vagy száz százalékban. Őmellette elég egy százalékban ott lenned.

Végezetül azért leírom az a priori női reakciót is: Engem vigyen fel a padlásra...

Tetszik, köszönet, és nevetésikonokkal válaszolt, ebben a sorrendben. Az, hogy visszakapta saját levelét, alig átírva, osztatlan lelkesedést aligha

váltott ki belőle. Miután lezártak tekintetem ügyünket, azon gondolkodtam, hogy elfogadom Dániel vacsorameghívását. Vártam azért három napig, hátha megcsörren a telefon. Nem csörrent, és én elmentem szombat este egy romantikus vacsorára Danival. Abban a három napban azonban szomorú iróniával fejtegetem, mint a borsót, az én hamiskártyásomat, és azzal szórakozom, hogy átfogalmazom magamban társkereső hirdetését:

Álompassi – komoly jellembibáival – rövid távra kiadó. Használati utasítás: nyaraláshoz, szeretkezéshez tökéletesen alkalmas. Szeretni – tökéletesen alkalmatlan. Figyelmeztetés: a használati utasítás be nem tartása nyolc napon túl (is nehezen) gyógyuló sérülést okozhat, melyre a hirdető semmiféle garanciát nem vállal!

A profán hangvételtől áttérek a szentre, és képzeletben ezt szavaltatom vele az európai unió pulpitusába képzelve őt, meggyőzően gesztikulálva, szilvakék öltönyben, hátrazselézett hajjal:

„Szólhatok bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok, vagy pengő cimbalom. Lehet prófétáló tehetségem, ismerhetem az összes titkot, és mind a tudományokat, hitemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek! Szétszthatom mindenemet a nélkülözők között, odaadhatom a testemet is égőáldozatul, ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem.”

Hallgatósága természetesen az a pár száz nő, akivel dolga akadt. Kékszakállú a hét halott nőjével kispályás hozzá képest. Milyen sötét lehet a lelke, az átlépett, nyöszörgő női lelkek után... Örökös lelkiismeret-furdlását újabb és újabb „tisza lappal” gyógyítja, mígnem bepiszkolja azt is, és továbbáll, mert a bepiszkított tükör nem túl tetszetős. Örögi kör, saját bünei mókuskereke.

Zseni, gyakorlatilag. Zsenialitását tolmácsoláson kívül azonban nem használta soha másra, mint menekülésre. A több szerető – energiaelosztás. Próbáltam, tudom. Egyik se túl fontos, vagyis szabad marad. A várva várt vendég, aki mindenhol arat, de sehol se vet! Cserébe sose ér haza. Nincs haza, mert nem szeret senkit eléggé ahhoz, hogy legyen. Választása a percet izgalmassá, kellemessé teszi, az életégészét inkább kellemetlenné. Percember, aki az örök ifjúság után sóvárog.

Attól, hogy zsiráfot csókolgatok, még nem lesz királyfi belőle!

Eszembe jut, ahogy a kislányom fotóját vizsgálta reggel a falon, nagyon édes mosollyal, majd megjegyezte, hogy az orrától olyan meggyőző a lényé. Sorstársat csodált benne? Jól állt volna neki, ha lánya van. Maja azonnal meg-

fogta a kezét, amikor megismerkedtek, így sétáltunk át az afrikai buliba. Belenézett a szemébe, és bízott benne.

Egy Bertolt Brecht-sor motoz bennem napokig:

(Üres hintaszékeimbe néhány asszonyt

Ültetek délelőttönként néhanap.

Gondtalan elnézem őket s így szólok) *A tiétek*

Vagyok, de bennem bíznotok nem szabad.

Ismételgetem magamban Félix ars poeticáját, elegáns kiadásban. Amit művel, az viszont egyáltalán nem elegáns. Elmegeyek vacsorázni Dániellel. Vörös rózsa, nagy fejű, látszik, hogy gonddal választotta. Illata viszont nincsen. Hideg étterem, hangos kölykök a szomszéd asztalnál. A hideget nem bírom. Dániel keze jéghideg, ahogy az asztal fölött hozzám ér.

Gyors vacsora, unott társalgás. Felmegeyek hozzá utána. Egész nap takarított, ismerem a műfajt. Mondom is neki, igen, válaszolja, egész nap vártalak. Megpróbálok engedni, hogy közelebb jöjjön, de mikor a blúzomat gombolja, mellemhez ér a hideg kezével, megborzongok. Kérlek, vigyél haza!

Otthon beállok a zuhany alá. Hogy gondoltam ezt? Sámson után egy katonával... Nincs hova menekülni. Nem kell más. Beismerem, ez után a vacsora után megértettem, hogyan lehet figyelmen kívül hagyni mások érzéseit. Dániel és a férjem alig jut eszembe. Ha hívnak, akkor gondolok rájuk. Süt belőlük a szerelem, de nem érdekelnek. Szomorúan mondom ezt. *Mi van, ha Félix ugyanígy van velem?* De én ezen férfiak egyikével sem szeretkeztem öt órát! *Az az öt óra neki mindegy?!* Nekem nem, úgyhogy a vacsora utáni héten kiprovokáltam tőle egy randit, kétségbeesett FB-üzenetekkel. Gyuszi ugyanis elköltözött hirtelen, ami felborította anyagi stabilitásomat, sőt, a stabilitásomat úgy általában véve. Én tehettem a dologról, ha nem is teljesen világos, hogyan. Igazából Félix tehetett róla!

Itt hagyta azt a nagy üveg proseccót... Lent cigizünk Gyuszival, mesél, meséltem, nevettem, lábaim szokás szerint az égben kalimpálnak a röhögéstől... ittuk a bort, elfogyott. Kérdi, van valami piád? Az övét ittuk addig. Nincs édes, csak a prosecco, Félixről. Hozd le, igyuk meg. Ne már! Azt majd vele. Ne szívass, igyuk meg! Viccelsz, két liter! Az elég lesz. Most komoly? Hozzam le? Naná! Hát jó.

Alig ittunk belőle, mikor történt valami furcsa. Meglepő és mulatságos. Ő mesélt épp, én hallgattam, reagáltam, figyeltem, megöleltem egyszer, mert szívszorító volt a történet, gyerekek szerepeltek benne, hallgattam tovább... és beszélünk, beszélünk, beszélünk mindenről. Lejött a kicsi, de Gyuszi „elkéri a mamát”... mert olyan jó együtt, hogy nem akartuk, nem

tudtuk abbahagyni a dumálást, pedig már altatnom kéne. Védettebbnek, erősebbnek talán nem éreztem magam még soha. Szemben ült velem, egy széken, elég közel. Feltettem a lábam a térdére, de észbe kaptam, elvettem volna gyorsan. Elkapta, és a kezében tartotta.

Olyan úrkapszulában voltunk ott hirtelen, amiben engedtem volna, hogy kilőjenek a világűrbe. Átsuhant, hogy ő az igazi. Nyilván a prosecco miatt! Fél pohárra voltam attól, hogy az ölébe üljek. De nem ittam meg! Felálltam, és nehezen kiegyenesített derékkal suttogtam: Megyek, és nem ölellek meg. Hallgat, mereven maga elé néz. Okos fiú. Ő tudja, hogy döntések mentén megy előre az élet. Menyasszonya van. Mégis, mindig azt érzem, hogy mi vagyunk közelebb. Az a fanyar humor, amit mi értünk csak ketten...

Úgy vette ki a kis lakást, hogy szinte körbe sem nézett. Az életét mesélte, rögtön kézfogás után, in medias res, azzal kezdve, hogy olyan nadrág van rajtam, mint amilyeneket a felesége szokott hordani, akitől épp válik, mikor közbeékeltem a kérdést, mintegy húsz perc elteltével, hogy tetszik-e a lakás, azt felelte, hogy te tetszel, úgyhogy kivesszem. Így kezdődött. És úgy ért véget, hogy a prosecco másnapján elköltözött. Az üres üveget én dobtam ki. Otthagyta a kanapé mellett.

Szóval, panaszolom Félixnek, a megélhetésem elköltözött, állítom, hogy nem tudom, miért. Nem is! Ha úgy vesszük. Hisz nem történt semmi. A csaja eddig is féltékeny volt. Szóval, itt vagyok kétségbeesve, vigasztaljon meg, ezt játszom, és ő hajlik rá, hogy tegye férfiúi dolgát, vállat biztosítson, amin kísérhetem magam. Elálmodozom róla, hogy ő veszi ki a kis lakást... hazajár, amikor akar, egyben segít nekünk, stabilizálva megélhetésünket. Na, jó! Ez nem pöttyös könyv, ugye? Mindenesetre randit beszélünk meg *péntekre, 2020. október 16.* Készülődtem.

Azon a péntek délelőtt megjött a nőgyógyászati műtét után automatikusan elvégzett szövettan eredménye. Felhívott az orvos. Jöjjön be! Meg kell műteni! Rosszindulatú sejteket találtunk. Meg fogok halni?! Ebbe nem. De meg kell műteni, záros határidőn belül! Másfél órával később az orvos személyesen elmondta, hogy csak hetekkel a műtét után fog pontosan kiderülni, az utólagos szövettani eredményből, hogy mik az esélyei életnek-halálnak.

És ekkor hirtelen hálás lettem, amiért szeretem Félixet. Szeretni jó! Hálás, mert kívánom őt. A vágy, az élet utáni vágy is egyben. Hirtelen ráébredtem, hogy nincsenek feltételeim! Csak szeretkezni akarok. Csak vele. Amennyit lehet. Ameddig!

Pár óra múlva lemondta a randevúkat. Pedig vártam. Égett a tűz, elaludt a kicsi kilenc előtt, azt hittem, addigra ér ide. Volt hideg kacsacomb, ha éhes lenne. Szép voltam, tele fénnel. Olyan könnyű lett volna boldognak lenni. Elég lett volna, ha beszédül mellém a kandalló elé. De nem jött el. Hová lettél? Nem értem. Félix!

Annyi fény volt bennem ezen az estén, hogy nem ment ki belőlem. Mosolyogtam, boldogan vártam. Majd mosolyogtam, mert annyira szerettem, ilyen hülyének is, amilyen, hogy nem fáj, amit csinált. De megdöbentett. Töröltem a FB-ismerőseim közül, még akkor este. Vége a zöld pötty függőségnek! Nem akarom tudni, hogy elérhető-e! Akkor is elérhetetlen, amikor elérhető! Nem érdekelnek az idióta posztjai! A világnak látnia kell, hogy ő csodálatos és boldog. Úgyhogy prezentálja ezt a világnak...

Tompán olyan érzésem van közben, hogy fél tőlem. Érzi, hogy érzem. Ijeszti, pedig *élvezhetné a közelséget*. Különben meg igaza van! A végén még megváltozna minden, és boldog lenne! Az meg félelmetes... Megtestesíti a vágyaimat. Nem tehet róla. Belelátom. Alkalmas rá! Azt hiszem, nők generációit kínozza meg hasonlóan, mint engem. Húsz és ötven között bárki jöhet, legalább huszonöt éve, ha megüt a csaj egy szintet. Ami engem illet, rossz végén vagyok a tól-ig-nek.

Nyomorult playboy! Látszat csupán, hogy sok nővel van. Nincs ő senkivel! Csak az anyákkal, mert az az elakadása, a traumapont, ahogy mondani szokás. Én meg csináltam magamnak egy kapcsolatot, amiben egyedül vagyok. Beleszerettem a reményeimbe. Ha jól meggondolom, két éjszakát töltöttem vele mindössze. Legalább három lett volna, az mesebeli szám.

Kreáltam egy drámát, a be nem teljesedő szerelemről, ami csak bennem létezett. Talán igaz, hogy boldog szeretők, társak, bármi, minden lehettünk volna egymásnak! Az ő élettapasztalatával, ezt neki is tudnia kell. De az életünk, az, amit csináltunk belőle, alkalmatlanná tett minket erre a szerelemre.

Szomorú volt azon a délutánon, amikor autózott vissza Brüsszelbe, és lefeküdt pihenni előtte. Mielőtt Piranba utaztam. Az a szomorúság. Mély volt, mint a kút, amelybe belevész a fény. Megérezte, talán tudta is, hogy épp most megyünk el egymás mellett. Nem harcolt értem. Szomorú volt, de elengedett. És az időkapu becsukódott.

A FB-on belefutottam egy cikkbe: *Háromszor tagadta meg, majd meghalt érte...* Péter apostolról szólt. „Péter apostol heves, lelkesedő, odaadó és szolgálatkész volt. Olyan ember, aki kimondta, amit gondol, és ezért olykor áldozata lehetett saját meggondolatlanságának és ingatagságának. Termé-

szeténél és jelleménél fogva nem volt 'szikla', nem számított Krisztus legmegbízhatóbb követőjének, mégis Ő három legbizalmasabb embere közé számította.

„Te Péter vagy, kőszikla, és a pokol kapui sem vesznek rajtad diadalmat. És néked adom a mennyek országának kulcsait; és a mit megkötsz a földön, a mennyekben is kötve lesz; és a mit megoldasz a földön, a mennyekben is oldva lesz.”

Én néked adtam mennyem kapujának kulcsait, és kívánom néked, Félix Péter, hogy oldd meg a földön, mert akkor a mennyekben is oldva lesz! És kösd meg a földön, mert a mennyekben is kötve lesz! Háromszor tagadtál meg három hónap alatt, de én beérem azzal, ha élsz értem.

Vicc! Tudom! Csak egy kicsit hadd szeressem még. Nem tudom, maradt-e időm másra.

Ha belépünk azon az időkapun, akkor együtt bográcsolnánk vidéken. Naponta sétálnánk az erdőben. Reggeli kávé után boroznánk a cserépkályha mellett (micsoda ötlet!), két könyv, két laptop. Elnyújtánánk a szeretkezéseinket, éjszakákon, reggeleken át halasztgatva a kék végső menedékét. Hisz a kaptató fölfelé fontosabb... a hosszú autótutak, miközben egyik kezét a kezembe teszi... minden elmaradt! Illetve mindent megcsinál mással.

Azt reméltem, hogy együtt ki tudjuk nyitni az időkaput, ha mindketten ugyanúgy akarjuk. De ezen a ponton tartozom magamnak azzal, a halál árnyékának völgyében járva, hogy beismerem: ebben a férfiban életem egyik legszínesebb kísértésével találkoztam. Nem hasonlított még ennyire senki ahhoz a férfinhoz, akit anyám méhében megálmodtam. De illúzió! Álom! Szappanbuborék!

Jobban kell szeretnem a magam valós életét az álmaimnál! Nem harcolhatok valamiért, ami nincs! Nem bizonygathatom valakinek, hogy boldogok lennénk, ha nem akarja! Jaj, olyan sokat jelentett volna, ha eljön *ezen a napon, amikor a halál árnyéka vetült rám*, ő, aki számomra maga az élet! De nem jött el.

Másnap ruhacserén voltam egy baráti társaságban. Vagy tíz nő elhozza a már nem használt ruháit, lesz belőle egy tábortűznyi kupac, felmutatja valaki egyesével a ruhákat, és aki kéri, viheti. Ha ketten akarnak egyet, kőpapír-olló dönt, ha többen, kalapból húzzuk ki a nyertest. Két zsák ruhával érkeztem, és majdnem üres kézzel távoztam. Életemben először nem érdekeltek a ruhák.

Félix felhívott közben, hogy aki késik, az megjön előbb-utóbb, hol vagyok, és mégsem kellett visszamennie, és ha jó nekem, de csak akkor, ha

tényleg jó, akkor ő most kiugrana egy puszira, mert ma éjjel utazik vissza, és nem akar úgy elmenni, hogy nem is lát.

Megjött egy óra múlva, addigra szép voltam, naná, hajmosás, átöltözés után. Mondja is, ahogy jön be, szinte csodálkozva: Szép vagy!

Teljes mimikával végigmutat elismerően a ruhámon. Történetesen egy rám simuló, színes Desiguál, hosszú, lazán kötött, rózsaszín kardigánnal, ami lebeg körülöttem. Később veszem csak észre, hogy rajta is rózsaszínű ing van, ugyanaz a furcsa, átmeneti árnyalat, mint a kardigánomé. Ehhez mi kell? Ő meg én.

Színjőzanul is hasonlít érkezésének koreográfiája két héttel korábbi esténkhez, amikor szó nélkül a karjába szédültem. Szól a zene, zsöttem, sutogja Brigitte Bardot franciául, nyögdecselve...

Magához húz, nem mentegetőzik, hogy hol járt, mit csinált, miért késett egy teljes napot. Megcsókol, és én engedem...

Hogy kerültünk a kanapéra? Már nincs rajta ing! Mikor vette le? A Desiguálból szerencsére nem oly könnyű kihámozni... alulról megtalálta a bejáratát... jaajj!

– Állj, állj, állj! – mondom tízpercnyi szenvedélyes csókolódzás után azt, amit az első percben kellett volna. – Félix, ne!

– Mi baj? Olyan jó! – suttogja elbűvölt arccal.

– Jó, de nem jó! Szétszedted az agyam és az ösztöneimet!

– Rakjuk össze gyorsan!

– Hogy legyen a tiéd, mikor huszonnégy órát késel?!

– Bocsánat!

– Félix, én nem akarok a feleséged lenni! De egyszer legalább jóllaknék veled! Fél év múlva úgyis kidoblak az ágyamból!

Grimaszol, olyasformán, hogy „belátom, ez a bánásmód jár”. Belendültem, folytatom.

– De ahhoz, hogy jó legyen, bizalom kell!

– Ez igaz. Ne haragudj...

– Hol voltál?!

– Először a Bambiban. Részeg voltam. Nem tudtam, mivel jöjtek, mikor jöjtek... Aztán átmentünk inni máshová.

Külön-külön húzogatja a szemöldökeit, ellenkező irányban, kész mutatvány, mint aki ki van akadva magára.

– Menjünk a konyhába! – parancsolok rá.

– Jaj! Most jön a nagy beszélgetés... Én csak ki akartam ugrani egy puszira! Ez sikerült is...

Nézelődik, hogy hol is az a (nyúl)cipő? Kijövet azért felpróbálja a lila színű Philip Russel inget, amit a ruhacseréről neki hoztam. Pont jó rá. Sőt. Fantasztikusan karcsú és magas benne.

– Ez tiszta? – kérdi, miután belátta, hogy tényleg jó az ing, sőt, jól is áll rajta.

– Hááát – mondom megszaglászva.

– Itt hagyom, kimosod nekem? Legyen nálad egy ingem. Az olyan jó lenne!

Gengszter. Nyilván kimosom. Liba vagyok elvégre.

– Vártalak! Égett a tűz, Maja aludt...

– Van sonka?

– Nincs! Tegnap volt hideg kacsacomb.

– Jaj! Azt szeretem – mondja egészen elhalkulva, gyengéd mosollyal, mint aki elérzékenyült a kacsacomb említésétől... mint aki igazából most fogta csak fel teljes súlyában, hogy mit is veszített.

Hozzálépek, magamhoz húzom vadiúj ingénél fogva. Átölel, annyira gyengéden, hogy elpityeredek.

– Megszakadt a szívem – mondom szipogva.

Pedig nem is tegnap szakadt meg, hanem folyamatosan, amióta ismerem.

Csak ölel, ölel, és csókol és simogat... le kéne mégis venni azt a Philip Russel-t... de ellépek tőle hirtelen, úgy kérdezem.

– Van valakid?!

– Nincs! – vágja rá határozottan, hihetően.

– Szerelmes vagy valakibe?!

– Nem! Akkor mért járogatnék ide hozzád?!

– Legközelebb hozzád megyünk!

– Tényleg?

– Nincs több feltétel... Csak szeretkezzünk... Nem kell más.

Halkan mondom, hogy ne tűnjék vallomásnak. Átlátszó vagyok, mint a víz. Amolyan csacsogó kis patak, aki elhalkul, mert szikla állt elé.

Felveszem az asztalon heverő telefonomat, mutatom neki, milyen fotókivágást készítettem abból a képből, amit ő fotózott rólam, és abból, amit én róla, két hete. Az arcunkat vágtam ki, így kaptam két meglehetősen jó portrét. Szépek vagyunk. Lementettem mindkettőt a kedvencek közé, egymás után, így egymás mellé került a két arc. Mutatom neki, hogy ha húzogatom a két képet, akkor egyszerre kerülnek a képernyőre, felesbe osztotva a telefon lapján, egymás felé fordulva, mint Mátyás király és a felesége azon az árnyképen. Én nevetek rajta, talán szégyenlősen, talán szégyenlőst

játszva, ő komoly és nemes. A válla gödrébe pont beleférne az arcom. Épp csak le kéne vágni a peremeket.

– Nézd! Ide lehetne másolni engem a válladra. Alig állom meg.

– Csináld meg! Küldd át!

Tetszik neki a móka. Mosolygok. Eltelt egy óra, mennie kell. Nincs kedvem az elváláshoz. Beülök mellé az autóba, és elindulunk, hogy együtt vegyünk magyar bort a kollégáinak a benzinkútnál. Vagy ki tudja, kinek.

Nagy autót bérelt, azzal indul Brüsszelbe. Autózunk a városban. Kezét az ölembe teszi, megfogja a kezem. Simogatom. Megsűrűsödik a közelség, a melegség az autó sötétjében. Teljes összhangzat. Fél kézzel vezet. Miért engedne el, ha ennyire jó? Ugyanolyan mellette ülni ebben a kocsiiban, mint a sajátjában. Úgy látszik, nem az autókból jön a varázs.

Tervezni kezdünk. Hétfvégén jön haza, és itthon marad egy hétig. Épp őszi szünet lesz, könnyen le tudom passzolni Maját. „Vegyünk ki egy házat Szegeden!” Lelkesedik. „Jó! És vegyünk szegedi papucsot nekem!” „Nekem is!” – mondja, amin nevetek, mert a szegedi papucs női, és piros bojtja van. Aztán Brüsszelbe is meghív, lehet, hogy én hozom szóba. Terveink előremutatók, rövid- és középtávúak, decemberig vannak megnevezve. Kapok egy üveg macskás bort rózsza helyett, mondja. Nem biztos, hogy megvár, szerintem megisszuk a csajokkal, mondom realistán. Üdvözlöm Maját. Átadom.

A ház előtt kiviszem a táskámat és a bort a kocsiiból, átülök az enyémbé, ami mögötte parkol. Előtte indulok el, egy az utunk a tizenegyesig, a kislányomért megyek. Lassan követ, figyeljük egymást. *Igazából a fényeit látom csak* a sötétben. A tizenegyesnél villantok neki. Ő jobbra megy, én balra. De előtte még széles mozdulattal, teljesen felém fordulva kiinteget a bérelt autó ablakán.

Ekkor láttam utoljára. Összesen hétszer. Legalább ez mesebeli szám.

Kegyelem, másként (Epilógus)

Közben késő őszi lett, nyirkos, ködös, egy-egy üde napsütötte órával, délutánnal. Hátulról besüt a nap a kórház ablakán arra a fehér papírlapra is, amelyre az életünket írom. Örülök a fénynek, ha a melegét nem is érzem. A műtét előtti héten kellett volna elutaznunk. Ő el is utazott. Mással. Posztjaiból látszott, hogy jól választott, hisz istenien érezte magát. Mondjuk, egy sort írhatott volna, hogy ne várjam.

Pár nappal ezelőtt, amikor még csövek lógtak ki belőlem, megcsodálhattam FB-profilján, hogy megint elutazott valahová. A fotón egy pajta ablakán néz ki, földöntúli boldogsággal az arcán, egy vadiúj seprű társaságában. Az új seprű jól söpör poént többen is ellőtték reakciójukban. Nagyon süt rá a nap, szép a mosolya, és egyáltalán, minden tökéletes! A fotót és a boldogságot is nyilvánvalóan a csajának köszönheti.

Nem tudni, hogy egy újnak, egy réginek vagy esetleg annak, aki a múlt héten bejelölt FB-on, és végig szívecskézte minden fotómat, posztomat, vagy egy évre visszamenően. Valahogy rájöhetett az a lány, hogy közöm volt Félixhez, és ilyen szolid formában reagálta le. Viszonoztam, sok kis szívvel. Szívet küldtem arra a boldogtalan nőt ábrázoló fotójára is, ami fölé ezt írta: Illúzió...

Ó, hát te is itt tartasz?

Nem tudom, vele békült-e ki Félix, megesküdvén rá, hogy semmit sem jelentettem neki, *ami nyilvánvalóan igaz*. Vagy egy új szerzeménnyel nyaral, illetve őszül egy új parasztházban... Ez már az ő dolga.

Előző este itt, ebben a kórházi ágyban fekve letiltottam a FB-n. Mert ez meg az én dolgom.

Nem látom a posztjait többé, ahogy ő se lát engem. Ha írna, ha véletlenül sorra kerülnék a biliárdasztalán, nem ér többé el. Én, a nyolcas számú biliárdgolyó, csinos kis fekete gömb, az örökkévalósággal játszadozó, úgy döntöttem, legurulok erről a zöld posztós asztról, meglógok, világgá megyek, nem maradok játékban Félixszel.

Soha már!

Két hét a szövevettan eredménye.

———— Kézdi Imola

MINIALLÚRÖK

TÜNDÉR

Vagyok:
tündér és boszorkány,
szelídített oroslán,
házisárkány vagy
óvilági keselyű.
Címlap- és öreglány,
előnyös hátrány,
lusta konyhalány,
gyomorkeserű.
Nem vagyok:
kormorán,
nem játszom zongorán,
nem követem a divatot.
Liba-, pulyka- és griffmadár-
sültet nem eszem.
S hogy boldog vagyok,
csak kacsa.

ELÉG CSINOS

Elég csinos vagyok,
s szőke is tán,
vagy vörös, de közeli
az árnyalat,
s a fák alatt
feküdtem, egy alma
sem talált el engem,
egy gondolat
sem bántott.

Te nem lovon jöttél,
de káromkodva,
s a koromhoz képest
megengedtelek
magamnak.
Jól nézek ki!
Azóta eszem a meszet,
s gyöngyöző homlokú
szép eszemet
szórom eléd.

TÁM. TÁM

Érzelmeket
fejezünk ki-be.
Mikor nincs bennünk
zene, elfelejtem,
hogy miért a nagy
tám-tám-tám.
Miért is vagy
mellettem-tem-tem?
Zsötem-tem. Kápissi?
Nem? Kár. Öröm.
Ómájgád, a
tükörbe nézve
nem ismerek rád.
De már rám sem.
Kár! Kár! Kár!
Pedig neked
készültem ki
ilyen szépen.

JAJ

Jaj, ne sírj, kedvesem,
nem hagylak el pénteken.
Csütörtököt mondtunk,
emlékszel?
Vagy szerdát?
Kezemhez hétfőn
nem tapadhat sár.
Kedden szeretni
foglak, míg a
halántékunkra
nem fagy a hajnal.
Akkor tiszta aggyal,
sajgó szívvel
megtartalak
vasárnap éjfélig.
S még pár évig
úrrá leszünk
magunkon. Úrrá! Úrrá!
Háromszoros jajnekünk!

ESZED A

Edzed a testem,
pirítod orcám,
bennem laksz.
Vágod az eszem,
töröd a zúzám,
remekbe szabsz.

NAGYKANÁLLAL

Nagykanállal faltuk,
s merítettük ki egymást
a szerelem kopottas
szentfazekából.
Megettünk minden
tőlünk telhetőt.
Mégsem elegendő.
Éhezem, és folyton
rádfázom.

MOST SZERETLEK

most szeretlek.
itt a piros hol a piros
ez is csinos az is csinos
ez is titkos az is titkos
ez is cinkos az is cinkos.
most szeretlek
most most most.
nem tart ez soká.
most nem szeretlek.
megkövezlek.
nem tartott ez soká.
kibírtuk-martuk egymást.
te kivitted a kutyát
én elvittem a balhét.
most a világvégén nevetünk:
nincs a listán a nevünk!

SMINK

arcomon
vám pír,
fiataltalanító
harcmaszk.
kamatt a bőröröm,
vörös rúzsora
a számon-bánom.
szemhéjanász a
zavarclemosó,
szájfényév
távolságlitter
az ajkaméleon.
szempilla inspirál.
púderülátó
sminkecsetelt ború.
bőrhibbant
alapozór
bőralegría.
méjkápolat kellem,
talmi szerelem.

FIGYELEM

Figyelem, hogy
használ minket
bokszsáknak
a szerelem.
Egymást ütöttük ki, hoppá.
Balunk változott volna jobbá,
ha hagytuk volna, kedvesem.
A tekintetem balga, elveszett.
Ha balul üt ki,
és öklöz az istenverte
szervedély,

gerincem jobb, ha egyenes
és kevély.
E maradi, lány
csendben tisztul lassan
a lila gőz, a bőröm kirúg.
Még mindig jobb,
mint ha én rúgnálak ki.

Matei Călinescu

EGY MÁSFÉLE NAPLÓ – KILÉPÉS AZ IDŐBŐL

RÉSZLETEK

Matei Călinescu (1934–2009) az egyik legérdekesebb román író, irodalomtörténész és esztéta. *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter* című regényét Szilágyi Domokos fordította magyarra (*Zacharias Lichter élete és nézetei*, Kriterion, Buk., 1971). *Five faces of modernity. Modernism, Avant-Garde, Decadence, Kitsch, Postmodernism* című könyvét (*A modernség öt arca. Modernitás, Avantgárd, Dekadencia, Giccs, Posztmodern*. Duke University Press, 1987) gyakran használja a szakirodalom, ahogy a *Rereading* (Újraolvasás) címűre is sűrűn hivatkoznak (Yale University Press, 1993).

Bukarestben született. 1973-ban egy Fulbright-ösztöndíjnak köszönhetően az Egyesült Államokban maradhatott, és 1979-ben a bloomingtoni Indiana Universityn világirodalom tanár lett.

Matthew nevű fia huszonöt éves korában meghalt, autizmusban szenvedett, epileptikus volt. Ekkor írta *Portretul lui M* (M arcképe, Polirom, Iași, 2003) című könyvét.

Naplóját a bukaresti Humanitas kiadó közölte 2016-ban, a Matei Călinescu életműsorozatban. A részleteket a 166–169., a 182–183., illetve a 326–328. oldalról vettem. A közlés jogát Lidia Bodea-nak, a Humanitas kiadó ügyvezető igazgatójának és Adriana Călinescunak, az író özvegyének köszönhetem.

Szeretném megköszönni ugyanakkor Jancsó Júlia segítségét, aki a Proust-részlet fordítását elküldte, és a Székely Melindáét, akitől a hölgy címét megkaptam.

D. P.

2008. március 24.

(...)

Befejeztem a Hannah Arendt és Martin Heidegger közötti levelezéskötetet (*Letters, 1925–1975*. Harcourt Inc., 2004), mindazoknak a leveleknek a kritikai kiadását, amelyeket a kutatók megtaláltak, s amelyeket a kiadó kimerítő lábjegyzetanyaggal, alapos életrajzokkal, különféle függelékkel jelentetett meg. Az 1925 és 1933 közötti időszakból csak az M. H. levelei őrződtek meg. Azokat a leveleket, amelyeket H. A. küldött ekkor, nem találták meg M. H. hagyatékában – bizonyára azért semmisítette meg őket, mert egy házasságon kívüli viszony bizonyítékai voltak (amely különben sem az első, sem az utolsó nem volt). Ezt a majdnem tökéletes hallgatás korszaka követi 1933 és 1950 között (a nemzetiszocializmus, a háború, a közvetlenül háború utáni évek). H. A., aki Amerikából Németországba jön, 1950 februárjában Freiburgba látogat, és ezt levélkében közli M. H.-val, aki meglátogatja a szállóban, és elmeséli, hogy „mindent” bevallott a feleségének, aki „megértette”, következésképpen régi titkuk már nem létezik. Ezután M. H. meghívja magukhoz, ahol H. A. megismeri Elfridét. A látogatást követően a levelezés újrakezdődik, és folytatódik 1975 decemberéig, amikor H. A. hirtelen meghal infarktusban. (1975 augusztusában látták egymást utoljára Freiburgban.) A levelezés érdekes ugyan, M. H. filozófiájáról azonban semmi lényegeset nem tudunk meg, és nem vet rá váratlan fényt. (A filozófia M. H. életének más teréhez tartozik: ez a legfontosabb a számára, teljesen elválasztja a mindennapoktól, a családi élettől, az egyetemistől, az erotikustól.) M. H. első leveleinek, az 1925 és 1926 között írottak hangja, az időszak egy olyan Herr Professoráé, aki meg van győződve önnön zsenialitásáról, és egyszerre beleszeret a 18-19 éves, nála tehát 17 évvel fiatalabb diáklányba (M. H.: 1889–1976; H. A.: 1906–1975). M. H. minden kurzusán és szemináriumán látja ezt a diáklányt; aztán hirtelen az egyik pillantása elbűvölte, és bekövetkezett a *coup de foudre*. A tanár tele van önbizalommal, kétségek nélkül megkeresi tehát a lányt, és szerelmet vall neki. Vajon mi lehetett annak a pillantásnak a titka, melyet aztán nagyon hamar találkozások követnek, séták, nagyon rövid testi epizódok, olyan időpontokban és helyeken, melyeket kizárólag a tanár javasol, aki vigyáz arra, hogy megóvja „munkaidejét” (ezt az alkotó és magányos, majdnem szent időt), és természetesen az egész történet titkát? Én úgy képzelem: *a határtalan rajongás*. H. A. kivételes intelligenciával megáldott, hűséges, gátlásos diáklány volt, a heideggeri életmű kiváló ismerője. A szó szoros

értelmében szerelmi kapcsolat viszonylag rövid ideig tart, s a levelezés lát-
szólag végleg megszakad 1933-ban, amikor M. H.-t a Freiburgi Egyetem
rektorává nevezi ki a hitlerista hatóság. Zsidó származású emberként H. A.,
aki Amerikába menekül, nem tud belenyugodni egy olyan M. H. fogal-
mába, aki egy totalitárius és agresszíven zsidóellenes párt tagjává vált. A
húszas években nem fedezett fel benne ilyen hajlamokat. Egy 1932–33-kö-
rül írott levélben, amely elveszett, H. A. szembeszegezi vele az antiszemi-
tizmus vádját – ez kiderül a válaszból, amely viszont megmaradt, és amely-
ben M. H. azt írja, hogy nem, ő nem antiszemita, ez pusztán pletyka és
vádaskodás stb. 1950-ben úgy tűnik, H. A. megbocsátott a filozófusnak.
A nemzeti szocialista epizód már nem merül fel a levelekben, vagy H. A.
finoman elkerüli az említését. Szerepel azonban, igaz, nagyon röviden és
megszelídített formában 1969-ben, egy M. H. nyolcvanadik születésnap-
jára sugárzott rádióműsorban. (H. A. Platónhoz hasonlítja a filozófust, aki
kétszer is megpróbált beszélni a szirakuzai zsarnok fejével.) Következés-
képpen M. H., a gondolkodó, aki a gondolkodást tanítja, kortárs Platón tu-
lajdonképpen. H. A. folyamatosan kifejezi rajongását iránta, egyfolytában
olvassa és újraolvassa a köteteit és az írásait, hálás neki, amiért 1925 és 1926
között megtanította gondolkodni, azóta nem is tud másként, mint ahogy
tőle megtanulta. M. H. természetesen meghatódik, és mindent, amit ír, el-
küld egykori tanítványának – ő azonban nem olvassa, amit az ír: amikor meg-
kapja *A totalitarizmus eredetét*, szabadkozik, hogy nem tud eléggé angolul,
és később, amikor *Az ember sorsa* német fordítását küldi el neki H. A. (ez
1960-ban jelent meg), akkor nem ír neki néhány évig. Abban az 1960-ban
írt levélben, amelyben H. A. megírta M. H.-nak, hogy elküldte a könyvét,
utalásokban elmagyarázta neki, miért nem neki ajánlotta, ahogy pedig kel-
lett volna, hiszen *Az ember sorsa* „az első freiburgi napokban gyökerezik, és
ezért gyakorlatilag mindent neked köszönhetek”. Gyanítható, hogy a pro-
fesszornak nem tetszhetett a tanítvány magyarázata. M. H. csak 1965-ben
ír újra (elkeveredett a címe, mondja), késve megköszöni a 75. születésnap-
jára írt jókívánságokat (Heidegger 1964 szeptemberében töltötte be ezt az
életkort). Azokat a könyveket sem olvassa, melyeket H. A. küld neki (Kafkát
vagy Uwe Johnstont például, bár vannak kivételek is, mint például Kojève,
aki Heidegger filozófiáját elemzi, melyet azonban tévesen pusztán antropo-
lógiaiaként értelmez), noha mindig megköszöni őket, és azt írja, „fontosak”.
M. H. alakja úgy jelenik meg ebben a levelezésben, mint olyan valakié, akit
elsősorban a saját művei érdekelnek, és terjesztésüket követi figyelemmel,
és csak hosszú szünet után érdeklődik az erotikus epizódot követő levele-

zése iránt. Melegen ír H. A.-nak, örül rajongásának és értelmezéseinek, ugyanakkor (természetesen hallgatólágosan) a háború múltán úgy használja a H. A.-val való kapcsolatát, mint néma és beszédes bizonyítékát annak, hogy ő egyáltalán nem antiszemita. H. A. esetében rendhagyó a rajongó fixáció, amely a szerelem kiindulópontja is volt annak idején, a húszas években, és amely a történelem hányattatásai ellenére kitartott, és a *rajongó szerelem* emlékei is megőrződtek. Ahhoz, hogy megértsük az Arendt–Heidegger levelezést, nemcsak a levelek szövegét kell olvasnunk, hanem a közöttük levő legalább annyira fontos elhallgatásokat és kihagyásokat. Csupán a kihagyások hermeneutikája, azoknak az eseményeknek az elhallgatása, amelyek közben történtek (az 1933 utáni zsidóellenes pogromok, a Holokauszt), csak ez a hermeneutika vethet fényt igazán arra az összetett, rejtett, egyedi tragédiára, amely az eredendően nőgyűlölő, a nőt a lehető leghagyományosabb fogalmak közt értelmező, bűjtatott antiszemita nézeteket valló filozófus és a zsidó származású hallgató közötti viszonyban felsejlik; a hallgató különben azt mondja egy 1950 februárjában írott levélben, rögtön azután, hogy megismerte Elfridét, és az asszony „német nőnek” nevezte: „Soha nem tartottam németnek magam, és régen nem tartom magam zsidónak. Végül is úgy érzem magam, ahogy most érzem: egy külföldi nő vagyok, semmi más.” Elfride bizonyára fel akarta menteni attól a bűntől, hogy zsidó volna, és nagyvonalúan a német nemzetbe és kultúrába próbálta asszimilálni egy pillanatnyilag elnyomott antiszemitizmus hatására. De H. A. visszautasítja ezt, és minden egyéb asszimilálást: *idegennek* tartja magát. Érdekes lenne feltárni ennek a mondatnak a hallgatólágos dimenzióját, ezt azonban most nem teszem meg; ez az olvasónapló amúgy is túlságosan hosszú lett.

2008. április 7., hétfő

(...)

Mindjárt befejezem Pascal olvasását, és kísért a gondolat, hogy ismét (ki tudja, hányadszor) újraolvassam az *A la recherche du temps perdu*-t, kezdve az utolsó kötettel, a *Le temps retrouve*-val, és a kronológia fordított sorrendjében haladva, a *Swann*-ig. Az este kezdtem el, és Proust újraolvashatósága, mely egyszerre lineáris és körkörös, teljes mértékben beigazolóódik. Természetesen régóta ismerős világot látogatok meg ismét, ám ez az újabb látogatás mindig tele van meglepetéssel (de, be kell ismernem, néhány csatlódással is). Miután Tansonville-ben elolvassa a Goncourt fivérek *Napló*-ját (ez az egyik legsikerültebb Proust-pastiche, finom intertextuális elemek

vannak benne), Marcel így elmélkedik: „Car peut-être j’aurais pu conclure d’elles que la vie apprend à rabaisser le prix de la lecture, et nous montre que ce que l’écrivain nous vante ne valait pas grand’chose ; mais je pouvais tout aussi bien en conclure que la lecture, au contraire, nous apprend à relever la valeur de la vie, valeur que nous n’avons pas su apprécier et dont nous nous rendons compte seulement par le livre combien elle était grande.”¹ Azt mondanám, Proust olvasása azok közül való, melyek gyarapítják az élet, az emlékek, a múlt értékét, a múltét, amely újjáéleszthető az önkéntelenül áradó emlékek véletlenszerű villanásai révén, és a szöveg olvasását rejtélyes módon önmagunk olvasásává teszik.

Az erőszakolt stilisztikai ellentétek kapcsán Pascal megjegyzi: „Ceux qui font les antithèses en forçant les mots font comme ceux qui font de fausses fenêtres pour la symétrie: leur règle n’est pas de parler juste, mais de faire des figures justes.”² Hány ilyen trompe l’œil-ban festett vakablakot fedeztem fel, amikor figyelmesebben szemügyre vettem néhány modern filozófus paradoxonait (Derridát is közéjük sorolom)!

2008. május 8.

Azokat a CD-ket hallgatom, melyeken az Alban Berg Quartett Beethoven-vonósnégyeseit játssza: a *Hárfa* című *Esz-dúr vonósnégyest* (op. 74.) és az *a-moll vonósnégyest* (op. 132.), melynek harmadik tétele, a *Molto adagio* ezt a címet viseli: *Egy felgyógyult beteg hálaimája az Istenséghez, lid hangnembben*. Köszönettel és az Istenség iránti hálával hallgatom (az ennek a zenének az Istensége iránti hálával), de nem mint egy „lábadozó” vagy mint

¹ „Mert bár levonhattam volna belőle azt a következtetést is, hogy az élet arra tanít, ne tartsuk olyan nagyra az olvasást, és azt mutatja, hogy amit az író annyira feldicsér, az nem sokat ér; de éppúgy juthattam arra is, hogy az olvasás éppenséggel arra tanít, lássuk meg az értéket az életben, azt az értéket, amelyet korábban nem tudtunk kellőképpen méltányolni, s amelynek nagyságát csak a könyvekből ismerjük fel.” Marcel Proust: *A megtalált idő*. Atlantisz Kiadó, Bp., 2009, 32. Jancsó Júlia fordítása.

² „Akik ellentéteket fabrikálnak a szavak kicsavarásával, olyanok, mint akik vakablakokat csinálnak a szimmetria kedvéért: szabályuk nem az, hogy szabatosan fejezzék ki magukat, hanem hogy helyesek legyenek stílusalakzataik.” Blaise Pascal: *Gondolatok*. Gondolat, Bp., 1978, 9. Pődör László fordítása.

egy „kigyógyult” ember, hanem csak mint egy olyan valaki, aki egyszerű, mégis csodálatos módon túlélő. Utoljára Szebenben hallgattam ezt a Molto adagiót, Mircea Ivănescu melankolikus házában, apró rádióján, mely a költő ágya fejénél van, és amelybe CD-lejátszó van beépítve – „szenvedéseim ágya”, így nevezte, mintha a közhely szándékos használata révén viccelni akart volna –, amelyben ideje nagy részét tölti mint nagybeteg és az utóbbi időben mint megvakult ember. Tudtam, hogy ő soha nem hallgatta meg ezt a vonósnégyest, amelyről az rögzült az emlékezetében maximális pontossággal, amit Huxley mond a *Pont és ellenpont*-ban. Számomra úgy tűnt, hogy ez az egyik kedvenc zenedarabja (és bizonyos szempontból csakugyan az volt), elfelejtettem azonban, hogy a kommunista Romániában majdnem lehetetlen volt, hogy vallásos konnotációjú zenét hallgasson bárki is (a rádió mindent cenzúrázott, amit misztikusnak lehetett tartani, és ilyen jellegű CD-eket nem lehetett kapni). Múlt évben, amikor hármásban hallgattuk (Uca is ott volt), a vonósnégyes csupán esztétikai szempontból hatott rám; most az életért való hálára vagyok érzékeny, mely szerves részét képezi a Molto adagióknak, a hosszú-hosszú vibrációkra és a léd hangnem csodálatosan lassú és tágas tempójára, mely egy paradicsomi időbe tekint (vagy inkább megállított időbe, vagy időtlenségbe), örök időbe, egy páratlan, áttetsző zenével kifejezett időbe, amely nehezen hallható és felismerhetetlen mindennapi életünk kemény, szürke hangokkal szőtt hangvászánában.

2008. november 17.

Tegnap, vasárnap a névnapom volt: az ortodox naptár szerint Szent Máté napja. Gyerekkoromban, amikor nem tartottam számon az ilyen napokat (kivéve természetesen Szent Miklós napját, december hatodikát, amikor megtaláltam a már este az ajtóim elé tett cipőket s bennük az édességet meg a virgácsot, mely arra figyelmeztetett, „legyél jó fiú, különben...”; kivéve a nagyon várt karácsonyt, mely mindig a meghosszabbított várakozási idő tapasztalatával gazdagított), a szüleim kívántak „sok boldog névnapot” november 16-án, a névnapomon, melyről azonban mintha senki másnak nem lett volna tudomása. Tulajdonképpen én sem tudtam, hogy van-e valamilyen jelentősége, vagy nincsen. Talán kaptam apróbb ajándékokat, talán nem, akárhogy is, nem vártam ezt a napot, és később hosszú évekig teljesen megfeledkeztem róla. Vallásos jelentősége egy olyan hagyományos múltban, mely kevés nyomot hagyott a modern időkben, mégis hatalmas volt: a név, melyet a keresztségben kaptál, bizonyos értelemben az igazi ne-

vednek számított, az a név, mely a szent kalendáriumhoz kapcsolt, az éghez vivő név, melynek nyomán felismert Isten, *szám nélküli név*, szimbolikus és egyéni túli, mely minden évben visszatért anélkül, hogy gyűjtené az éveket, kortalanul, fiatalság és öregség nélkül, s ilyen módon minőségileg különbözött a családnévtől, mely a születési dátummal és a metafizikai szempontból jogtalanul eltulajdonított keresztnévvel együtt a szociális, „hivatalos”, iratokba vezetett identitásodat jelentette. Az éghez vivő név a föld felé fordult, egy egyén nevévé változott, aki ezen és ezen a napon született, növekvő, visszafordíthatatlan életkora volt, éveinek *száma* egyre növekedett, de ez a szám csupán egészen kivételes esetekben vált háromjegyűvé – és az is semminek tűnt a világ nagyságrendjében. És mégis, a modern szekuláris világban csak az számít, ami időben egyénit. Innen a születésnap fontossága, mely egy személyes történet kezdetét rögzíti: ez a fontosság nagyon nagy a gyerekkorban, az ifjúkorban éri el zenitjét, azután pedig, legalábbis én ezt tapasztaltam, visszafejlődik az érett kor és az öregség között, de jelentősége vitathatatlan. Az évfordulók idővel alkonyi melankólia és elvont szorongás alkalmává válnak. Ellenben a névnapokon most, az öregség és a betegség idején az elmélkedés és a magammal való kibékülés alkalmait látom, az örökkévalóságba vagy a semmibe tűnő elkerülhetetlen út előtt.

Ucával a templomba mentünk, ahol a vasárnapi istentisztelet után egy apró oltárt (shrine – itt így nevezik) készítettek a szabad ég alatt a főépület közelében, egyfajta Szent Máténak szentelt keresztet M emlékére. Kis fakészítmény, kerítés veszi körül, az elkerített részben van egy pad, és egy fedett építmény is áll mellette, falai kompaktak, mely egy bizánci ikont rejt (nyilván másolat, de jó minőségű): az apostolt ábrázolja, aki egy arannyal bevont bibliát tart a kezében: egy hely, ahol az ember magába nézhet és fohászkozhat. Szép volt, nyugalmas, megrendítő: kis remegő fénykör a hideg és borús novemberi napon, melyből a pap erős hangja szólt, és áthallatszott a kórus énekelte bizánci dallamokon. A végén Peter Ion tiszteletes megölelt bennünket. Sokat gondoltam M-re, azzal a nyugalommal és szelídséggel, amely egy idő óta elfogott.

Én sem tudom, hogy jutottam el ide. Az utóbbi két hónapban megnőtt a tüdőmön a daganat, majdnem kétszeresére (David Lee doktor mondta egy hete a Radiation Centerben, amikor elkezdtem a sugárkezelést), olykor továbbra is véreset köhögök (igaz, sokkal ritkábban, és a vérem feketébb, vagyis régebbi), nincsenek fájdalmaim, de időnként kimerültnék érzem magam, és a nyugtatók ellenére, melyeket elalvás előtt beszedelem, néha álmatlanság-

ban szenvedek. De érdekes módon még azoknak az éjszakai ébredéseknek az ideje alatt is, amelyek két-három órát tartanak, nyugodt vagyok, türelmesen várom, hogy visszaaludjam, már nem kísértenek a rögeszmék, a névtelen rettegetések, az idegeskedések, melyeket régebben csak felerősített a tudat, hogy nem tudom elhárítani őket. Nyugalmam, ez a kedélyállapot valahogy szervesül bennem, átfonja és átfolyja a testemet, megtanítja, hogyan kell nyugodtnak maradni, megtanítja, ne forgolódjon az ágyban, ne hagyja, hogy eluralkodjon rajta az a szorongó sietség, amely steril és frusztrációval teljes a hatalmas szájat tátó idő előtt, mely mint egy tektonikus szakadék, úgy ásít az álom tömbjében, s amelyet hiábavalóan próbáltam átugrani. Egyetlen dologban biztos vagyok: a tudat semmiféle szerepet nem játszott ebben a változásban. Valaminek kellett történnie a lényem mélységeiben, valami rejtélyesnek, megmagyarázhatatlannak, amit lehetetlen befogni a nyelvezet hálójával.

DEMÉNY PÉTER fordítása

MAJDNEM

Tegnapelőtt megszűnt a valóság.

Véget ért, elhalálozott, vereséget szenvedett.
Nem volt honnan többé rápillantani:
semmivé lett. Egyezzünk ki az alapelvekben!
És olyan szépen meg- és kiegyeztünk,
hogy nem maradtak többé szilárd pontok,
ahonnan magunkkal szembenézve
mérhetnénk az éjszakát, a vaksötétet.
Mint gazda a gyümölcsöskertet –
mint birtokát a tulajdonosa.
De nincs már fekete-fehér.
Csak villanyfényvel szennyezett levegő,
szürkén gomolygó soha-idő. Kontextus.
Ósmaszlag. Benne van minden. Vagy mégsem?
A valóság attól valóság, hogy rápillantunk valahonnan.
De nincs honnan. Szeretlek, anyu. Szeretlek, apu.
Akárki vagy. Minden hely egyforma. És minden vallás.
A legnagyobb félelmem, hogy Isten mégis létezik,
és ezt a sok köntörfalazást egyszer majd zokon veszi.
Bár ebben a lassan fövő maszlagban félni sem lehet.
Csak aggódni. Hogy a végén még kiderül,
van egy lelkem is. Egy sehova nem illő,
engedetlen testrészem – mintha lenyeltem volna
egy fehér vászonzsebkendőt, és az orvosok
most találgatják, mi az a fehér, elmosódó folt
a röntgenképemen. Bevallom, nem tudom.
Néha úgy érzem magam, mint egy afrikai törzs
utolsó túlélője, akinek a nyelvét nem beszéli senki,
és azt sem tudom, én magam beszélem-e.
De mi van, ha egyszer elkapnak és megállapítják,
hogy. Mi a bajom. Van bennem egy biztos pont.

No, tessék! Egy zavaros nő a hasában
egy meg nem született kisgyerekekkel,
amit ő botor módon léleknek nevez...

De ha sehogy sincs sehogy,
és ez az egyetlen pont sem biztos,
akkor hogy lehetnék valóságos,
kérdem.

DOKUMENTUM

Lőcsei Péter

JÉKELY-MOZAIKOK

A KÖLTŐ ÁTDOLGOZOTT ÍRÁSAIBÓL,
ELHAGYOTT VERSEIBÓL

Kántor Lajos emlékének

A holt költők utókoruk kiszolgáltatottjai. Már nem tudnak védekezni, értelmezni. Hagyatékuk feltárásának felelősségét az utókor filológusai örökölték. Őket azonban nem csupán a tapintat vezérli. Az életművek jobb megértésének érdekében olyan kéziratokat, vázlatokat, leveleket is nyilvánosságra segíthetnek, amelyeket a szerzők nem adtak volna ki, nem jelentettek volna meg újra.

Az utolsó szál liliomhoz című Jékely-kötetet Győri János 1985-ben és 1988-ban a kihagyott versekkel és a hagyaték néhány darabjával gazdagította. Utószavában aggodalmát is megfogalmazta: vajon szentesítené-e eljárását a költő? A posztumusz kötetekben nem akarta sérteni az egykori összeállítás szellemét, ezért az előkerült írásokat a függelékbe sorolta.¹ Tanulmányomban ezt a korpuszt egészítem ki. Felhívom a figyelmet a kötetekből kimaradt versekre, a mellőzött, átalakított művekre. Nem törekedhettem a teljességre, de a pontosabb képhez (talán a kritikai kiadáshoz) így is tucatnyi tétellel szolgálok.

Jékely olykor megfeledkezett kéziratairól, megjelent írásairól. Egy részüket szerkesztési okokból hagyta ki első könyveiből. Tudta, hogy a hasonló élménykörből származó művek gyengíthetik egymást; szürkeséggel fenyegetnek az azonos rugóra járó megoldások. Jellemző, hogy az *Éjszakák*ban mindössze 34 verse kapott helyet. A 48 oldalas kötetet 1939-ben a jóval bővebb *Új évezred felé* követte (96 oldal, 67 vers). Első könyvéből jó néhány költeményt vett át (*Apátlan éjszakák; Vasvári Pál nyomában; Enyeden ősz van; Kalotaszegi elégia; Pisztráng-balet; A legelső leány után; Tücsök; Téli éjszakák*). Az 1943-as *Mérföldek, esztendők...* 131 oldalán 85 vers szerepelt. A kényszerű hallgatás után csupán 1957-ben jelent meg a

Tilalmas kert. Hiába növekedett 372 oldalra a terjedelem, sok minden ki-
maradt belőle.

Jékely több alkalommal is máglyát gyújtott feledésre ítélt kézírataiból. Füzetével, vázлатаival ezt megtehetette, de a folyóiratokban, újságokban nyilvánossá váltakkal nem. Kihagyhatta, de nem semmisíthette meg őket. Mivel nagyon sok lapban, kiadványban szerepelt, tekintélyes számú költeményére, szövegváltozatára homály borult. Gyakran érezte úgy, hogy művei csiszolásra szorulnak.² Nem ritkán címüket is megváltoztatta. Az *Eljön a napból Kísértő dallam*, az *Úti énekből Vonatozás*, a *Téli délutánból Téli mese* lett. A sor hosszan folytatható.

Sok esetben törölt, illetve betoldott szakaszokat. A hangulati módosításokat a szavak enyhítőbb vagy erőteljesebb párjaival oldotta meg. Gyakran cserélt ki toldalékokat, máskor hangtani variánsokat alkalmazott. A mellérendelésekből alkalomadtán törölte a kötőszókat. Szinte mindig feszezebb szerkezetet hozott létre. Nemegyszer hagyott ki alcímeket, római számozású tagolásokat. Sok esetben egy tömbbé alakította a szakaszokat, de találunk példát ennek ellenkezőjére is. Új ajánlásokat fogalmazott meg, némelyiket módosította; egy részüket alkalmmilag vagy végleg elhagyta.

*

A 19. születésnapjához közeledő Jékely Zoltán a *Magyarságban* adta közre első verseinek egyikét.³ A zsengeben a költő a közvetlen látványból indult ki. „Hadijelentésében” a folyón sodródó jégtömbök élményét, metaforáját növesztette allegóriává.

Jégtáblák a Dunán

Pár napja elcsitultak a téli vad szelek
s azóta folyton-folyvást vonul a jégsereg.

Vajjon hova törekszik a sok ködszin csuhás
s meddig tart még a gyászos, egyhangu vonulás?

Talán Augsburg vidékén a messzi Lech-mezőn –
s most onnan jó a rossz had bomlottan, senyedőn.

Milyen fáradtan uszik minden zilált alak,
a víjjogó sirályok fölöttük szállanak.

Kisérő dögmadárként körözve vészesen,
fejet, szemet leszegve, mint ölyv egérlesen.

Hallod? – dalol a népség! Be furcsa dalolás:
lehet, kettőnkön kívül nem érti senki más,

hogy minket verbuválnak, daluk nekünk való
és minket hív a sorba a bágyadt induló.

Pedig még azt se tudjuk, hol bántak el velünk
s árkon, bokron keresztül vajjon hová megyünk.

Talán jó volna, pajtás, ha sorba állanánk,
a marsot megtanulnók s velük fujná a szánk.

Jékely költeményére rövidesen Reményik Sándor válaszolt. Neki ajánlotta *Őrült telekre örült tavaszok* című versét.⁴ Átvette tőle a kétsoros, páros rímű formát. A Szamos kolozsvári áradásáról szólva az Erdélyből távozók és az otthon maradók kapcsolatát idézte. Utolsó szavával, a birtokos személyjeles *házatok*-kal azt az Áprily Lajost is bevonta a „párbeszédbe”, aki vel néhány éve még együtt szerkesztette a *Pásztortűz* számait:

„... Ha itt volnál ezen az éjszakán,
Egy ütemet kihallanál talán.

Vigasztalót, nem csak félelmeset,
És helyettem rónád a rímeket.

Hídról hajolnál a sötét folyóra,
Csapongna hajad szőke lobogója.

Néznéd áradó, friss, szabad-magad.
Én döbbenve nézem a partokat. [...]

Holnap, – ha lát a világ holnapot,
Meglátom a vad Szamos könyökét,
S hogy áll-e még elhagyott házatok.”

Nem találtam magyarázatot arra, hogy Jékely verse miért maradt ki gyűjteményes kötetéből. Akad még egy rejtély számomra. A *Pásztortűz*ben a *Kicsi szamosi óda* „Reményiknek” szóló ajánlással látott napvilágot.⁵ A tisztelgő gesztus a *Mérföldek esztendők...*-ben és későbbi kötetekben már nem szerepelt. Vajon miért?

*

A Trianon utáni erdélyi és felvidéki magyar irodalomban az önazonosság megőrzésnek gyakori jelképeként tűnnek föl a templomok és az iskolák. Reményiktől, Áprilytól, Dsidától, Mécs Lászlótól, Kányádi Sándortól megannyi példa idézhető. Jékely verseiben a templomok, a temetők rendszert a hit, a mulandóság, a kitartás, a veszteség élményét hordozzák (*A Házsongárdi temetőben; Régi flórenci asszonyokhoz; A nagy temetőben; A templom; Szép temető; Seol ellen; Haláltánc, 1944; A Missa pro pauperibus hallgatása közben*). Legismertebb művei közé tartozik *A marosszentimrei templomban*, amelyet a *Tilalmas kert* óta ő és kötetének szerkesztői 1936-ra keltezték. Ezt érdemes árnyalni. Akkor is, ha a szerző a végleges szövegváltozatot tekint a megírás dátumaként. Jékely így vallott a vers fogantatásáról Garai Gábornak: „Romjainkat lelkünkben hordozzuk, világgá visszük, akárhová vetődünk. Nehéz felelőtlen boldogságban álmélnodni Prága vagy Milánó dómjaiban, hol még a miniatűr márványfaragványok is épen maradtak, mint valami csipkék a vitrinben, amikor idehaza a legvastagabb bástyák is porba omoltak. Egyébként, ha meggondolom, hogy már 1935-ben a romladozó marosszentimrei templomban átélt gyerekkori istentisztelet emléke kísértett...”⁶ Az évszám a vers megírására és megjelenésére is igaz. Első – még szakaszokra tagolt – változata a *Protestáns Szemle* 1935. decemberi számában olvasható.⁷ A későbbi eltéréseket aláhúzással emeltem ki:

A marosszentimrei templomban

Fejünkre por hull, s régi vakolat,
így kántáljuk mi a Drága Siont.
Egér futkározik a pad alatt
s odvából egy-egy vén bagoly kiront.

Tizen vagyunk: ez a gyülekezet,
tizenegyedikünk maga a pap,

de énekelünk mi százak helyett,
hogy hull belé a por s a vakolat.

s a hiuban a denevér riad
s a falban egy-egy rossz kő meglazul;
tizenegyedikünk az árva pap,
tizenkettedikünk maga az Úr.

Csak fujjuk, míg a torkunk megszakad,
– azt bünteti, akit szeret az Úr –
s velünk fújják a nagy kövek alatt,
kiket kiirtott az idő gazul.

Röviddel ezután a *Pásztortűz* hasábjain *Az elhagyott templomban* címen szerepelt.⁸ Ott a harmadik szakasz már nagybetűvel kezdődött. Aligha deríthető ki, hogy a folyóirat szerkesztője vagy a szerző kezdeményezte a cím-változtatást. Az *Ifjú Erdély* hasábjain kétszer is találkoztam a verssel: először a *Protestáns Szemlében* közölt módon,⁹ másodszer átdolgozott formában.¹⁰ A végleges változat az *Éjszakák* című kötet nyitánya lett.

Jékely a fogyatkozó számú közösség tagjaként többes szám első személyben szólal meg. A kitartást, az egyenes gerincet nem mint vágyott értéket, hanem mint élő gyakorlatot hangsúlyozza. Felszólítás nélkül is a követendő tartást hirdeti. Patetikus soraiban a pusztulást az egyneműnek tételezett hívek ereje ellensúlyozza. Torkuk megszakadásáig fújják a szent éneket; azok helyett is, akik az idő áldozataivá váltak. A három idősík ebben az ígértben találkozik. A hagyomány folytatásához erőt kapnak a múlttól, szellemi értelemben őket erősítik a halottak.

A versben a „Drága” jelzőjű Sion a Szenci Molnár fordította zsoltáron kívül további bibliai mondatokat is fölidéz. Az „azt bünteti, akit szeret az Úr” Szent Pálnak a zsidókhoz írt levelével mutat közeli rokonságot: „Mert az kit szeret az Úr, meg dorgálja, valakit fiává fogad, meg ostorozza.”¹¹ Az „Azt bünteti, kit szeret, / Máskép ő nem is tehet” bibliai ihletésű mondat a „Térj magadhoz, Drága Sion” kezdetű hiterősítő énekből ismerős a református hívek előtt.¹² Ezt 1890-ben Jeszenszky Károly fordította Pauli Joachim verséből.

Jékely verszárlatában a megszemélyesített idő válik negatív cselekvővé: ő végzett gazirtást. Ezzel a váltással, választással a költő nem Istent szólítja meg; nem őt említi a pusztítás „felelőseként”, nem hozzá intéz panaszt.

Ráadásul a hittől elfordulókat, a gyülekezet esetleges gyengítőit, illetve a lehetséges ellenfeleket, korlátozókat sem kell megneveznie. Utóbbit azért hozom szóba, mert 1923-tól kezdve a marosszentimrei templom kisajátításáról számos cikk jelent meg az erdélyi és a magyarországi sajtóban. A kisebbségi megpróbáltatás jelképévé vált. Vincze Géza lelkészt 1921 ősztől súlyos fenyegetések érték. Többször kilátásba helyezték, hogy a református eklézsia javait a „gör. katolikusoknak” adják át. A román hatóság 1923. március 27-én hivatalos iratot állított ki arról, hogy egyházának egyetlen híve sincs, ugyanakkor a községben földterülettel rendelkezik. Dr. Szabó András a visszaélésekről többek között ezt írta: „A reformátusok képviselői hasztalan hivatkoztak, hogy a bizonyítvány valótlan tartalmú; hogy magában Szentimrén is 10 hívő van, a lelkészséghez tartozó szórványokban pedig mintegy ötven...”¹³ A kor sajtójában ilyen címekkel találkozhattak az olvasók: *Hatósági erőszakoskodás a marosszentimrei református templom birtokáért*; *A románok elraboltak egy magyar templomot*; *Templom nélkül maradtak a marosszentimrei reformátusok*; *Az elkobzott magyar templom*. Az esettel 1925-ben a *Reformátusok Lapja*, 1927-ben a *Budapesti Szemle* is foglalkozott.

*

A vers első változatában a zsolnárt háromféle módon szólaltatják meg: *kántáljuk, énekelünk, fujjuk (fujják)*. Ehhez járul a negyedik (*míg a torkunk megszakad*) kifejezés, amely helyzeténél fogva a jövőbeli heroikus cselekvést nevezi meg. Közülük a *kántál* és a *fujjuk* ige hordoz negatív konnotációt: előbbi a hosszan, elnyújtottan (csúnyán) énekel mellett az ’alamizsnát gyűjt’ jelentést is. A végső változatban Jékely vállalta az ismétlést. Kifejezései – *énekeljük, énekelünk, énekelünk, dalolnak* – semlegesebb értékűek. Véleményem szerint további módosításai is emelték a vers értékét. A *Protestáns Szemlében* közölt változatban például hat kapcsolatos kötőszó szerepelt. Ezt négyre csökkentette; mondatokat vont össze. Az astrófikus átalakítás is hatásosnak bizonyult.

*

A pusztuló marosszentimrei templom és Jékely verse nyomán költői üzenetek, panaszok, vádbeszédek születtek az erdélyi irodalomban. Közös vonásuk, hogy az épület mellett föltűnnek a romlás egyéb motívumai. A „meglazult idő”, a „gyarló idő” előhívja a hamleti kizökkenő idő képzetét. Az intertextualitás megannyi jelentéstöbbletet, képzettársítást eredményez.

Kányádi Sándor Jékely Zoltánnak ajánlotta az *Egy csokor orgona mellé* című vallomását. Központozás nélküli soraiban a pusztulás képeit sorakoztatta. Nem imitálta atyai barátjának versformáját, de szóhasználatával őt idézte: „ledőlt a cinterem fala / kövei földbe vástak / védtelen áll a dombon / maholnap egyesegyedül / istené lesz a templom / csupán egy ajkon szól már / paptalan marosszentimrén / haldoklik szenci molnár...”¹⁴

Ferenczes István Sütő Andrást tisztelte meg *Marosszentimrei templom, 2002* című költeményével.¹⁵ Írásában több Jékely-utalást fedezhetünk föl. A formai hasonlóságok mellett ilyenek az eredeti alkotás emblematikus szavai: a *gazul*, a *me glazed(t)*, az *énekel*, a *megmaradt*. A szerző a keserű szójátékoktól sem riadt vissza. Jellemző példaként a „Fejünkre pók hull, égi vakolat” sort említem. Mindezek nem feledtetik a vershelyzet lényegi különbségeit. Jékelynél egy megfogyatkozott, de hitét gyakorló gyülekezetet látunk a gradációban (*tizen, tizenegyedik, tizenkettedik*). A költő a zsoltárt éneklők egyike, aki a többiek nevében is hitet tesz. Ferenczes versének elbeszélője a templom látogatója. Az ajtón zárral, *gályarab bilincsel* szembesül. A nyitóképet komorabbá teszi azzal, hogy a grádicsokon lefelé indul: „Tízen, kilencen, nyolcan sem vagyunk”. Helyzetjelentése végképp elkomorul: az ingó tornyú templomból nem csupán a gyülekezet, hanem a pap és az Úr is hiányzik.

*A marosszentimrei templomnál*¹⁶ című versét Kovács András Ferenc Jékely Zoltán „nótájára” írta, és Ungvári Zrínyi Imrének ajánlotta. Személytelen leltárának kulcsszava a hiány, a tagadás. Minden az enyészeté: a romos épület falai elfelejtik a zsoltárokat. A megriadt, örvénylő galambraj kivételével a lefelé irányuló mozgások kerülnek túlsúlyba. A „megrepedt menny hull” után a „hámló falak” következnek. A „Hasadt torony hull, vedlő vakolat” után a „görbült fű alá” temetett egykori híveket említi. Nála sincs gyülekezet és árva pap. Az Úr is hallgat: nem bünteti, hanem megszünteti azokat, akiket szeret.

Ferencz Imre *Templom*¹⁷ című verse Jékely Zoltán emlékére született. Kettős vádbeszédként olvasható: a költő Istennel perel („Protestálok nálad, Uram”), de azok ellen is szól, akik a templom végső romlását „Közönnyel, talán kárörvendve nézik...” A három szakaszban az épület egy-egy korszakát, egykori (és mai) tulajdonosát idézi föl. A szikár mű fogyasztásaként említem a hatást gyengítő tárgyi tévedéseket. A templom legrégebbi, román stílusú részei a XIII. században épültek. A XV. század derekán történt átalakítást a hagyomány Hunyadi János építkezésének tartotta ugyan, de ezt egykorú források nem igazolják. Azt sem bizonyítja semmi, hogy a bővítési munkálatok összefüggésbe hozhatók-e Mátyás születésével. A vers

második szakaszában említett „ortodoxokra bízta” fordulatot indokolatlan eufemizmusnak érzem. A harmadik szakaszban alighanem elírás a „Nincs szükségünk tanúságtételre”; a vers logikája szerint a „Nincs szükségük” il-
lene ide.

*

Az *Erdélyi Helikon* fontos fóruma volt Jékelynek. Ott megjelent verseinek egy része kimaradt köteteiből; jelentős részük lényegesen átalakult. A külön tanulmányt igénylő kérdésnek itt csak töredékét érinthetem.

A *Ballada a kóbor kutyákról*⁸ a *Mérföldek, esztendők...* utolsó ciklusában az *Elfelejtett versek* között kapott helyet. A *Tiltalmas kertnek* és a későbbi gyűjteményes köteteknek következetesen ez a nyitánya. Csaknem tucatnyi eltérés fordul elő az *Erdélyi Helikonban* közölt és a végső változat között. Többségük központosítási javítás. Az eredeti ajánlás már a *Mérföldek, esztendők...*-ben *Az ötszázéves Villon emlékének* lett. A kezdő szakaszban szereplő *kuvvaszkutyák kóborkutyákká* váltak. Néhány esetben a mondathatárok is módosultak.

A *Tündéri fürdés* Jékely szerelmi elégiáinak egyike. Korai változata ajánlás nélkül, három belső címmel tagolva szerepelt az *Erdélyi Helikonban*.¹⁹ Az első részben (*Gyerekkoromban is kerestelek*) a múlt vágyakozását, a másodikban (*Végre megtaláltalak*) a jelen boldog suhanását, a harmóniát, a harmadikban (*Reménytelen remény*) az előrevetített végső elmúlást szólaltatta meg. A szerelem és a pusztulás élményét formába öntő kompozíció számos korabeli költeményével állítható párhuzamba. Jellemző példaként az utolsó szakaszt idézem, amely az *Új évezred felé* közeli rokona: „Testi tömlőc ellen a lelkünk / hiába lázadoz: / idegenül harsognak el felettünk / az új évszázadok.”

Az eredeti négy soros szakaszokat Jékely később átalakította; a művet „*Vékás Judit emlékének*” szóló ajánlással látta el. Az alcímeket elhagyta. Néhány kifejezést is módosított. Így például a „*villózótestű, vízszelő halak*” „*vízhasító, villótestű halak*” formában tűnt föl. A mű végleges zárata a *Pásztor-tűzben* önállóan megjelentetett *Röngök vagyunk* című négy soros vers lett.²⁰

*

A *Kísértő dallam* négy szakasza korábban „*Eljön a nap*” címen szerepelt az *Erdélyi Helikonban*.²¹ A szerelmi vallomás ebben a versben is a halál élményével kapcsolódott össze. A két szöveg szóhasználata gyökeresen eltér

egymástól. A kifejezések módosulásán kívül a szótagszámok és a ritmus változását is érzékelhetjük.

Jékely lírájában sorra tűnnek föl a balladai vonások. Az írások komorsága, gyakori halálélménye, megannyi baljós sugallata ezt a műfajt idézi. Skót mű átdolgozásaként közölte *A halászné balladája* című versét.²² Benne az elválás tragikumát fogalmazta meg. Egy Usher-Wellben élő özvegy édesanya tengerre küldte három fiát. Hosszú távollétük miatt már-már gyászolná őket. Átkot mond, és az ifjak csodálatos módon visszatérnek. Öröme azonban nem lehet felhőtlen, mivel a testvérek titokban új életet, idegen földet választanak. Azzal a tudattal, hogy távozásuk végleges lesz, és édesanyjuk minden biztonnyal esztét veszti.

*

A *Téli éjszakák* című 31 szakaszos kompozíciót római számokkal osztotta négy tételre.²³ Az *Erdélyi Helikon*ban közölt változat II. részébe már beépítette az *Egyedül* című versét, amely korábban a *Budapesti Hírlap*ban jelent meg.²⁴ Később alaposan módosította a tagolást; az eredetit néhány sorral kiegészítette, a III. részből pedig végképp törölt 18 sort.

Az *Erdélyi Helikon*ban²⁵ közölt *Apátlan éjszakák* közbülső szövegváltozatnak tekinthető. Korábbi és végleges formája az *Éjszakák* című kötetbe is bekerült. Ott ötrészes, 68 soros kompozíció. Az *Erdélyi Helikon* variánsában a tucatnál több szóváltoztatás mellett egyéb eltérések is bőven előfordulnak; a nyitóstrófa 1-2., illetve 3-4. sorát felcserélte a szerző. Az első és a második rész határán három szakaszt hagyott ki:

Kattogva zárták lenn be a kaput,
hogy nyugovásunk istenes legyen,
egyet lobbant a lámpa s elaludt.
Sírt-rítt az ősziféreg a hegyen.

II.

Fasor-csatornáján a hold-kanú
ilyen mélyen valaha kóborolt-e?
Szinte fejvel éri a halkszavu,
park útjain járó Stefan George.

Üres szeme kútmélyekből világít,
táltos macskánk látja és megriad.
Borzolt sörénnyel ablakon bemászik
s kurrogva tűnik el az ágy alatt.

A végső változatból kimaradt a zárlat öt szakasza is:
„A kapuban nagymama hívogat, / a háznép hallja és elébe fut. / De nem
birjuk kinyitni a kaput! / Vissza viszi a fekete fogat.”

VI.

Villák víg népe mind az ablakoknál.
Előttünk zúg vitézlő iramu,
kéklő patak s lehorgonyozva ott áll,
ihol, kapunkban áll a hold-kanú!

Ki a határon túl még nem jutottál:
szegény fejem, most nyitva áll az út!
Hold-csolnakon Sindbád ha utazott.
Szökj fel hamar, indulj, láss, okosodjál.

Ó, hány patak vár, hol még nem fürödtél,
Ó, hány fa, melybe nem vésted neved,
hány ismeretlen színü s ízü köd, szél,
s micsoda nagy, idegen lányszemek!

Villák víg népe mind az ablakoknál,
hajnalos szélbe száll búcsúszavuk –
de kilenc kígyó őrzi a kaput:
megfojtának, ha kilopakodnál.

*

Észak-Erdély visszatérése sokak számára az idők helyrezökkenésének reményét jelentette. Ebben a vágyakozásban az 1941. év tavaszán Kolozsvárra költöző Jékely is osztozott. Életének újabb nagy fordulata várta. Elhúzódozó, tragikus mozzanatok sem nélkülöző válása idején jelentkezett az új szerelem. 1942-ben feleségül vette Jancsó Adrienne-t. Közismert, hogy

műveinek többségében az elégiák borongása, az elmúlás fájdalma tűnik föl. A ritka kivételek közé tartozik az a verse, amelyben a felhőtlen boldogság, az emlékidéző harmónia szólalt meg. Írása kimaradt a gyűjteményes kötetből.

Ó, ébredő...²⁶

Ó, ébredő ezer gyermeki emlék!
Régi lányok, ámor-csiráztatók,
csak egy-egy csókot adjatok fejenként.
Régi bácsik, életre bízatók,
árva fejem, ti megsímogassátok
s kívánjatok nekem szerencsét.

Jaj, mennyi csók, mennyi könnyes öröm,
mennyi integetés és búcsuzás!
Férficsókok baráti csattanása,
öreg urak bámész botozgatása,

ifjú lelkek virágba-lobbanása –
ez volt 1940-ben Kolozsvár,
és én hitten-hiszem, hogy most már
ez is marad s így száll vígulva, önként
az úton, mely boldog magyar öröklét
zengő és végtelen terébe torkol...

Köszönöm Ferencz Győző, Láng Gusztáv, Vallasek Júlia és Várady Szabolcs önzetlen segítségét.

JEGYZETEK

¹ *Jékely Zoltán összegyűjtött versei*. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988, 687–693.
[A továbbiakban: JZöv]

² Jékely javításai korábban több róla szóló tanulmányban is szóba kerültek.
Kántor Lajos: *Jékely kolozsvári testamentuma (Itt valami más van)*, Héttorony, 1992, 185. kk.); Vallasek Júlia: Kolozsvári közjáték (Jékely Zoltán munkássága 1940–1944 között). *Irodalomtörténet*, 2000/4, 537–555. Lócsei Péter: *Tükröződés-*

sek – Jékely Zoltán, Weöres Sándor és a „botcsinálta nemzedék”. In: „Csillagtoronyban”; szerkesztette: Palkó Gábor, Péterfy Sarolt. Petőfi Irodalmi Múzeum, 2014, 753–80.

³ Jékely Zoltán: Jégtáblák a Dunán. *Magyarság*, 1932. január 16., 18.

⁴ Reményik Sándor: Őrült telekre őrült tavaszok. *Erdélyi Helikon*, 1932, 320. *Az építész fia* c. válogatásban a vers néhány sora megváltozott; az ajánlás így módosult: *Költő-társam költő-fiának* (Kriterion, 1983, 213.). Ebben a formában olvasható a *Reményik Sándor Összes verse* I. kötetében is (Polis – Kálvin – Luther, Kolozsvár – Budapest, 2005, 650.).

⁵ *Pásztortűz*, 1941, 413.

⁶ *Az én országom*, 33.

⁷ Jékely Zoltán: A marosszentimrei templomban. *Protestáns Szemle*, 1935. december, 554.

⁸ Jékely Zoltán: Az elhagyott templomban. *Pásztortűz*, 1936, 1., 10.

⁹ Jékely Zoltán: A marosszentimrei templomban. *Ifjú Erdély*, 1936. március, 106. A variánsban mindössze két helyesírási eltérés fordul elő.

¹⁰ Jékely Zoltán: A marosszentimrei templomban. *Ifjú Erdély*, 1937, 143. A lapban a négyszakaszos változat szerepelt.

¹¹ Az sidoknac írott levél, XII. r. 6.

¹² *Magyar református énekeskönyv*, Kálvin Kiadó, Bp., 1966, 546.

¹³ Dr. Szabó András: Ami nem jogi, hanem hatalmi kérdés. *Magyar Ki-sebbség*, 1923. 06. 15., 444–449.

¹⁴ Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén*. Magyar Könyvklub, Bp., 1997, 197.

¹⁵ *Látó*, 2002, 10., 60.

¹⁶ *Holmi*, 2008, 96.

¹⁷ *Látó*, 2013, 4., 7.

¹⁸ *Erdélyi Helikon*, 1932, 5., 329.

¹⁹ *Erdélyi Helikon*, 1934, 660.

²⁰ *Pásztortűz*, 1934, 376. (A *Rönkök vagyunk* harmadik sorában egy szót cserélt ki: a *zúgó folyamból örök folyam* lett.)

²¹ *Erdélyi Helikon*, 1935, 646.

²² *Erdélyi Helikon*, 1935, 648.

²³ *Erdélyi Helikon*, 1936, 508. / JZöv 89.

²⁴ *BH*, 1935. dec. 25., 43.

²⁵ *Erdélyi Helikon*, 1937, 48.

²⁶ *Erdélyi Helikon*, 1942/2., 76.

SÉTATÉR

Novák Éva

UTCÁK, TEREK, ASPEKTUSOK

*És összerakom megint az utcát, amilyenek
ottjártamkor láttam,
összerakom megint; szét-szétesik, de éppen ez az,
ami mégis végigvezet rajta,
ez a leheletnyi kockázat, mely szüntelen jelen van.
(Thom Gunn)*

Világegyetem. Föld. Európa. Akkoriban még Kelet-Európa, később Közép-Európa. Magyarország. Nyugat-Magyarország. Kisváros az osztrák határhoz közel.

Huszedik század második fele. A hasonló születési koordinátákkal fel-fegyverzettek nem várnak terjedelmesebb körülírást, bár eltávolodtak attól, hogy félszavakból is megértsék egymást, másoknak meg hiába is részleteznénk napestig. A visszaidézhetetlen múltra fókuszálás esélye és elmagyarázhatatlansága.

A kisváros belvárosi utcájában a házaknak hatalmas udvara van, az udvarok kerítésein lyukak, rések, kiskapuk biztosítják a gyors átjárást a szomszédok között. Szomszédolnak is, amikor tehetik, vagy amikor muszáj. Békében él itt fodrász, szabó, cipész, üveges, hivatalnok, kötélverő, boltos, téész-dolgozó, pártmunkás, pedagógusok, nyugdíjas özvegyek, többnyire özvegyasszonyok, gyári munkások, pék, gépíró, kovács, rendőr, virágáros, bölcsődei gondozónő, református pap, vándorfagyaltos és számtalan gyerek.

Az utcabeli szülők zömmel a második világháborút gyerekként átvészelt nemzedék tagjai, számukra minden könnyebb, akármilyen nehéz is, mint a béke előtt. A béke fenntarthatóságáért békekölcsönt jegyeznek, reménykedve abban, hogy nem kölcsönkapták a békét. A jelszavuk is egy: béke. Terveik rövidtávúak, talán a hónap végéig tartanak, vágyaik végletesen minimálisak. Vasárnaponként pihen mindenki, delente kikigyózik a rádiókból,

az ablakokból a jó ebédhez szóló nóta, rántotthús-szagban úszik a Kárpát-medence.

Az utca hosszú, a városközpontból az állomásig vezet. Iránymeghatározásra a fordítottja is megfelelne, de a kifelé nyomatékosabbnak bizonyul, mint a befelé. Az állomásra haladók és az onnan érkezők forgalmának utcája, a közeli városokban tanulók és dolgozók jövés-menése. Ez az utazók utcája.

Sétálnak erre gyakran határőrök párban, komótosan, biztosságot sugall a látványuk, őriznek valamitől. Megnyugtató elhinni, hogy valaki azért járkel éberem, mert védelmezni akar valamilyen veszélytől, még ha a veszély körvonalazatlan is, esetleg nem is fenyeget. Megnyugtató abban hinni, hogy bennünket védenek, és nem tudni róla, hogy a határt az innen-onnan megsértőktől.

Bodor Ádám, a határok tudora írja a következőket: „A határ és vidéke, bárhogy is nézzük, mindig izgalmasabb hely, mint az ország belseje. Várázslatos, bűvös térség, a kockázat, a kaland titokzatos helye, ahol a táj és annak minden rezdülése feszültséggel van tele. Aki pedig lakóhelye szerint a határ közelében él, vagy éppen egy határövezetben, annak a gondolkodását, azt hiszem, valami egészen abszurd tudat határozhatja meg.”

A járda reggel és este forgalmasabb a sáros úttestnél. Csepel-biciklik, oldalkocsis motorok, dongók, traktorok, teherautók zötykölődnek néha-néha, lassú tempóban. A kevés személyautóból ritkán téved arra némelyik. Kéőbb bitumennel borítják az utat, perverz ízlésű gyerekek élvezettel szívják magukba a forró kátrányos szagot.

A szemközti házban lovak, tehenek, disznók, tyúkok, a szomszédos házakban is akadnak haszonállatok, senki nem szól ellenük, pedig a város közepén vagyunk. Kutya alig, fenyegetettség nincs kézzelfogható, nem sarkall védekezésre reális veszély (az egyetlen intelem, hogy idegenektől édességet ne fogadjon el gyerek soha, az ürbe hull, nem járnak idegenek arra édességgel). A kapukat napközben nem zárja senki. Kulcsok a lábtörlők alatt. Az utcabéli templom és a szomszédos utca templomának ajtaja egész nap tárva.

Szempillafagyasztó teleken embermagasságú hótorlaszok a járda és az úttest között, a házak kapujánál kiásott emberszélességű kijáratok. Szánkók kerülnek elő, úgy siklanak, sereglenek ki a kapukon, mint egy bábfilm mozgatható tárgyai, amíg gyerekek nem rohannak ki utánuk, hogy visítva rájuk pattanjanak. Lefagynak a lábak az ötvenes-hatvanas évek anyagtakarékosan vékony bőrcipőiben, lefagynak a kezek a vékony, átnedvesedett kesztyűkben.

Izzó kályha mellett üldögélő gyermek, fagyott lába forró téglán nyugszik. A kályhát teatűzhelynek hívják, nem érti senki, miért, de modernebb, mint a fűrészpóros kályha, annak henger alakú belsejét ki kell emelni, megtömni fűrészpórral, aztán visszarakni és begyújtani. A lassan meggyulladó, ólom-szagú, összegyűrt újságpapír (az egyetlen párt országos vagy megyei napilapja) fölött a szálkásra vágott gyújtós és a vastag fahasábok lángjai táplálnak elfogadható méretű piromániát.

Nincs a házban működő vízvezeték, a szomszédoknál sincsen, lavórokban, fa- vagy fémtknőkben mosnak, mosdanak. A gyerekek kútról kell hordani a vizet, akárhogy vigyáz, mindig kiloccsan egy kicsi, amikor átönti a kút kannájából a másik vizeskannába. A kút környéke, mint a jégpálya, hiába az elhintett hamu, veszélyes télen vizet hordani. A kút mellett teknőben leáztatott ruhák belefagyva a jégbe, az öklével töri fel a jeget, ahogy az anyja is, még nincs mosógépük, másoknak sincs.

„Régebben semmit nem lehetett kapni, otthon a hűtők mégis tele voltak. Fel kellett találnod magad. Ha valami nem volt, az nem volt senkinek; most egyeseknek van, másoknak nincs” – írja majd Dan Lungu a romániai rendszerváltás után (és írhatta bárki a magyarországi rendszer változása után is ugyanezt).

Semmijük nincs, ami géphez hasonlítana, csak pár év múlva lesz, amikor másoknak is. Kerül akkor a háztartásokba Karancs tűzhely, Lehel vagy Saratov hűtőszekrény, Hajdú mosógép, Rakéta porszívó, Orion vagy Videoton televízió. Akinek igénye és pénze akad, lemezjátszót is vesz bakelit-lemezekkel, fényképezőgépet is, hogy utazásait megörökítse, és diákon levethesse az ismerősöknek, szomszédoknak.

A televízió megjelenéséig a rádió, kezdetben a barna vászonborítású, falra szerelt néprádió, később a varázsszemes világvevő egész álló nap szól. Reggel indulókkal és munkásmozgalmi kórusokkal indít, operettekkel, népdalokkal, beszélgetésekkel folytat, délután komolyzene, ismeretterjesztő műsorok, a vízállásjelentés, amelyből megtudható hajóvontatók fontos találkozásainak helye és ideje, rádiójátékok, Szabó család, kabaréműsorok, színházi közvetítések követik egymást. A hírekből megtudható, hányadik Ikarusz busz gördült ki a gyárból, készen állnak-e az aratásra a termelősövetkezetek (minden évben készen állnak), mekkora a forgalom a KGST-n belül, melyik ország elnöke, főtitkára látogatott hazánkba, az imperialista országokban dúló szörnyűségekről is hallható beszámoló. Némelyik ablakon át halkán kiszűrődik a szocializmus szörnyűségeit felsoroló Szabad Európa Rádió szignálja. Később betelepül a házakba a televízió, már nem szomszéd-

dol a műsorok miatt senki, és nemzedékek közti párbeszéd elősegítőjeként parázs vitákra adnak alkalmat a Ki mit tud?-ok, a Táncdalfesztiválok.

Reggelre kihűl a ház, a vaskos dunyha alól kiabál ki a gyermek az anyjának, hogy nem kel fel addig, amíg meleg nem lesz. Egy idő múlva megalikuszik, a benyújtott ruhákat a dunyha alatt morgolódva-zsörtölődve magára ráncigálja. A tejboltba indul, amit tejszarnoknak hív a köznyelv, útközben csatlakoznak hozzá mások, gyakran egész menet vonul tejért, hiszen köztudott, hogy a tej élet, erő, egészség!

A kisvárosban három állami élelmiszerbolt működik, kettőt ábécének hívnak, a harmadik a Hangya-bolt, teljhatalmú boltosokkal, akik szimpátia alapján osztanak pult alól banánt és narancsot, ha kiszámíthatatlan időközökben szállítmány érkezik távoli országokból. Általában karácsony előtt, egyik-másik gyümölcs színes papírba bugyolálva, ismeretlen nyelvű szöveggel, ezeket a színes papírokat lehet gyűjteni, szagolgatni, sokáig őrzik a gyümölcs illatát. Ott van még három magánbolt, tulajdonosukról megnevezve, ezekben minden vásárláskor kimérve, nem előrecsomagolva, akár öt deka selyemcukor vagy fél kiló liszt kérhető, barna zacskóban, amelyből, ha kifogy az eredeti tartalom, uzsonnás zacskó lesz, vagy telefújva levegővel, tékozlóan nagy durranás.

Két trafik, a szálanként is árult cigaretták mellett frutti, karamella, nyalóka is vásárolható, két cukrászda, horgolt csipketerítős asztalokkal, legolcsóbb a sima piskótaszelet, kórházi látogatások slágere, legdrágább a tejszínhabos sarokház, legtöbbit a krémesből és a képviselőfánkából vásárolnak, főleg vasárnap délelőttönként. Tucatnyi kocsmá, étterem, ahova néha, leginkább május elsején térnek be családotól ebédelni.

Egy írószér- és játékbolt, egy ruházati bolt, egy sajátosan vasszagú vasbolt, egy háztartási bolt, egy virágbolt, bútorbolt, két hentes, gyakran előtűk már hajnalban kigyózó, friss hústra várakozó sorokkal. Működik egy takarékszövetkezet is. Van a városban határórlaktanya, rendőrkapitányság, munkásőrség, pártbizottság, tűzoltóság. Gépállomás, állami gazdaság, termelőszövetkezet, malom, kacsatelep.

Bölcsőde, két óvoda, egy kiegészítő iskola, két általános iskola, koedukáltak, de a régi elnevezések még élnek, az egyiket lányiskolának, a másikat fiúiskolának nevezik. A fiúiskola utcájában található a mozi, odasétálnak át filmeket nézni az iskolások, például *A kétéltű ember* című szovjet, később a *Helga* című, sokkolóan naturalis német felvilágosító filmet. *Pajtás* újságra fizetnek elő, az úttörőmozgalom lapjára, és *Habotát* vásárolnak, tele viccel. A pénzüket, forintonként, iskolai takarékbélyegekre költhetik, hogy meg-

tanuljanak takarékoskodni. Vagy sikerül megtanulniuk, vagy nem. A sportolásra foghatókat szpartakiádokra küldik, a városi sportpályán és az MHSZ-pályán edzenek. Vöröskeresztes foglalkozásokon tanulnak életet menteni. Órsi órákra hívnak meg veteránokat, ilyenkor felöltik az úttörők összes kel-lékét, még a sípot is, amelyikbe csak egyszer fűjtak bele, amikor megkap-ták. Színdarabokat tanulnak be ünnepekre, és adnak elő.

A város középiskolájába járhatnak az általános iskolákból kipenderül-tek, kamaszok társas komolytalankodásainak ez az egyik színhelye. A kül-világgal való kapcsolattartásra az ifjúsági lapok levelezési rovatai szolgál-nak, szótározással minden nyelven lehetséges levelezni, persze csak bizonyos szint alatt, és nem csupán oroszul, ami a kötelező nyelv. A divatról az *Ez a divat* című lapból, a popzenesztárok, a tévébemondónők ruháiból, és kül-földi híradások részleteiből tájékozódnak, lemásoltatják a kedvükre valók-at a számtalan varrónő egyikével. Illemt tanulhatnak a *Halló, fiúk, halló, lányokból*, egymás tudását meghaladó intim kérdéseiket dr. Veres Pál vá-laszolja meg nyilvánosan az *Ifjúsági Magazinban*.

Raymond Queneau-, Saint-Exupéry-, Capote-, Joseph Heller-, Daniel Keyes-könyvek könyvtári példányait és a *Galaktika* folyóirat friss számait csereberélik egymás között, az *Eper és vér*, *A lovakat lelövik, ugye?*, a *Zab-riskie Point*, a *Száll a kakukk fészkére* filmekről társalognak tizenévesen. Csa-patostul járnak könyvtárba néha, ahogyan az ifjúsági házban tartott bulik-ba is. Akad még egy ipari tanulókat szakmákra oktató iskola, egy felsőfokú mezőgazdasági technikum is, amelyik elnyerve a főiskolai fokozatot, fel-lendíti a város kedvét és életét, majd évtizedek múlva megszűnik, kiürítve a várost. Kórház is van, egy orvosi rendelő, egy patika, egy városi közfürdő.

Az egy a város kedvenc száma, ahogyan az országé is. A művelődé-si házban pezseg az élet – tudatják korabeli tudósítások, és tényleg. Vár ma-gasodik, arborétumos várkerttel körülvéve, iskoláskori, versenyszerű gesz-tenye- és makkgyűjtések színtere. Az iskola gyűjtőhely is, krumplibogarat, cserebogarat, papírt, vasat ideszállítanak a gyerekek, a háborús övezetekbe, vietnami gyerekeknek küldendő holmikat, takarókat is.

Mindenük van, mégsem Tesz-vesz város ez, inkább Georges Simenon regényeinek hangulatára emlékeztet. A hatvanas évek végéig van jelen va-lami megfogalmazhatatlan, ködös idegenség. Errefelé nem kószálnak eső-csinálók, nem is várja őket senki.

A gyermeket gyakran, sőt, szinte szünet nélkül tartja hatalmában a féle-lem, hogy nem tud kiszabadulni a városból, hogy az történik vele, mint egy később olvasott elbeszélés szereplőjével, aki, ha egyedül volt otthon, nem tudott kijutni a lakásból, az előszoba megállította, nem hagyta kilépni.

Tíz kilométerrel odébb, közvetlenül a határ mellett a nagyszülei faluja, favázas autóbuszra szállva érheti el. A falusi boltba hetenként kétszer hoznak kenyeret, csak annyit, amennyit előtte a falusiak megrendeltek. A kultúrházban az egyetlen fekete-fehér televízió, egyetlen műsort sugárzó csatornával, odajár az egész falu, közben és utána megbeszélik a látottakat. A tsz-iroda is abban az épületben, a falu egyetlen telefonjával. Nyaranként kiürülnek a házak, mindenki a termelőszövetkezet földjén dolgozik, az utcákon lovas szekerek, traktorok szállítják a terményeket. Vasárnapok délelőttjén a falubeliek a templomban imádkoznak mindahányan, utána megdicsérik a plebános úr beszédét. Nagyszülei, nagynénjei, nagybátyjai élnek itt. Biztonságban van.

Párszázvalahány kilométerrel arrébb anyja szülővárosa, délföldi város, szelíd, homokos partú folyóval, dinnye- és fővenyszaggal, egy hosszú napos, hálókocsis vonatutazás végcéljaként. Itt mindig olyan érzése támad, mintha visszafelé utazna az időben néhány évet.

Iskolai kirándulások, alkalmoszerű kirándulások városokba, a kisvárosiak esetlensége a nagyobbakban. Hangulatok őrződnek meg, nem látványosságok.

Utazások, bennük az eltévedés lehetősége, ezért sohasem zavartalanok, felhőtlenek. Két utazás között az egy helyben topogás rémülete.

„De ki tud élni a szülővárosában? A szülőváros nem az a hely, ahol az ember élni tud, nem is az a hely, ahol megszületett, a szülőváros az a hely, ahol az ember az anyja közelében érzi magát, ahol gyerek volt, ahova visszatérni izgalmas ünnepség” – írta Fejtő Ferenc.

Kiszakadás. Elköltözés. A felnőttiséget, a párosságot próbálgatja a majdnem felnőtt gyerek egy Balatonhoz közeli faluban. Az egész ország a Balatonnál nyaral, szakszervezeti és pártbeutalókkal. Nekik a Balaton a Riviéra. Gombászni járnak a közeli, nyúlbukfencekkel teli rétekre, megtudják, hogy a sötétzöld ösvények rejtik a gombákat. Szeretik a sötétzöld, kanyargós ösvényeket, mintha vezetnének valahova. Másik falu, kályha nélküli, szolgálati szobával, tanműhellyel egy épületben, mosdók az udvaron, idegenként fagyoskodás.

Következő állomás, következő falu, családok szoros összefonódása, aztán városi albérlet, kukkoló főbérlóval, másik albérlet a történelmi vár tövében, meredek utca, mintha vissza-visszacsúszna elindulásakor, nem érne fel a tetejére sosem.

Másik falu, az utca több kilométeres, az egyik végén laknak, a másik végén, közben országúttal megszakítva, a vasútállomás. Városokban most is,

bár vonattal ritkán közlekednek, viszonyítási pontként a gyerekek a vasútállomásokot említik, és ha járművet kellene megneveznie álmából felébresztve (mégis, ki ébresztené fel ezért?), a vonat jutna először eszébe.

Újabb falu, újabb ház, rózsákkal, szőlővel, diófákkal, gyümölcsössel, az udvar egy kis patakig nyúlik, ahova fácánok repülnek inni. Szőlőművelés, állattartás, ajándékba kapott kisbárány felnevelése, diószedés, almaaszüret, pálinkafőzés, gyümölcsaszalás. Felhőtlennek tűnő, rusztikus élet, még akkor is, ha távoli atomrobbanás felhőfoslányait sodorja odáig a szél.

Dunántúli bányászváros, kohók, erőmű, szolgálati lakás egy városszéli lakótelepen, ahova a városból meredek út vezet egy temető mellett. A piacon szomorú szemű lengyelek árulnak dísz tárgyakat, ruhákat, szerszámokat. Megnyílnak az első second hand üzletek, a vásárlók egymás elől kapkodják nyugatiak használt ruháit.

Bányásznapi ünnepbe öltözött emberek vidámítják fel a várost, hajnaltól zenekarok masíroznak az utcákon, kering a ringlispál az égen, akár csak május elsején a közeli erdőben, ahol virslit és sört, gulyáságyúból gulyást osztanak.

Falak omlanak le, rendszerek semmisülnek meg, szobrok tűnnek el, intézmény- és utcanevek változnak. A rendszer változása könyvtárban éri, új lapok, újfajta könyvek jelennek meg, „pedig a párt eddig is erkölcsi kötelességének érezte, hogy milliók olvassanak Tolsztojt például”, írta utólag egy visszaemlékező. Az olvasók kíváncsiak, lelkesek, látszólag mindenki ugyanarra vár, valami pezsdítő változásra, ami a demokrácia szabadon értelmezett felfogása szerint most aztán tényleg jó lesz mindenkinek. De bosszúállásra éhesen fenik fogaikat és karmaikat a mellőzöttségükre addig magyarázatot nem találók. Kárpótlást kérne mindenki, mindegy, miért, valamiért. Akad, aki kap, van, aki sohasem.

Leccserélik a címet koronásra. Eltűnnek a vörös csillagok a gyárak homlokzatáról. Eltűnnek a régi gyárak, illetve a gyárakat külföldi cégek vásárolják fel, hogy idejekorán tönkregyék, bányákat, kohókat zárnak be, egész munkásvárosok tűnnek el a térképről. Feloszlanak a téészek, szétszélednek a téesz-tagok. Beindul a privatizáció, az egykori állami erdőben sorompókkal jelzik az újdonsült tulajdonosok birtokainak határait. Kiürülnek a munkásörsegek és pártbizottságok épületei, és más épületek telnek meg, új pártok pártbizottságaival. A művelődési házakba turkálók települnek, a népművelők nem művelik a népet tovább. Ezoterikus tanok hirdetői örvendezhetnek új piacuknak. A régi egyházak mellett új egyházak alakulnak. Megjelennek az első amerikai étteremláncok, a plázák, a kínai éttermek, olcsó

üzletek. Csődülnek be a külföldi bankok, addig elképzeltetlenül kedvező, mámorító hitelkínálatukkal. Szakmák tűnnek el, újak lépnek be, folytonos a mozgás. Kéregetni kezdenek az első koldusok, problémássá válásuk hajnalát élik a hajléktalanok.

Mindenki arra mehet, amerre lát! Karavánban haladnak a szabadságtól megittasult magyarok Ausztria felé, Trabant, Lada, Dacia autóikkal. Az osztrák üzletek pénztárainál megjelenik a „Magyar, ne lopj!” felirat.

Országhatárokon lépnek aztán ki-be, remegő gyomorral, mintha itt derülhetne ki róluk valami, amiről eddig nem tudtak, senki sem tudott, mintha a határon átlépés jutalom volna, megvonása büntetés. Évek múlva, Andrzej Stasiuk könyveit olvasva ismer rá a kelet-európai országok szocializmusa után létrejövő káoszról szerzett saját tapasztalataira.

A reklámpar csúcsra jár, kibővül a választható lehetőségek kínálata, ez fagyizókban és politikában egyaránt sokakat megzavar.

Az ország határa mellett kitör egy valószínűtlen polgárháború, lebombáznak egy állatkertet is, ahol pár éve még dingó kutyakölyköt bűvölt a ketrere előtt. Csak bámulnak, megdöbbennek, szörnyülködnek, elképzelni sem tudták, elképzelni sem tudják.

Vissza szülővárosába, ahol a viszontlátás nem felhőtlen, felnőttége sem láttatja barátságosabbnak, elfogadhatóbbnak, befogadóbbnak a várost.

Megyeszékhelyi városközpontban lakás, az autóbussmegálló a ház előtt, tízpercenként rezegnek a falak, minden rezeg, inog, labilis. A ház mögötti bokros, fás, virágos, pados főtérnek pár év múlva nincs nyoma, kikövezik, és az egyik templom elöl szállítanak oda egy égre mutató, meredt szemű szobrot, aki uralja, kisajátítja és elnépteleníti a növényektől megfosztott, sűrke teret. Megyeváltás ismét, másik megyeszékhelyi lakótelepen, a város szélén, mindennek periferiáján, a perifériák iránt érzett örökös fóbiával.

Végül a főváros, a belváros, az utca, a kis parkkal kiöblösödő. Az 1800-as évek végén, 1900-as évek elején épült emeletes házak utcára nyíló pincében üzletek, kisvállalkozások, irodák, műhelyek. A parkban kamasztesztű Szent György birkózik sárkánnyal az idők végezetéig, mintha egyikük sem sejtene, hogyan végződik a tusa. Az utca végi zenei stúdióból időnként zenészek rajzanak ki, különböző méretű hangszerrel, a léggömbös üzletből kilépőket felemelik a talajról néha a csokorba kötött luftballonok.

Szeret itt élni a majdnem felnőtt gyerek, még ha virágzó cseresznyefák váratlan látványa eszeveszett vágyódást ébreszt is benne, soha nem látott vagy régen látott kertek után, a valóságos utcák sorát nem gyarapítaná többel.

A ritka utazások utcáit miért sorolná? Egy önfeledten boldog pillanataira emlékszik London közepén, ahol padon ülve lebeg az örömtől, mert ott lehet, és nem vágyik máshol lenni.

Festők képeibe képzele bele magát néha, mintha valóságos életbe, könyvekbe, mintha valóban élő szereplők közé. Időnként tájakba, amelyek olyanformán ismerősek, hogyha odapottyanna, kétsége nem lenne, merre kanyarodik az utca, amelynek kanyarodása a képen már nem látható, tudja, hogy nem tévedne el, könnyen eltévedései ellenére sem. Szibériai falurészlet, színes faházakkal, napfényben fürdő pocsolyákkal a sáros úton, finnországi tóvidék csónakon megközelíthető faháza, izlandi gejzírek a hegyek között, skóciai domboldal, legelő juhok gyapját borzoló széllal, vörösen izzó kanadai juharfaerdők ősszel.

Az ígéret földjei lehetnek volna számára ezek, a mindenkinek mást jelentő ígéretföldjei, amelyeknek valósága soha nem annyira érdekes, mint ígéretei. (Franz Kafka Amerikában játszódó könyvében, a bevezető sorokban nem volt hajlandó változtatni azon a leíráson, a tények ismerete ellenére sem, hogy a Szabadság-szobor kardot tart a kezében, mert ő így képzelte el.)

Felmérhetetlen, mekkora a szerepe a valódi utcáknak, tereknek, helyeknek, mekkora az olvasottaknak, elképzeltnek, a valamilyen érzelmet meglepetésszerűen kiváltóknak. Fontosságukat latolgatva jelentőségüket vesztítik az előbbieket.

Nem érezte magát otthon sehol, talán csak útközben néha. Nem fogadták be a helyek, kívülállóként, szemlélődőként ténfergett itt-ott, rövidebb-hosszabb ideig. Az olvasott vagy elképzelt helyek befogadásra leltek nála, otthonukká vált. Létező és kitalált országok térképei rajzolódtak ki benne barátságos pontatlansággal, írók megteremtette alakok megjelölt tartózkodási helyével, bármikor felkereshetően. Ez vált fontossá, bár a régi fájdalmakat be nem fogadottsága miatt nem akarná tagadni.

Nem tapasztalta meg, milyen szerves részévé válni helynek, közösségnek, határvonalakkal körbekerített államalakulatnak. Nem mérte fel, mekkora ebben a saját szerepe, hibája, bűne.

Egyszer csak megtörtént vele valami, amit másokban régebben nehezen viselt el, elkezdett erősebben hinni a kitalált, mint a valóságos világban. A valahai vágy, hogy tartozzon valahová, megnyugtatóan hal ki belőle, ritkulva és halványodva pislákol.

„Egy szép utcát láttam épp ma reggel de nevét már elfeledtem én / Új volt a fényben fényes és kürtként harsant felém” (Apollinaire).

Codău Annamária – Demény Péter

SZAVAK A KILÉPÉSHEZ

HALÁSZ RITA: *MÉLY LEVEGŐ*. JELENKOR KIADÓ,
BUDAPEST, 2020.

CA: Halász Rita könyve tulajdonképp egy válás története, a nő nézőpontjából elbeszélve, *A kis hableány* meséjének amolyan XXI. századi átírataként. Benned milyen kérdéseket ébresztett a regény?

DP: Azt hiszem, a legerősebb vagy -súlyosabb kérdésem az volt, hogyan lehet úgy kilépni a házasságból, hogy az áldozat-szerepből is kilépjen az ember.

CA: Ennek több fázisát végigkövethetjük, a tagadástól, a saját tudat megkérdőjelezésétől a kokainozásba való menekülésen, a „légzésgyakorlatokon” át a végkifejletig. Szerintem nagyon erősen visszaadták a szikár mondatok az egészhez társuló félelmet és tanácstalanságból fakadó frusztrációt.

DP: Igen, én is így gondolom. Meg azt az életek-közöttiséget is, vagy hogy nevezem: amikor kilépsz a házasságból, és „haza” mész lakni, már te is úgy nézel magadra, mint akinek nem sikerült valami, ebből jönnek aztán a különböző feszültségek, indulatok, felcsattanások.

CA: Tényleg, ezzel a hazaköltözéssel önkéntelenül is együtt jár egy infantilizációs folyamat, azzal, hogy újra a szülők hatókörébe kerül a főszereplő. Ami egyrészt alapot nyújt a házasságon belüli szerepekre való reflexióra, a családban látott minták lassú felismerésére a saját történetben is. De úgy látszik, nem lesz ettől egyhamar cselekvésképes.

DP: Hát aki ennyire megsebződik, az biztosan a kását is megfűjja. Az is jó a regényben, hogy megmutatja, hogyan lehet kilépni, és hogyan nehéz mégis továbblépni. Meg a férfit is a maga taplóságában, ahogy folyamatosan mentségeket keres magának, és újra meg újra agresszivitásba és konzervatív mintákba menekül.

CA: Mindezzel együtt pedig mégsem érzem azt, hogy a regény demonizálná a férjet. Tulajdonképp minden szereplő, az elbeszélőt is beleértve, minden esetlenségével együtt van benne a regényben, alakulnak, többféle

helyzetben mutatják meg egy-egy arcukat. Magamban erre ma reggel azt mondtam, hogy ezek ilyen „láthatatlan érdemei” a műnek: láthatatlanok, mert korrektül vannak megalkotva – akkor tűnne fel a módszer hiánya, ha nagyon sematizáltak volnának a helyzetek és a szereplők.

DP: Igen; másfelől talán azért, mert van már példa rá. Hogy távolit mondjak, a *Sorstalanság* azért vevődhetett észre, mert korábban majdnem mindenki a bűnös-ártatlan, hóhér-áldozat tengelyen írt a holokausztról, Kertész viszont a gyermek engedelmeskedő, naiv szempontjából. Halász Rita nem reformálja meg a nyelvet (persze kérdés, lehet-e még reformálni), s a közbeszédben is benne van, amiről nagyon pontosan, szépen, íróilag kiegyensúlyozottan ír.

CA: A regényben is történik reflexió a bántalmazás témájának a közbeszédben való jelenlétére – amikor például a férj offenzívája során döbbenetes módon azt mondja, hogy a bántalmazás, családon belüli erőszak csupán divatszavak. Van egy küzdelem a szavak, a regiszterek, nyelvek szintjén is. Az elbeszélő hol arra reflektál, hogy férje milyen szavak használatát korrigálja a családon belül, hol az ima, a párterápia, a jog, a mese nyelvét emeli be, és gyakran össze is mosódnak a saját gondolatok és egy másik szereplő közlései.

DP: Ugyanakkor nem kíméletesen: „Lehetséges, hogy már nem emlékszem a farkára? Régebben csillaggal jelöltem a naptáramban, ha szexeltünk. Ha eléveztem, felkiáltójelet tettem. A szülés után egyre ritkábban. Egy anya ne viselkedjen úgy, mint egy kurva. Nem tudom, hogy viselkedik egy kurva, mindenesetre az elején nem volt baj, hogy hangosan nyögök, vagy le szopom.” (93.)

Érdekes, mindketten a szavakat kapargatjuk. De talán azért olyan direkt, hogy lebontsa a férfi szemfogatását.

CA: Igen, én is érzek ebben a direktségben egyfajta szándékoltságot (s nem hatásadászatot). Ugye sokszor elhangzanak morfondírozások az engedelmesség kapcsán, akár a gyerektől, akár a feleségtől elvárt viselkedésre vonatkozóan, utóbbihoz kapcsolódik az idézeted is. Most meg mintha az eddig korlátozó határok feszegetése következett volna el nyelvileg is, kell próbálgatni, keresni a határozott sajátot. S közben igen, lebontani is azt, amelyik nem működik.

Ugyanakkor az ehhez hasonló kíméletlen mondatokkal mintha abban is provokálna, hogy gondoljuk újra a „jó anyaság”, de ezzel együtt a „jó apaság” preskriptív kategóriáit is.

DP: Az önkeresésnek jó reflektora, amit a fülszövegbe emeltek: „Kivel éltem eddig? Ki vagyok én, hogy ennyi ideig éltem vele?” Nincs másra tekintés önmagunkra tekintés nélkül – mintha megint ugyanazt mondanánk.

CA: Le kell számolni ilyenkor az illúziókkal, a régi fantáziákkal, ami iszonyúan nehéz munka, főleg egy olyan trauma után, mint a biztonságosnak képzelt társtól elszenvedett fizikai agresszió. A másra tekintés egy másik csavarja itt az, hogy van két gyerek, akik felé semmi nem irányul az apa agressziójából. Szerinted a gyerekek nevét miért nem ismerjük meg?

DP: Két gyermek jól beleillik a férfi elképzelte modellbe – egy önálló asszony viszont semmiképpen.

Az is benne van a regényben, és szerintem fontos, hogy nem „rögtön” távozik, előbb reménykedik és áltatja magát, és csak miután nem lehet folytatni, akkor kezd kilépni. Addig is megadja az esélyt a viszonyok megváltozására.

CA: Persze, ráadásul kemény lelki zsarolást kell kiállnia a férj részéről, aki bevallása szerint lebetegedik, ami történetesen igaz is lehet, de ezzel is az együttmaradásra kényszeríti a feleséget: „És ha nem tehet arról, hogy agresszív? Daganata nőtt, folyamatosan stimulálja az agyát, és emiatt nem tud normálisan viselkedni? Nem hagyhatom el ilyen állapotban.” (20–21.) Hadd fogalmazhassak naivan: nagyon elkeseredtem az olvasás során, fojtogató a tudat, hogy a minták, a reflexek, az ösztönös felcsattanások ennyire erősek lehetnek, és hogy gyakran csak azt képes az ember adott helyzetben észrevenni, amire előre meghatározott „szeme” van... S akkor is, ha az elbeszélő – mint már körbejártuk – ebből is kimászni próbál, nincs nagyon a környezetében „egészséges” vagy hát valóban kiegyensúlyozott kapcsolat.

Szóval ilyesmikkel szembesít a regény.

DP: És még ha azt is hozzávesszük, hogy van, akinek nincs hová menekülnie, akkor tényleg szomorúak leszünk. Szerintem csak akkor történik még a jó is, ha nekivágunk az ismeretlennek. A regény azonban nem általános igazságokat fogalmaz meg, hál’ istennek!, hanem egy nagyon személyes történetet.

CA: A cím talán kissé fantáziátlan, mondhatni megúsós.

DP: Igen, amolyan „kiadói cím”.

CA: Kissé a *self-help* fogalomkörébe utalja a könyvet, pedig irodalmi megformáltsága révén ennél egyszerre lesújtóbb és esetleg nagyobb felszabadító potenciállal rendelkezik. Lehetne még reflektálni a szöveg egy-két pszichológiai finomságára, mint az ún. *gaslighting*, a pánikbetegség, a füg-

gővé válás működésének megmutatására stb., de úgy érzem, ez mind annak árnyalására szolgálna, amit már érintettünk mint lényezet.

Szóval én következtetésként azt mondanám, hogy a *Mély levegő* nem egy lenyűgöző műalkotás, hanem egy jól megírt, érzékenyen felépített, elgondolkodtató regény egy tehetséges írótól.

DP: Egyetértek: kiváló első regény.

De mitől éreznéd lenyűgözőnek?

CA: Nem tudom, a lenyűgözés számomra talán a megmagyarázhatatlanban van, abban, ami a műben benne hagyott részekből talán csak az n-dik olvasáskor teremődik meg. De nem is gondolom, hogy mindennek lenyűgözőnek kell lennie, sőt, szükség van a szolid színvonalra, s Halász Rita regénye nagyon szolid.

Láng Zsolt – Tamás Dénes

A RINOCÉROSZ TRAPPOLÁSA

SCHEIN GÁBOR: *Ó, RINOCÉROSZ*. MAGVETŐ KIADÓ,
BUDAPEST, 2021.

Láng Zsolt: Mikor dőlt el benned, ha eldőlt, hogy ezt a kötetet „egyben” kell olvasni, eposzi folytonosságában?

Tamás Dénes: Már az elején, azt hiszem. Mert noha számos szöveg (vers?) van a könyvben, amely képes arra, hogy visszatartson értelmeket, ezek pedig kérik az elidőzést, az értelmezést, ugyanakkor számtalan mozzanat, motívum, szál van, ami előre-hátra mutat a szövegek között, megszöve a könyv mélyebb hálózatát, amely az önálló szövegeken túli kérdésekkel, problémákkal kapcsolatosan is elgondolkodtathat bennünket. Érdekes anyagból van megszöve Schein Gábor kötete, egyfajta *mixtúra* líra, próza, beszélt nyelv, különböző perifériális nyelvhasználat között, miközben ott érzékelttem az egészen egy kristálytiszta agy működését. Azt hiszem, ezzel

az elmével utaztam végig a kötetben. Többször, természetesen. Te hogyan csatlakoztál rá a könyvre?

LZs: A szememmel. Vagyis elkezdtem olvasni, készen a kalandra. Persze, nem maradtam végig „ártatlan”, egy idő után az, amit te mélyebb há-
lózatnak nevezel, mint a mágneses sark a parafadugón lebegő tút, engem is betájolt. A poszthumánnak becézett irányba.

TD: Divatos kifejezés a „poszthumán”. De hogy vitatkozzak veled egy kicsit, szerintem ebben a kötetben nem a „poszthumán” dimenziójának a megnyitása a tét. Ahogy arról sincs szó, hogy a rinocérosz szerepeltetésén keresztül az „állati” volna szóba hozva. Ez a könyv mélységesen humanista, csak éppen már tudja, hogy az, amit klasszikusan emberinek nevezünk, ma már elgondolhatatlan a humánus mása, elfojtott eredete nélkül. És hogy erre egy ilyen egyszerre kulturális (mert az is a rinocérosz), másrészt kultúra alatti képződmény szóhoz juttatása révén tudunk vállalkozni. Én végig az emberiért való aggodást hallottam ki a kötetből, ami több, mint aggodás, mert a kötet a maga módján megszüli a válaszait is.

LZs: Ezzel a szerkezettel, egyfajta metaforikus rekonstrukcióval akarva-akaratlan becsempészi az ideológia fantomját. Úgy éreztem, hogy ami ellen a mélységes humanizmusa felemeli a szavát, az éppenhogy megerősödik, mert nyelvi teret kap. Egyre tágul ez a tér, egyre jobban megszilárdítja uralmát, mármint ez a nyelv, ez a szempont, ez a legenda. Amikor a cigányt (újsághír) vagy a zsidót (Kertész Imre-szöveg) a rinocérosz helyettesíti, akkor az ott születő válasz szerintem nem nyitja meg a horizontunkat, ellenkezőleg, kerítésként lecövekeli.

TD: Ha jól értem, ez a kritikai észrevételed a kötettel szemben. Akkor talán jelezni kellene a kötet koncepcióját is. Szerintem itt arról van szó, hogy a rinocérosz Schein Gábor számára egyfajta vad értelemként szolgál (ez Merleau-Ponty kifejezése), egy, a kultúra peremén létező, a kultúrába teljesen bele nem foglalható értelemként, amely felől kikezdhettek, kimozdíthatók azok az alapvető oppozíciók, amelyre a kultúránk, és kimondhatjuk, az európai kultúránk épül. No mármint, amikor Schein a rinocérosszal helyettesíti azt, ami idegen, ami fenyegető, ami asszimilálhatatlan a kultúránkban, azzal szerintem nem erősít meg semmit, csupán rámutat egyfajta logikára, az elhatárolás, a kizárás logikájára, ami mindig is része volt a kultúránknak. Hogy ezzel nem kerül túl ezen a logikán, az világos, valószínűleg nem is akar, addig, míg ennek a kötetnek inkább az a célja, hogy közlébe vigyen annak, ahol kifordulnak oppozícióink. A rinocérosz árnya rávetül mindenre, aminek gondolhatjuk, érezhetjük magunkat: szerelmünkre, alko-

tásvágyunkra, a létezés titka iránti kíváncsiságunkra. Elrinocéroszosodik a világ. Ugyanakkor a rinocérosz mégsem egy üres jelölő, mint ahogy az „édesapánk” kifejezés Esterházy *Harmonia caelestis* című regényében. De akkor mi is az?

LZs: Esterházynál a szöveg történetisége árnyként vetül rá minden születő ideológiára, a mulandóságot oltja belé. Itt az elején azt a szót használtam, hogy eposzi, de inkább áleposzi formáról van szó Scheinnál. A történet nagyon erős igazolás, ugyanakkor bomló anyagként semmit nem hagy megmerevedni. Itt a történetiség bizonytalansága helyett kijelentéseket kapok. De mi is az a rinocérosz szerinted?

TD: Érteni vélem, amit mondasz. És valóban sok a szentenciaszerű kijelentés a szövegben, amikor a könyv mindenek fölötti gondolati jellegére tettem utalást, ez is beletartozott ebbe. A kérdés pedig az, hogy a könyv szerteágazó, indázó, a szövegregisztereket szabadon váltogató jellege tudja-e feledtetni velünk a számos kijelentő módot. Ezen a ponton valószínűleg az engedékenységek különböző fokozatai lehetségesek. Ki, mire érzékeny. S hogy mi a rinocérosz? Ha meg akarnám úszni a kérdést, akkor Heideggert és Derridát követve azt mondhatnám, egy olyan entitás, ami pont a „mi az?” típusú kérdéseinket függeszti fel. Ugyanis nem mítosz, nem eredet, hisz maga is egy mítoszon élősködik, Európa teremtődésének a mítoszában: „Europét, a szidóni szüzet egy rozsmaringillatú, fehér rinocérosz rabolta el” – ezzel a mondattal kezdődik az „áleposz”. A rinocérosz innen nézve Európa árnya, néma tartománya, tudván azt, hogy Európa egy metafora arra, akik vagyunk. Nem hallgathatom el, tetszett, hogy Schein Gábor egy ilyen bumfordi, kellemetlen lényre bízta az eredet kutatását, igazán üdítő gondolat ott, ahol az eredet ösvényén csodaszarvasok sétálgatnak. De még olvasnám a te gondolataidat is a könyvről.

LZs: Egyszer sok évvel ezelőtt, amikor a nagy gyerekeim még kicsik voltak, meglátogattuk a pesti állatkertet. Mielőtt kijöttünk volna, útba ejtettük a szuvenírboltot. A lányomnak vettünk egy plüsslovat, a fiam bizonytalanodott, nem kért semmit. Aztán, már kint, az állatkert előtt sopánkodni kezdett, mégis szeretne egy orrszarvút. Visszafordultunk, de a bejáratnál megállítottak a jegykezelők. Azt mondtam nekik, hogy csak egy pillanatra akarunk bemenni, mert a fiam szeretne egy orrszarvút, és én megvenném neki. Attól az ábrázattól, ami kiült az arcukra, én azóta imádom az orrszarvút, mindenféle formában. Ezt a könyvet is jókedvűen olvastam. Működik, igen. De ha odáig jutok, hogy megkérdezzem, mi rejlik az enti-

tások mögött, problémásnak érzem. A kötet végi nagy orrú költő, Ovidius még nem szabad.

TD: „Fogd, jobbat úgyse lelsz...” – végződik a kötet utolsó verse. S lehet, ezzel kell beérnünk. Az állatkertek kapuinál őrködő lényeknek szegezett kényelmetlen kérdéseinkkel. Szerintem füleljünk oda a rinocérosz trappolásának zajára, ahogy átvág mindenben, ami emberi. Ezt az egészséges zajt én mindenképpen kihallom a kötetből.

TALÁLT VERS

Dante Alighieri

(1265 – 1321)

CINO DA PISTOIÁHOZ

Mert itt, hol élek, nincs kivel beszélnem
az Úrról, kit szolgálunk mind a ketten,
tehát eleget ily formába' tettem
a vágnak: kifejezni érzeményem.
Hogy hallgatok régóta és sötéten,
nem is lehet egyébbel mentegetnem,
csupán e hellyel, mely olyan kietlen,
hogy nincs, kitől a Jó szállást reméljen.
Nincs nő, kinek Ámor ragyogna arcán,
se férfiú, ki sóhajtozna érte;
bolondnak hinnék sóhajtozni hallván.
Ah, Cino, hogy az ember ezt megérte,
s a versekért is kárt szorongva vall már,
hogy a Jónak semmi megbecsülése!

JÉKELY ZOLTÁN fordítása

NÉVJEGY

Íme, egy régiósi vizitkártya.
László René Sándor írta, aug. 1921-ben.
Most idemásolom én...

ARANY-UTÁNZAT

Már kistrankét ére rajyon annak,
Kegy szarvain részette rohannak,
Tört verseim is felite vannak –
Nem is valóik másnak, se magamnak.

Közzétette:

Kovács Andrási Ferenc _____

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszünk föl.

ISSN 1220-5982